

דרישה וחקירה

קובץ תורני
לכל המשפחה
גליון קנג
פרשת קדושים
ניסן תשפ"ב

להערות והצטרפות לרשימת התפוצה, יש לפנות לעורך: יהושע לינטופ בכתובת: lintop200@gmail.com

תוכן הענינים

'דובבות שפתי חיים' (עמ' 2): תשובות בעניני ספירת העומר וימי הספירה.

'אורות אילת השחר' (עמ' 3): נידונים בספירת העומר.

'מתיקות התורה' (עמ' 5): האם הייב לעבוד עבודה מבוזזה כדי להביא טרף לאשתו, או לקנות תפילין? מה עדיף, עבירה אחת בקום ועשה, או הרבה עבירות בשב ואל תעשה? כשיכול להחביא מפני הסכנה אחד משנים, את מי יחביא? **'מתיקות שבת הארץ' (עמ' 7):** "אני הקלאי כבר שלושים שנה, הנתונים אצלי מאוד מדויקים, כל שנה הרווחים הם פחות או יותר אותו דבר, אולם השנה קרה לי משהו מאוד מוזר, צירוף מקרים יחודי גרם לכך, שהשנה הרווחתי פי חמישה!

'פניני פרשת השבוע' (עמ' 9): הימים נקפו, ופניהם של חבריו אינם עמו כתמול שלשום. הם לא הצליחו לדון אותו לכף זכות... אם הוא כה חסר יכולת - וכי ראוי שיבזבו את הכסף על אירוע מהודר ומפואר? וכי כך נוהגים בכסף שאספו חבריו בעמל ויזע רב?

'נפלאים מעשיך' (עמ' 11): כשהיו מצטברים אצלו ערימות של רבבות דפים היה שולח אותנו להעביר לגניזה, באומרו שצרות של אנשים לא זורקים לפח. פעמים רבות ראיתי אותו שהיה בוכה ביחד עם האנשים שהיה שומע את צרותיהם. ועוד סיפורים רבים על מרן שר התורה זצוק"ל.

'ליקוטים וסיפורים נפלאים' (עמ' 13): השיב הילד לאביו: "בעוד שנים, כשאתה תזקין, אוציא אותך מהבית הזה. ואז תסתובב אתה ברחובות העיר יחד עם יתר העניים. ובימות הקור, כשתבקש ממני בגד חם ללבוש, אשלח לך את מחצית הבגד שנותרה בעליה, כפי שאתה מתנהג עם אביך כך אנהג אני איתך"...

'עובדות דרבי לוי' (עמ' 16): ענה לו החזון איש בקוצר אמריו: בשביל מה צריך ברכה, הרי מקרא מפורש הוא בתורה לפנינו "כבד את אביך ואת אמך, למען יאריכון ימך", ושלחו לביתו...

'אכסוף נועם שבת' (עמ' 20) שמת לי לב כי בצד הדרך עומד לו התלתול קטן, המכופף את ראשו ובוהן חפץ נוצץ כלשהו שנקרה בדרכו. הוא בירר את מהות החפץ בקפידה בחוש ריחו המפותח, ליקקו מכל צדדיו, פיצחו בשיניו, וכשהבין שאין זה ממיני מאכלו השליכו בחוסר עניין והמשיך בדרכו...

'אוצר היסודות והחקירות' (עמ' 6): עניני גניבה.

'שתולים בבית ה' (עמ' 17): האם אכן יש נשמות גבוהות? החפץ חיים: רמת הכשרון מעידה על מקום מחצב הנשמה. **'שמחת התורה' (עמ' 18):** האם לוקים על 'לפני עור', ומדוע הוציאו הפסוק ממשוטו?

'שלום לאוהבי תורתך' (עמ' 19): מדוע בפאות הראש מניחים שתי פאות, ובפאת הקרקע פאה אחת?

המדורים הנפלאים: **'מרגליות שאול' (עמ' 22)** **'ביאורי תפילה' (עמ' 23)** **'מחודדים בפיך' (עמ' 24)**

דובבות שפתי חיים

תשובות מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצוק"ל

נערך עם מראי מקומות והוספות, ע"י הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א, מח"ס 'בית מתתיהו' ו'מועדי הגר"ח'
באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

עניני ספירת העומר וימי הספירה

לא ספר ונזכר אחר ערבית מפלג המנחה

שאלה: לא ספר ספירת העומר ונזכר למחר אחר שהתפלל ערבית מפלג המנחה אם סופר אח"כ בברכה.

תשובה: כן.

ועמש"כ בזה בשו"ת דברי בניהו ח"י"ס' י"ט.

שכח לספור עד שקיעת ר"ת

שאלה: שכח לספור ספירת העומר עד שקיעת ר"ת ונוהג להחמיר כר"ת בדאורייתא אם יצא.

תשובה: יצא.

ועמש"כ בזה בשו"ת עמק התשובה ח"ח ס' נ"ה. ובשו"ת מבשר טוב ח"ג ס' ל'. וכע"ז השיב לי מרן, מי ששכח להניח תפילין של ר"ת ונזכר תוך שקיעתו של ר"ת שיניח. ועמש"כ בס' גם אני אודך תשו' בעל אבני ישפה זצ"ל ס' י"ד. ומה שהשיב מרן בס' דעת נוטה תפילין תשו' שצ"ג.

קטנה שספרה והגדילה

שאלה: קטנה שספרה ספירת העומר בקטנותה והגדילה אם ממשיכה לספור ספירת העומר בברכה.

תשובה: כן.

ועמש"כ בזה בס' בירור הלכה ח"ו ס' תפ"ט ובס' מצות ספירת העומר פ"י ס' ל"ח או"ז.

ברכה קודם צאת הכוכבים

שאלה: בשו"ע ס' תפ"ט ס"ב, מדקדקים אין סופרים עד צאת הכוכבים, אם רק הספירה לא יספור, וברכה אפשר קודם צאת הכוכבים.

תשובה: לא.

וכן השיב מרן בקונ' גם אני אודך ח"ג

אות ק"ט. ויש לבאר עפש"כ בס' משנת חיים מנחות ס' ס"ד ובס' ברכת רפאל פסח ס' צ"ג שהברכה בספירת העומר כחלק מהמצוה ומה"ט מברכין כל יום. א"כ שפיר אין לברך קודם צאת הכוכבים. ועמש"כ בזה בשו"ת שערי יושר ח"ד ס' ע"ב. ובס' גם אני אודך תשו' בעל אבני ישפה זצ"ל ס' ק"א ענף ב'.

קריאת שמע וספירת העומר

שאלה: הבא ליבהכנ"ס בימי הספירה במעריב והתחילו שמו"ע והתחיל עמהם, מה יאמר אח"כ, קריאת שמע דהיא תדיר או ספירת העומר ביחד עם הציבור.

תשובה: ספירת העומר שלא ישכח.

ועמש"כ בזה בשו"ת משנת יוסף ח"א ס' פ"ג. ובתשו' והנהגות ח"א ס' ש"י ח"ב ס' רמ"ח ובשו"ת מנחת יצחק ח"ט ס' נ"ו. ואכן בס' הוראות והנהגות החזו"א פ"ד ס"ז מובא שהעידו שהתיר לספור ספירת העומר עם הציבור קודם קריאת שמע. וע"ע בס' מצות ספירת העומר פ"ה ס' ט"ו או"ג ובשו"ת דברי בניהו חכ"א ס' מ"ג ובס' וספרתם לכם ס' ל"ד ובס' בין פסח לשבועות עמ' נ"ו. ובס' תמידים כסדרם ס' מ"ד ובשו"ת משנה הלכות ח"ט ס' ס"ד.

ברכהמ"ז וספירת העומר

שאלה: לפני ברכהמ"ז זכור שלא ספר ספירת העומר, מה קודם ברכהמ"ז או ספירת העומר.

תשובה: ספירת העומר.

ועמש"כ בזה בשו"ת שאגת אריה ס' כ"ב ובס' ארצות החיים ס' כ"ה ובשו"ת מחנה חיים ח"א ס"ג. ובס' מלוושי מרדכי דיני קדימה שו"ת ס' י"ד. ובס' מצות ספירת העומר פ"ה ס' ט"ז.

ענה אמן בין ברכה לספירה

שאלה: אם ענה על ברכת ספירה אמן בין הברכה לספירה אם צריך לחזור ולברך.

תשובה: כן.

אולם בס' אורח כהלכה מבעל שבט הקהתי ח"א עמ' תצ"ד דאין חוזר שהוי מענינא. וע"ע בשו"ת מנחת שמואל ח"ד ס"ג.

שלושים לאבל בספירה להסתפר

שאלה: אבל שחל יום שלושים בימי הספירה אם מותר לו להסתפר בימי הספירה, כמש"כ הב"ח ס' תקנ"א לגבי ימי בין המצרים.

תשובה: לכאן לא וצ"ע.

לספר מי שנוהג היתר

שאלה: לדעת האר"י שאין להסתפר עד שבועות אם רשאי לספר מי שנוהג היתר בזה.

תשובה: אין ראוי.

להסתפר משום שלום בית

שאלה: אם יש להתיר לאדם להסתפר בימי הספירה משום שלום בית שאשתו מוחה בו שיגלה.

תשובה: האשה תגלה זקנה כמה שתריצה אבל הוא לא יגע בזקנו.

ועמש"כ בזה בשו"ת דברי בניהו ח"א ס' ל"ט.

אשה בתספורת

שאלה: אם מותר לאשה בימי הספירה לגזוז שערות ראשה.

תשובה: לא.

וכ"כ בשו"ת רב פעלים קונ' סוד ישרים ח"ד ס' ט"ו ובשו"ת אגרות משה ח"ב יו"ד ס' קל"ז. ועמש"כ בשו"ת דברי שלום [קרויז] ח"ד ס' ט"ז. וע"ע בשיעורי שבט הלוי הל' נדה ס' קצ"ח ס"כ ובס' שערי ציון ח"א עמ' ק"א. ובשו"ת להורות נתן ח"ב ס' ל"ב ובשו"ת שרגא המאיר ח"ו ס' קכ"ו ובשו"ת רבבות ויובלות ח"ג ס' ש"י. ובשו"ת אבני דרך ח"ח ס' ש"פ. ובס' מצות ספירת העומר הל' ימי העומר ס"ו.

להחזיר גרושתו בספירה

שאלה: אם מותר להחזיר גרושתו מנישואין בימי הספירה, דק"ו מחוה"מ דשרי בס"י תקמ"ו ס"ג.

תשובה: לא.

ובשו"ת שושנים לדוד ח"ב עמ' ס"ט כתב דשרי.

הכנסת ס"ת בספירה

שאלה: אם מותר לעשות בימי הספירה הכנסת ס"ת חדש בכלי זמר.

תשובה: בל"ג בעומר.

ובשו"ת קרן לדוד או"ח ס' קי"ט כתב דשרי. וע"ע בשו"ת חבלים בנעימים ח"ד או"ח ס' י"א.

לרחוץ בנהר בספירה

שאלה: אם יש להקפיד שלא לרחוץ בנהר בימי הספירה.

תשובה: יזהר.

שירי חזנות בספירה

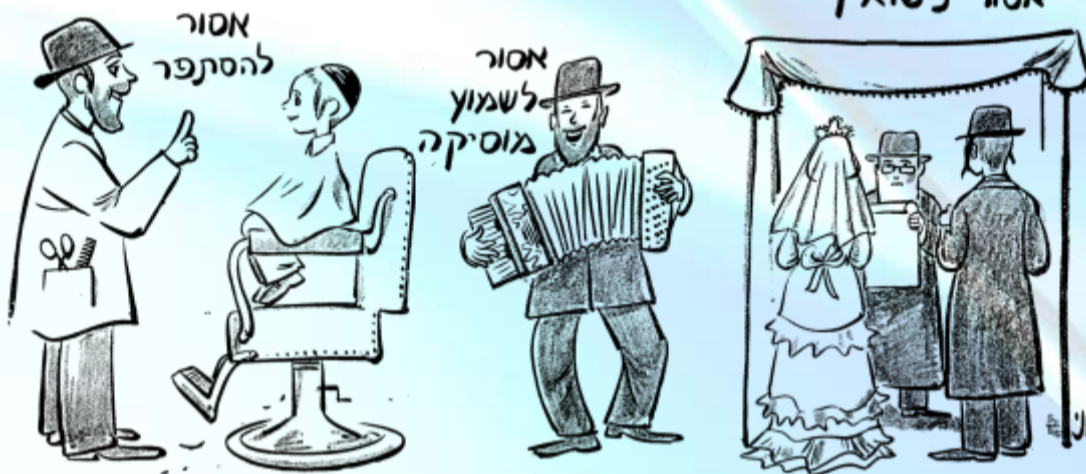
שאלה: אם מותר לשמוע שירי חזנות בימי הספירה.

תשובה: אסור.

ועיין בס' מועדי הגר"ח ח"א תשו' רצ"ט מה שציינתי בזה לענין בין המצרים.

לשמוע ניגונים קודם שבת

שאלה: אם בימי הספירה מותר להפעיל ניגונים כמה דקות קודם שבת דהוי כדבר מצוה שהציבור ידע מתי שבת.

אסור להסתפר

אסור לשמוע מוסיקה

אסור נישואין

תשובה: אולי.

אבל בספירה ברחיצה

שאלה: בתשו' עצי ברושים ס' ס"ב הביא בשם הגרי"א ספקטור זצ"ל, שאבל בימי השבעה מותר לרחוץ בספירת העומר, דכל מה שאבל אין מתרחץ מחשש שמא יסתפר, א"כ בספירה אין לחוש, אם יש לסמוך ע"ז למעשה.

תשובה: סברא נכונה.

ועמש"כ בזה בשו"ת בית לוי ח"ב ס"ב.

להסתפר לפדיון הבן

שאלה: אם מותר להסתפר בימי הספירה לצורך פדיון בנו.

תשובה: לא מצינו.

וכ"כ בשו"ת חתם סופר או"ח ס' קנ"ח. וע"ע בשו"ת רבבות אפרים ח"ה ס' של"ח. ובשו"ת משנה הלכות ח"ו ס' מ"ה ובשו"ת רבבות אפרים ח"א ס' של"ז.

עוסק בתגלחת

שאלה: העושה חלאקה בל"ג בעומר אם יש לו פטור דעוסק במצוה פטור מהמצוה.

תשובה: אינו עושה מצוה אלא נמנע מעבירה.

ל"ג בעומר פנים חדשות

שאלה: ברמ"א ס' תצ"ג ביום ל"ג בעומר מרבים בו שמחה, א"כ ל"ג בעומר יהא פנים חדשות לשבע ברכות.

תשובה: לא.

ועמש"כ בגדר השמחה בל"ג בעומר בס' ברכת שלמה עמ' תמ"ב.

להקדים תגלחת קטן לל"ג בעומר

שאלה: הרוצה לעשות תגלחת לבנו בל"ג בעומר במירון ועדיין לא הגיע לגיל שלוש אם יכול להקדים שמוא מהחזו"א לא להקדים.

תשובה: לא שמעתי.

בתשו' והנהגות ח"ב ס' רמ"ו הביא מהחזו"א שלהקדים תגלחת מזיק לזכרון עי"ש. ובס' דרך שיחה ח"א עמ' שע"ג דאפשר להקדים. וע"ע בשו"ת מהר"ם בריסק ח"ב ס' צ"ח ובשו"ת תורת יקותיאל ס' מ"ז ובשו"ת מאור יהושע ס"ב ובשו"ת דברי בניהו חכ"ג ס' נ"ב ובס' אוצר הקונטרסים ח"ב קונ' החלאקה עמ' מ"ב. וכן בס' אורחות רבינו עמ' רל"ג בשם הקהילות יעקב דאין להקפיד להקדים תגלחת. וכן בס' פניני שיח תשו' שע"ד השיב מרן שלא שמע זה.

מלאכה משקיעה"ח לנשים ואנשים

שאלה: בשו"ע ס' תצ"ג ס"ד נהגו נשים שלא לעשות מלאכה מפסח ועד עצרת משקיעת החמה ואילך, וכתב המשנ"ב שה"ה אנשים, וצ"ע מ"ט אין מקפידין בזה, ואם יש להקפיד ע"ז בזמנינו.

תשובה: ראוי.

ובחק יעקב ס"ק י"ב כתב שלא נזהרין בזה והערוה"ש ס"ט שרק לנשים. ועמש"כ בזה בשו"ת מקדש ישראל ספירת העומר ס' צ"ח. ובס' ברכת שלמה ספירת העומר עמ' תל"ז. ובשו"ת מעגלי אליהו ח"ג ס"כ. ובשו"ת משנה הלכות ח"ח ס' רט"ו ובשו"ת בית אבי ח"ד ס"ט ובשו"ת רבבות אפרים ח"א ס' שכ"ו.

אורות אילת השחר

עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל 'אילת השחר' זצוק"ל מתוך הספר 'כאיל תערוג'

אמר את יום הספירה בתוך לימודו

עניני ספירת העומר

הליכות והלכות

נוסח הספירה

רבנו היה אומר את הספירה 'בעומר', ומיד אומר 'לעומר', [וחוזר רק על המילים בעומר, לעומר]. עי' משנ"ב ס' תפ"ט סק"ח.

והגר"י סוקל שאל את רבנו דלכאו' מה מועיל שאומר בעומר ואח"כ לעומר הא כבר יצאו בדיעבד. ואמר רבנו דאה"נ באמת הוי רק לחומרא דמילתא בספירת העומר.

(יום חתונתו עמ' מג)

מנהג הנשים בספירת העומר

הנשים בבית רבנו ספרו ספירת העומר אך בלא ברכה, ורק ביום המ"ט לספירה הורה להן רבנו שאם לא שכחו מלספור אפילו יום אחד עד עכשיו יספרו הלילה בברכה, דהרי כבר אין חשש שכחה. [עי' משנ"ב ס' תפ"ט סק"ג] דכ' וכמדומה דבמדינותינו לא נהגי נשי כלל לספור, וכתב בספר שולחן שלמה דעכ"פ לא יברכו דהא בודאי יטעו ביום אחד וגם ע"פ רוב אינם יודעים פירוש המלות].

וסיפר רבנו שאצל הבית הלוי נהגו הבנות לברך על ספירת העומר, כי לא חשש שישכחו. דלשיטתו (עי' בשו"ת ח"א ס' ל"ט) אף אם שכחו יום א' לספור עדיין יכולות לברך.

חשש בכתיבה

פעמים שציין במכתבים שכותב כמה היום בעומר. עי' בזה בטעמי המנהגים אות תרי"ג.

ופעם אחת לאחר תפילת ערבית קודם ספירת העומר ביקש רבנו שיוציאוהו בברכת הספירה ולא הבינו טעם הדבר, אח"כ נתברר שלפני תפילת ערבית כתב רבנו מכתב וכתב את התאריך מ"א למספר בני"ש תש"ע וחשש דהוי ספירה בכתב ולא רצה לברך.

אחד שלמד במוצאי יו"ט הלכות ספירת העומר קודם שספר, וקרא בס' תפ"ט ביום הראשון אומר היום יום אחד בעומר, ויל"ע אם יכול לחזור ולברך, דהרי מבואר בסעי' ד' דאף בלא כוונת ספירה, כגון שאומר לחבירו היום כך וכך, אין יכול לחזור ולספור עם ברכה. והשיב רבנו דהכא שפיר טפי, דאין כאן כוונה לומר כמה היום והוי כמתעסק בעלמא, כמו הלומד הריני נזיר דאין זו קבלת נזירות, ולכך יכול לחזור ולברך. ועי' בכף החיים (ס' תפ"ט ס"ק כ"ט) דכ"כ מטעם אחר.

(שיעורי הגרב"צ פלמן)

נסתפק אם דילג פעמים

בשו"ע (ס' תפ"ט, ח') מבואר דבספק אם דילג יום, סופר שאר הימים בברכה. ויל"ע בנסתפק על ב' ימים כגון חמישי ועשירי, דאולי גרע דיש כאן עוד ספק לפטור, והשיב רבנו דגם כה"ג יש כאן שם ספק אחד שמא לא שכת, ואת"ל שכח שמא אין הימים מעכבין זא"ז.

(שיעורי הגרב"צ פלמן)

קטן שהגדיל בתוך ימי הספירה

כתב השע"ת (בס' תפ"ט סק"כ) דקטן שהגדיל בתוך ימי הספירה, אם לא ספר קודם שהגדיל יספור מכאן ואילך בלי ברכה, דיש לחוש להשיטות דכולהו יומי מצוה אחת הוו ומעכבי ספירת הימים זא"ז, אבל אם ספר גם קודם שהגדיל, כיון שהיה מחויב מדין חינוך לספור יכול להמשיך ולספור בברכה אף אחר שהגדיל.

והנה לשיטות דספירה בזה"ז הוה מה"ת א"כ אחר שהגדיל צריך לחול עליו חיוב מה"ת והספירה שבקטנותו אינה מצטרפת לכאורה לזה, ולשי' זו כשיגדיל לכאורה לא יברך, ומ"מ יספור בלי ברכה לחוש לשי' דכל יום מצוה בפנ"ע, אלא דהרבה פוסקים ס"ל דספירה בזה"ז מדברי סופרים וכ"ד השו"ע בס"ב, ועכ"פ ס"ס איכא, שמא כל יום מצוה בפנ"ע ושמא ספירה בזה"ז מד"ס ושפיר מצטרפת הספירה שקודם שהגדיל, ולכן יכול לברך.

ספירת מספרים

ל"ע להצד דמהני ספירה בכתב, אם כתב מספרים לחוד כגון 26, אם זה נחשב ספירה או שצריך לבטא את מספר הימים בלשון שיכתוב ששה ועשרים דרך באמירה כה"ג אומרים עשרים ושש, אבל בכתובה כזאת צ"ע דלא כתוב בזה עשרים ושש, דזה רק רמז וסימן שמי שקורא מספרים אלו צריך לומר עשרים ושש אבל לא כתוב כאן עשרים ושש.

ואם יספור בלשון שלא מדברים במדינה הזאת שנמצא בה נראה שלא נחשב ספירה, וכמ"ש המשנ"ב בסי' ס"ב לענין ק"ש.

(אילת השחר שבת עג, ב)

ספירה מכללא לא מפורשת

כתב השו"ע (תפ"ט ס"ד) מי ששואל אותו חבירו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו היום כך וכך אינו יכול לחזור ולמנות בברכה [שכבר יצא בזה ידי ספירה למ"ד מצות א"צ כונה. משנ"ב].

והקשה הג"ר חיים קמיל דמה הועיל בזה שאומר לו מה היה אתמול, הא כשם שמכלל לאו אתה שומע הן, [א"ה: הרמב"ם פסק כר"י דאית ליה מכלל לאו אתה שומע הן, ורק בתנאי הצריך הרמב"ם תנאי כפול כר"מ, ומשום דילפי' לה מתנאי ב"ג ובר"ר, וכ"מ בשו"ע אהע"ז ל"ח ס"ג עיי"ש], כך אם אתמול היה חמשה ימים בעומר, ממילא משמע הוא ששה ימים בעומר. ואמנם אפ"ל דרך משמעות ההן איכא באמירת הלאו אבל אכתי לא חשיב

שאמר ההן. אך כבר יסד לן הגר"ח מבריסק (הובא בקוב"ש ב"ב או' תלז) דלכו"ע ההן הוא במשמעות הלאו, וכל מאי דפליגי ר"מ ור"י הוא רק אם חשיב שבאמירת ההן נכלל הלאו או לא, וא"כ אי קי"ל כר"י דמכלל לאו אתה שומע הן הרי דחשיב דיבור ממש ולהכי מהני גם היכא דבעי' דיבור וכנדרים, דבעי' בהו ביטוי שפתיים (וכמבואר כ"ז בקוב"ש שם), וה"נ אמאי לא חשיב שאמר מספר היום.

וכשהרצה הגרמ"ב זילברברג קושיא זו קמיה רבנו השיב מתחילה דגם אם אתמול היה חמשה אי"ז מוכרח שהיום הוא ששה ימים בעומר, דאפשר דכבר נסתיימה הספירה. והעיר הנ"ל לרבנו דלפי"ז היכא דיאמר מחר שבעה ימים הדרא קושית הגר"ח קמיל לדוכתא. ואמר רבנו ד"ל באופ"א דבעי' ספירה המבוררת ולא ע"י חשבון.²

(מפי הרה"ג ר"א אלשיך)

והנה במשנ"ב (סי' תפ"ט ס"ק י"א) כתב בשם האחרונים דהאומר ביום ל"ט היום ארבעים חסר אחת נמי יצא עכ"ל. וצ"ב דלכאורה ספירה צריך להיות בדיבור מבורר אבל אם צריכים להבין את מספר הימים ע"י חשבון אין זו ספירה, ולסברתם צריך להיות דביום ל"ט אפשר גם לספור היום כ' ועוד י"ט ימים וכדו' ויתכן דדוקא ארבעים חסר אחת מהני כיון דמצינו לשון כזה בפסוק בדין מלקות דכתוב ארבעים יכנו והיינו ארבעים חסר אחת אבל בשאר עניני ספירות שיצטרכו לעשות חשבון לדעת כמה היום לא יחשב ספירה. [אמנם בהגהות הרעק"א בשו"ע (סי' תפ"ט ס"א) כתב בשם שו"ת פרי הארץ, שאם ספר בדרך עשרים חסר א' יצא]

וכן המסופק כמה היום לא נחשב ספירה, דספירה הוי רק כשאומרים דבר מבורר.

(ס' ימלא פי תהלתך עיונים בתפילה עמ' תקטו).

ספירה במקום מטונף

מי שהיה בבהכ"ס או בבית המרחץ בסוף היום, ועדיין לא ספר ספירת העומר, ולא יהיה לו שהות לספור ספירת העומר אחר שיצא משם, ואם לא יספור בבית המרחץ לא יוכל לספור שאר הימים בברכה, האם יכול לספור בבהכ"ס או בבית המרחץ כדי שלא יפסיד ספירת שאר הימים בברכה. הורה רבנו שיספור ספירת העומר בלא כוונה למצוה, ושוב יוכל לספור ספירת העומר בברכה, עכ"ד.

(הגר"נ קופשיץ במעדני כהן ח"ד עמ' מ"ז)

ואמר רבנו לדון דכשנעשה גדול באמצע ימי הספירה פקע מיניה חיוב חינוך, וחייל עליה עיקר חיוב ספירה, וכיון שזה באמצע אם כן הריהכל מצוה א' ל"ש שיתחייב עתה מדינא לספור באמצע ימי ספירה, וכן צ"ע אם יש דין חינוך רק על מקצת הימים שהוא קטן.

(שיעורי הגרב"צ פלמן, ויש בזה אריכות גדולה בפוסקים)

אמנם למעשה הורה לנכדו שהגדיל בימי הספירה להמשיך לספור בברכה. (מפי בן רבנו הגר"מ)

דינא דשומע כעונה בספירת העומר

כתב הגרב"צ פלמן: הנה הרא"ש בשלהי מס' פסחים הביא להך דרשא דוספרתם לכם וכתב וז"ל: פירוש מדלא כתיב וספרת לך כדכתיב גבי שמיטה והתם הספירה בב"ד שהיו מברכים בכניסת השנה אבל וספרתם לכם משמע ספירה לכל אחד ואחד ממחרת יו"ט. ומשמע לכאורה דס"ל דהך דרשה אתיא למימר דחיובא דספירה הוא על כל יחיד ויחיד ולא רק על ב"ד, אבל לא למעוטי לדין שומע כעונה. מיהו בפ"ק דפסחים ס"י עמד הרא"ש במה דמצינו חילוק במטבע הברכות, דיש ברכות שתקנו בעל ויש מהן שתקנו בלמ"ד, ובשם הריב"א כתב דמצוה דאפשר לעשות ע"י שליח מברך 'על' אבל מצוה שהוא בעצמו צריך לעשותה צריך לברך בלמ"ד וכו', ועל ספירת העומר לפי שנהגו שש"צ מברך להוציא את מי שאינו יודע לברך לכך מברכין 'על', ע"ש.

והנה אי נימא דיש דין שומע כעונה בספה"ע צ"ע דמאי קשיא ליה מספה"ע, הא דמי ממש למגילה דמברך ב'על' לפי דשייך לעשותו ע"י שליח מדינא

דשומע כעונה, וכדמוכח שם ברא"ש דמה"ט מברך במגילה ב'על', ומשמע דס"ל להרא"ש דליכא דין שומע כעונה בספה"ע. וכ"מ בר"ן דכתב ג"כ לחילוק הריב"א דמצוה שא"א לעשותה ע"י אחר מברך בלמ"ד ושאפשר לעשותה ע"י אחר מברך בעל, והק' וז"ל ואיכא תו למידק ממה שאנו מברכין על ספירת העומר שאי אפשר להתקיים ע"י אחר, ואיכא למימר שכיון שכבר קרב העומר והן מונין ממנו ולא מונין לו תקנוהו ב'על' עכ"ל.

והנה לכאורה צ"ב בת"י הרא"ש שתירץ דלפי שנהגו שש"צ מברך בקול רם להוציא את מי שא"י לברך לכך מברכין 'על', דלמשנ"ת צ"ל דמיירי דהשומע א"י לברך אבל יודע לספור, וזה דוחק, ותו דהרי מטבע הברכה נקבע לפי צורת המצוה וכיון דהמצוה היא הספירה א"א לה להתקיים ע"י אחר א"כ צריך לכאורה לברך בלמ"ד, ומה נפ"מ במה שנהגו שהש"צ מברך ומוציא בברכה לאחרני.

שוב שמעתי מרבנו לבאר באופן אחר, דבאמת ס"ל להרא"ש דאיכא דין דשומע כעונה גבי ספה"ע, וכוונת הרא"ש במש"כ לגבי מטבע הברכות להקשות על מה שכ' קודם וז"ל ולהדליק נר של חנוכה אע"ג דאפשר לעשות ע"י שליח, אורחא דמילתא הוא שכל אדם מדליק בביתו מפני חביבות הנס וכן נר של שבת ע"כ, ומבואר דאף דמעיקר הדין ה' צריך לברך בנ"ח בלשון 'על' מ"מ כיון דכל אדם מדליק בביתו לכן מברכים בלמ"ד, וע"ז הק' הרא"ש ועל ספירת העומר וכו', וכוונתו דהא גם ספירת העומר אף דאפשר ע"י שליח על ידי שמיעה מ"מ כיון דהמצויאות הוא דכל א' סופר לעצמו א"כ ה' צריך שיברכו בלמ"ד כמו בנ"ח ונר שבת, וכ' ע"ז לפי שנהגו שש"צ מברך להוציא את מי שאינו יודע לברך לכך מברכין 'על', וכוונתו דרק באופן שגם הברכה וגם קיום המצוה עושה כאו"א בפני עצמו מברכים בלמ"ד אף דאפשר גם ע"י אחר, אבל באופן שרק את המצוה נוהגים לעשות כאו"א לעצמו אבל את הברכה עושים ע"י אחר, כמו שנוהגים בספה"ע שהש"ץ מברך וכו' בכה"ג לא מברכים בלמ"ד כשעיקר המצוה אפשר ע"י אחר.

(כתבי הגרב"צ פלמן בס' מצות ספירת העומר עמ' שלט)

יום ראשון לעומר

מי שאמר היום יום ראשון לעומר, ולא אמר יום אחד לעומר, השיב רבנו שיוצא יד"ח.¹

(אג"ד ח"י עמ' לח)

¹ אמנם מרן הגר"ח קניבסקי הביא בשם החזון איש בזה"ל: א' אמר ביום א' ביה"ש היום ספירה ראשונה, ושאל לחזון איש אם יכול לברך, והשיב ראשונה זה לא אחד. ² נשאל רבנו: אם א' שאל את חבירו בימי הספירה האם אתמול היה יום ז' וחבירו השיב לא, זהו היום! האם נקרא שיצא ידי המצוה? והשיב רבנו דאי"ז חסרון ויכול לספור בברכה.

מתיקות התורה

מאוצרותיו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א **עם תשובות מן שר התורה זצוק"ל**

האם חייב לעבוד עבודה מבוזה כדי להביא טרף לאשתו, או לקנות תפילין?

שאלה. אדם מחוסר פרנסה אולם הוא יכול לעבוד באיסוף אשפה כדי להביא טרף לביתו ולפרנס את אשתו, האם חייב להתבזות ולהביא לה פרנסה והאם חייב לעשות כן כדי שיוכל לקנות תפילין מהודרות? תשובה. כתב החזון איש (ב"ק כג כח): נראה דבשאר מצות עשה חייב להשכיר עצמו. ודוקא בפריעת חוב שהוא דבר של ממון קבוע שאינו משתעבד כל כך. ומיהו אם צריך להשכיר עצמו באופן שבזיון הוא לו, יש לדון משום גדול כבוד הבריות בשב ואל תעשה ויעוין בעזר מקודש אבהע"ז סימן ע'. עכ"ל. ושם דן דחייב אדם להביא פרנסה לאשתו אפילו להתבזות בחיזור על הפתחים כדי שלא יעבור על איסור תורה שארה כסותה ועונתה לא יגרע. וז"ל: "שכדי שלא לעבור על מצות לא תעשה מחויב ליתן כל מה שיש לו". [ועיין שו"ת מנחת יצחק (ח"ו סימן קז)].

אמנם יש להעיר על דברי קדשו, הרי זה לאו שאין בו מעשה, והפרמ"ג סובר דאין מוציאים עליו יותר מחומש, יעוין פרמ"ג (או"ח סימן תרנו, הו"ד בפתחי תשובה. יו"ד סימן קנז סק"ד). ועוד דלשון 'לא תגרע' סובל בלשונו כשיש לו ולא נותן, אבל יתכן שאם אין לו אינו חייב לעבור ואין הנמנע מלעבוד בכלל "גורע", כמו שמי שלא נותן יותר מחומש להצלה לא עובר על לא תעמוד על דם רעך. ועוד דאפילו אם צריך לבזבז ממון על לאו, לא שמענו שצריך גם להתבזות עבור צורך המצוה.

ויעוין ברמב"ם (פ"י ממתנות עניים ה"ח) שכתב: וכן ציוו חכמים ואמרו עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות, ואפילו היה חכם ומכובד והעני, יעסוק באומנות, ואפילו באומנות מנוולת, ולא יצטרך לבריות, מוטב לפשוט עורות הנבלות בשוק ולא יאמר לעם חכם אני, כהן אני פרנסוני, ובכך צוו חכמים גדולי החכמים היו מהם חוטבי עצים ונושאי הקורות ושואבי מים לגנות ועושי הברזל והפחמים, ולא שאלו מן הציבור, ולא קבלו מהם כשנתנו להם.

וכתב הר"י קורקוס ואין זה בזיון לתורה (לעסוק בנבלות) דכיון שעושה לצורך פרנסתו, אין בזה בזיון, וכתב ערוך השלחן (סימן רנה) ומיהו אם יש בזה בזיון לכבוד התורה לא יעשה כן. והכל לפי הענין ויעוין דרך אמונה (פ"י ממתנות עניים ס"ק עג).

ושאלתי את גיסי הגר"ח קניבסקי זצ"ל מה הגדר 'הכל לפי הענין'. והשיב לי אם בעיני הציבור לא מזדלזל כבוד הבריות בזה שאוסף אשפה, יעשה כך. אך אם בעיני הציבור העושה כך מזדלזל אל יעשה כך, והכל לפי הענין אם מזדלזל או לא. ואם הת"ח במקום שאין מכירים אותו, גם אז אין התורה מזדלזלת. ונראה על פי דברי העזר מקודש שכתב שם וז"ל: "פשיטא שגם לקיים דקדוק קלוש מדברי סופרים בדברי חז"ל, חלילה להתרשל מלעשות, בכל אשר תמצא ידו לעשות בכחו באומניות ומשא ומתן ומלאכה, וגם לא שייך בזה פחיתות הכבוד, כמו שאמרו חז"ל פשוט נבילתא בשוקא, לגבי סגנון הפרנסה שבידו לבחור איזה סגנון שירצה, וכל שכן לגבי דררא של מצוה, אך הספק הוא לגבי להשכיר את עצמו בסגנון עבדות שהוא צער וזלזול יותר משאר מלאכות שבעולם שבזה אולי בכל מצות עשה ומצות לא תעשה הוא פטור, עכ"ל.

לסיכום, החזו"א מסתפק אם אדם חייב לבזות את עצמו להביא פרנסה לביתו. ולגבי מצות עשה. אולם עבודת איסוף אשפה יתכן דאינה מלאכה

בזויה. והכל לפי הענין, וכך כתב העזר מקודש. אולם בעבדות מסתפק העזר מקודש. אמנם לגבי תפילין שהם "עשה" אף לעזר מקדש אין צריך.

ויעוין עוד בשו"ת צבי תפארת (סימן כד) שכתב שלמצוות שנאמר עליהם שה' פורע כגון שבת ויו"ט ותלמוד תורה, צריך להוציא כל ממנו, משא"כ בשאר מצוות שצריך לדאוג שלא יעני, עיין שם. [ויעוין להלן דף קכ ע"א בענין יש לו מעות בצמצום]. ויעוין קובץ שיעורים (ב"ב אות נא) שכתב וז"ל: כשטורח ויגע לדבר מצוה או שמתבזה בשבילה, ינכו לו על ידי זה בטורח ובזיון ממקום אחר, עכ"ל.

מה עדיף, עבירה אחת בקום ועשה, או הרבה עבירות בשב ואל תעשה?

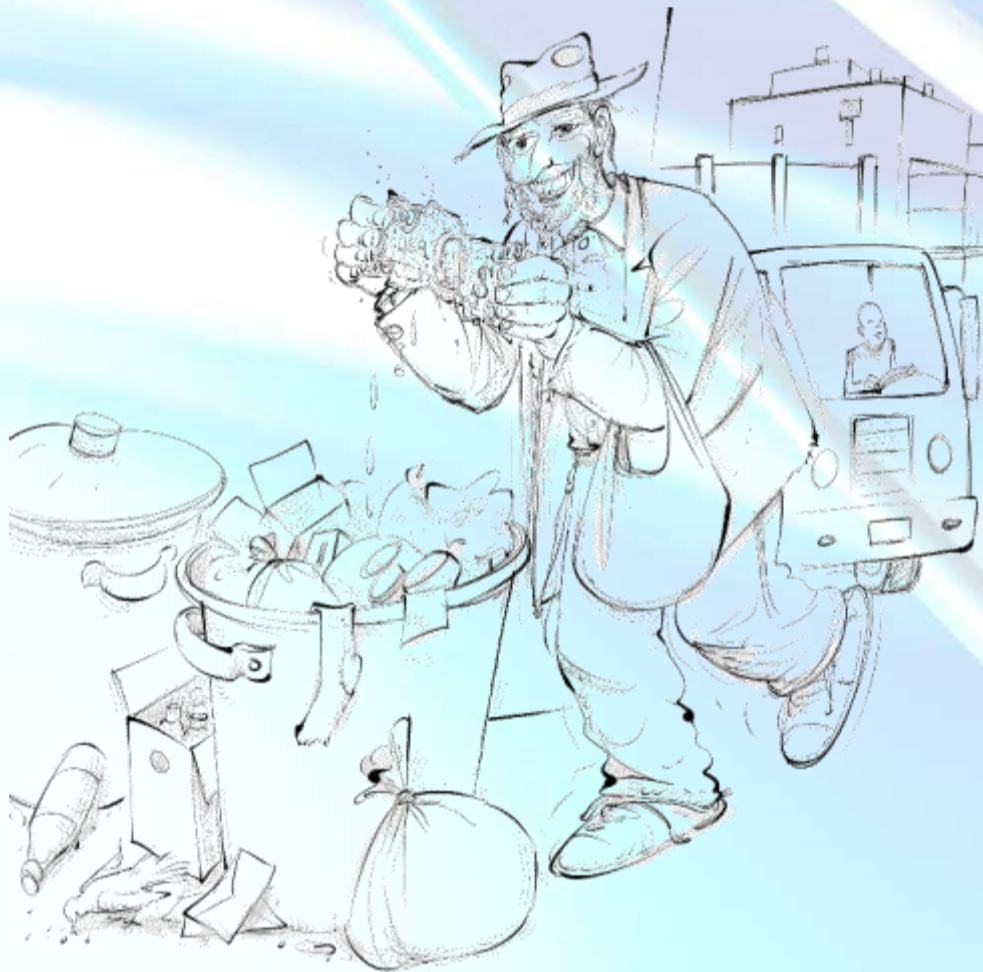
שאלה. מה יותר חמור, לעבור על עבירה אחת בקום ועשה, או לעבור על כמה עבירות בשב ואל תעשה. לדוגמא: בימי הבולשביקים שהכריחו יהודים לעבור על חטאים ואיימו עליהם בעונש מות אם יסרבו, והיה יהודי שהיתה לו חנות ברוסיה ובה מכר חמץ, ולפי צו השלטון, אסור לו לנעלה בפסח, וחייב לעמוד בחנות ולספק חמץ לערלים. ויש לו גם אפשרות למכור את החנות לנכרי, ואז לא יעבור הישראל על בל יראה ובל ימצא, אך לעומת זאת יאלץ לשמש, כאח בבי"ח אשר בו נמצאים גם יהודים תשושים, אך לא במצב של פקוח נפש, ויהי' חייב להאכילם נבילות, מה קל יותר? [שהרי על בל יראה עובר כל הפסח ואילו בהאכלת נבילות רק בשעות האכילה].

עוד דוגמה לשאלתינו היא, בחולה הזקוק למעות כדי להתרפאות, ושמעון נדבה רוחו לבא לעזרתו, ולשם כך הברירה בידו או לגנוב כסף מהבנק בשביל הפקוח נפש על מנת להשיב, או שיעכב שכר שכיר בידו ויפרע לפועל רק כעבור זמן. מי קל יותר האם הגניבה כי יש בה רק לאו אחד, וגם ניתן להשבון לעומת כובש שכר שכיר, שיש בו עשה ביומו תתן שכרו וגם לאו לא תלין פעולת שכיר אתך עד בא השמש, כמבואר בב"מ (דף קיא ע"א), אך אינו עושה מעשה כי אם בשב ואל תעשה, מי חמור ממי?

תשובה. גיסי הגר"ח קניבסקי זצ"ל פשט דעבירה אחת בקום ועשה חמורה יותר

מכמה עבירות בשב ואל תעשה. מדברי רבי יהושע בזבחים (דף פ ע"א) נתערבו ניתנים במתן ארבע (עולה) במתן אחת (בכור), ר' אליעזר אומר ינתנו במתן ארבע, ר' יהושע אומר ינתנו במתנה אחת. ואמר ר' יהושע, אם נתת (ד') עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך, וכשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך, ולכן לא יתן. והנה אם לא יתן מתנות ד', כמצוות העולה, יעבור על בל תגרע וגם יבטל מצות הזיה של ד' מתנות, ובכל זאת עדיף לבטל מצות עשה של ד' מתנות וגם לעבור על בל תגרע, והעיקר שלא לעשות, וברמב"ם (פ"ב מפסולי המוקדשים ה"א) פסק כרבי יהושע, וכתב וז"ל: דמי קדשים שנתערבו... ומשמע אפילו נתערב הרבה דמים של הרבה עולות בדם בכור אחד גם יתן מתנה אחת בלבד, אף על פי שמבטל הרבה מצוות של עולות, הרי שקל יותר לא לעשות מעשה אף שיעשה כמה איסורים.

ראיה נוספת הביא גיסי זצ"ל מהירושלמי (עירובין פ"י ה"ד) בשרץ הנמצא במקדש כהן מוציאו בהמיינו, שלא לשהות את הטומאה, דברי ר' יוחנן בן ברוקה, ר' יהודה אומר בצבת של עץ, שלא להרבות את הטומאה. וביאר הירושלמי אמר לו ר' יוחנן בן ברוקה, לא נמצאת משהה טומאה. אמר לו לא נמצאת מרבה בטומאה. אמר לו ר' יהודה מוטב לעבור על מצות לא תעשה שלא באת לידי, ממצות לא תעשה שבאת לפניו. וביאר הקרבן עדה. ר' יהודה משיב לר' יוחנן בן ברוקה דמוטב לעבור על מצות לא תעשה של

השהיית טומאה במקדש שלא באת לידך שלא עשית אותה, שהרי מעצמו מת שם השרץ, ולא היה בידך להזהר בו, מה שאין בכן כשנוטלו בהמיונו עובר עליו על לא תעשה בעצמו שהיה יכול להזהר. והרמב"ם פסק כר' יהודה הרי שעדיף לא לטמאות בידים, אף על פי שכעת ישנם הרבה עבירות של שהיית טומאת מקדש, אך אנחנו לא עשינו זאת בידים, לכן היא קלה יותר, וכך בענינו קל יותר לעבור על בל יראה.

כשיכול להחביא מפני הסכנה אחד משנים, את מי יחביא?

שאלה. בימי השואה היו יהודים שברחו מאימת הצוררים הנאצים ימשי"ו, והאויבים חפשו אחריהם כדי להרגם, היו שם שנים שברחו ובקשו מקלט וניתן להחביא רק את אחד מהם את מי יחביאו?
תשובה. במשנה במסכת הוריות (דף יג ע"א) נאמר: כהן קודם ללווי, לוי לישראל... אימתי בזמן שכולם שוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם, וכהן גדול עם הארץ, ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ, יעו"ש סדר עדיפויות, וזה שייך גם לענינו.

ויש לדון מה הדין כשכולם שוים, אלא שאחד מהם עשיר ובר מזל, והשני אינו כזה, אולי יש להטמין את השני. וזאת על פי הנאמר במסכת פסחים דף קיא ע"ב אביי הוה שקיל ואזיל, ואזיל רב פפא מימיניה ורב הונא בריה דרב יהושע משמאליה, חזייה להווא קטב מרירי דקא אתי לאפיה דשמאליה, אהדרה לרב פפא לשמאליה ולרב הונא בריה דרב יהושע לימיניה. אמר ליה

רב פפא, אנא מאי שנא דלא חשש לי? אמר ליה את שעתא קיימת לך. ופירש הרשב"א עשיר אתה ויש לך מזל טוב, ולא תיזוק, עכ"ל. לכאורה ניתן ללמוד מכאן שאם שנים בסכנה, ויכול להטמין אחד מהם, יטמין את העני, כי השני עשיר בר מזל טוב לא יזוק, [ואף על פי שגם רב פפא סבל, שהיה נצרך לברוח מהמדינה מחמת עלילת שקר שהעלילה עליו הארמאית, כמבואר ברש"י וברשב"ם בדף קיב ע"ב (ד"ה ואיכא דאמרי) יעו"ש, אעפ"כ היה בטוח אביי שלא יפגע].

וגיסי הגר"ח קניבסקי זצ"ל העיר דיתכן שאין ראייה מאביי לענינו, כי אביי עסק עם שדים ומזיקים, והם מתחשבים עם בני מזל שלא לפגוע בהם, אבל בנידונו בימי השואה, הסכנה היתה מבעלי בחירה, ושם אין ראייה דבר מזל ניצל מהם.

ואפשר להביא ראייה לדבריו מדברי ה"מראה כהן" (שבת דף כב ד"ה אבל נחשים) שהביא דברי הזוהר הק' (פרשת וישב דף קפה) אמר ר' יצחק אמאי כתיב בראובן למען הציל אותו מידם, וכי לא חייש ראובן לנחשים ועקרבין שיזיקו לו, אלא אמר טב ליה (ליוסף) למנפל לגובא דנחשין ועקרבין, דאי איהו צדיקא קודשא בריך הוא יעביד ליה ניסא, אבל בידא דשנאוהי דרעותא דילון לקטלא ליה לא יכול איהו לאשתזיב מידיהו. [לפי שאדם הוא בעל בחירה ואין רצון ה' לבטל את בחירת האדם, בכל זמן כנודע, ויעוין בזה באור החיים (בראשית לז כא), עכ"ל.

אוצר היסודות והחקירות

מרבתינו מעתיקי השמועה בכל חלקי התורה מתוך הספר 'דרישה וחקירה' בעריכת יהושע לינטו

לעומת גזילה

איזה הוא גנב, זה הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים, כגון הפושט ידו לתוך כיס חברו ולקח מעותיו, ואין הבעלים רואין, וכן כל כיוצא בזה. אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא, בחזקת יד, אין זה גנב אלא גזלן. לפיכך ליסטים מזויין שגנב, אינו גזלן אלא גנב, אף על פי שהבעלים יודעים בשעה שגנב (רמב"ם פ"א מהל' גניבה ה"ג).

ישנו חילוק ביסוד החיוב בין גניבה לגזילה, שבגניבה יסוד החיוב הוא מעשה הגניבה, ואילו בגזילה יסוד החיוב הוא מה שמעכב ממון חברו בידו נולפי זה כל גנב הוא גם גזלן, ולא כל גזלן הוא גנב.

דעת חכמה (צ"ק עמ' רסז) נשם הגר"ח [ולא חיודשי הגר"ח השלם (צ"ק סי' עג)].

גדר החיוב

כל הגונב ממון משהו פרוטה ומעלה עובר על לא תעשה שני' (ויקרא יט, יא) 'לא תגנבו', ואין לוקין על לאו זה שהרי ניתן לתשלומין שהגנב חייבה אותו תורה לשלם, ואחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון גוי עובד עבודה זרה ואחד הגונב את הגדול או את הקטן.

אסור לגנוב כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב דרך שחוק, או לגנוב על מנת להחזיר, או לגנוב על מנת לשלם, הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך.

איזה הוא גנב, זה הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים, כגון הפושט ידו לתוך כיס חברו ולקח מעותיו ואין הבעלים רואין וכן כל כיוצא בזה, אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא בחזקת יד אין זה גנב אלא גזלן, לפיכך ליסטים מזויין שגנב אינו גזלן אלא גנב אף על פי שהבעלים יודעים בשעה שגנב.

גנב שהעידו עליו עדים כשרים שגנב חייב לשלם שנים לבעל הגניבה, אם גנב דינר משלם שנים, גנב חמור או כסות או גמל משלם שנים בדמיה, נמצא מפסיד כשיעור שבקש לחסר את חברו (רמב"ם פ"א מהל' גניבה הלכה א-ד).

לא נצרך לנו עוד לחקור רק מה הוא ענין הגניבה דעליה חייבה התורה לשלם, דמצינו כמה פעמים דההתחייבות באה מחמת שנחסר לאחרים, הגם דיכול להיות שהוא נהנה ג"כ, אפ"ה אין החיוב מחמת ההנאה רק מחמת שנחסר לאחר, כגון גבי מזיק דמשבר כלי של חברו חייב משום הלכה א-ד).

לא נצרך לנו עוד לחקור רק מה הוא ענין הגניבה דעליה חייבה התורה לשלם, דמצינו כמה פעמים דההתחייבות באה מחמת שנחסר לאחרים, הגם דיכול להיות שהוא נהנה ג"כ, אפ"ה אין החיוב מחמת ההנאה רק מחמת שנחסר לאחר, כגון גבי מזיק דמשבר כלי של חברו חייב משום הלכה א-ד).

עניני גניבה

על מנת למיקט

'לא תגנבו' (יט, יא)

'לא תגנבו' (ויקרא יט, יא) דכתב רחמנא למה לי. לכדתינא: 'לא תגנבו' - על מנת למיקט, 'לא תגנבו' על מנת לשלם תשלומי כפל (ב"מ סא, ב, לפי גירסת הגר"א).

אסור לגנוב כל שהוא דין תורה, ואסור לגנוב דרך שחוק, או לגנוב על מנת להחזיר, או לגנוב על מנת לשלם, הכל אסור שלא ירגיל עצמו בכך (רמב"ם פ"א מהל' גניבה ה"ב, וכעין זה בשולחן ערוך חו"מ שמח, א).

האם הגונב על מנת למיקט מתחייב באונסין כמו גנב גמור, או שנתרבה רק לאיסור 'לא תגנבו'.

קלות החושן (קס סק"א). ולאה עוד בזכרון שמואל (מכתב יז, עמ' תקיח).

בשביל אחר

מי שגונב בשביל אחר, האם נחשב גנב או לא. כלומר, האם גניבה היא דווקא כשהחפץ ברשותו של הגנב, או שדי בכך שהוא ברשות אחר.

חיודשי העילוי ממיליט (סי' ע"ה והנה אס; עמ' קעב).

טביחה ומכירה

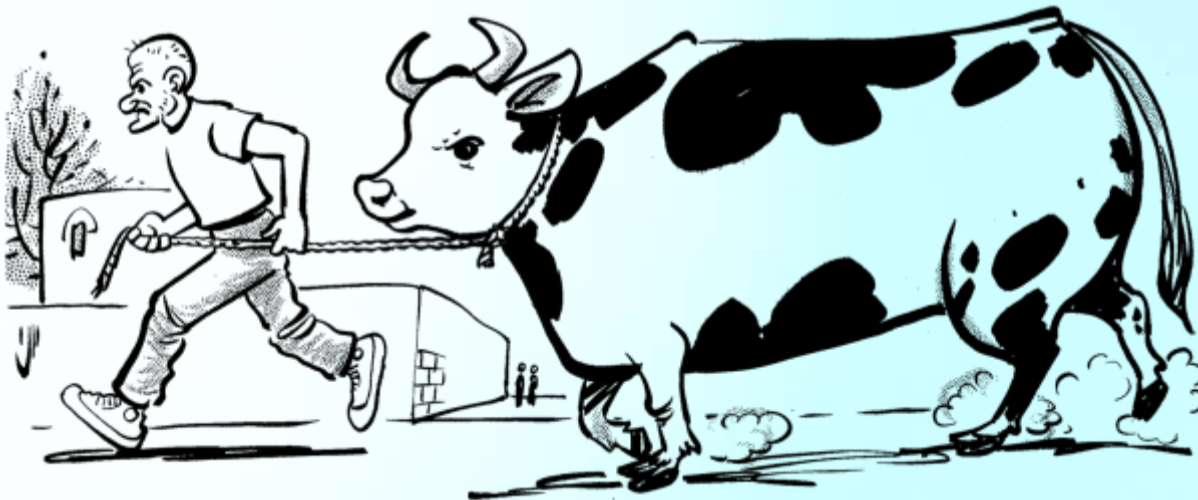
ואלו דברים שאין נשבעין עליהן: העבדים, והשטרות, והקרקות, וההקדשות, אין בהן תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה (משנה שבועות מב, ב).

ולא ארבעה וחמשה מ"ט, תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא, ולא תשלומי שלשה וארבעה (גמרא שם).

יש לבאר דין זה בשני אופנים: א. זוהי גזירת הכתוב, שדי' וה' אמר רחמנא ולא ג' וד', ולכן בהקדש [וכדומה] שנתמעט מלשלם כפל, ממילא פטור גם על הטביחה, משום שבציר חד מינייהו.

ב. באמת אף שפטור מהכפל, מהיכי תיתי שנפטור אותו מד' וה'. אלא שנתחדש בזה, שכל דין ד' וה' הוא על הגניבה, ובאופן שגנב וטבח צריך לשלם ד' וה' על הגניבה. ונמצא שהקדש שנתמעט מגניבה, אין בו חיוב ד' וה', משום שחיוב ד' וה' אינו עובר הטביחה, אלא עובר הגניבה.

שיעורי הגר"פ מקוצרין (כתובות סי' טו).

והכא בגניבה יש לנו לחקור עבור מה חייבה התורה לשלם לו אי עבור מה דנחסר לו לבעלים, רק דא"א להוציא ולהחסיר אם לא שיבואו ברשותו, אבל עיקר ההתחייבות אינה משום ההכנסה לרשותו והתרבות ממונו. או דילמא מטעם דנתרבה ממונו דנתעשר הוא מחפץ של איש אחר ומשום זה הוא חייב דבא ברשותו דבר שאינו שלו.

חינוכי הגר"ש שקופ (קידושין סי' לא אות ג).

שנחסר לאחרים. אעפ"י דמצינו ג"כ גבי מוזיק דנהנה כגון היכא דבהמתו הזיקה תבואתו של חבירו בשן דנהנה הוא במה שהבהמה אוכלת, אפ"ה ההתחייבות לא חייל רק מש דנחסר להניזק. וכמו כן מצינו דההתחייבות היא עבור הנאתו, כגון גבי הקדש דאם מועל בהקדש משלם מטעם דנהנה מההקדש.

מתיקות שבת הארץ

פנינים וסיפורים בעניני השמיטה, מתוך הספר 'ומתוק האור' - שמיטה מאוצרותיו של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א

ליאור: "צר לי לומר, הברכה לא הופיעה אצלי פי שלוש" [-"אז מה כן קרה?"] - "אני חקלאי כבר שלושים שנה, הנתונים אצלי מאוד מדויקים, כל שנה הרווחים הם פחות או יותר אותו דבר, אולם השנה קרה לי משהו מאוד מוזר, צירוף מקרים יחודי גרם לכך, שהשנה הרווחתי פי חמישה!

השדה ולעבד אותו פראוי, אולם לאחר שש שנים מגיעה השנה השביעית, שבה עליך להשבית את כל העבודה החקלאית לחלוטין!

הבטנו אני ואשתי זה על זו מפתעים. בעת העתיקה לא היו מרכולים, שבהם נתן היה להשיג סחורה בלא קשר לעונה; לא היו מקררי ענק לאחסון תוצרת חקלאית סיטונאית. כיצד אם כן עם שלם, המתפרנס כלו מהחקלאות, יכול לעמד בצווי שכזה, אחת לשבע שנים לא לזרע ולא לקצר, ולא לגדל דבר הנתן לאכילה? בהמשך הפסוקים קראנו כי הבורא מבטיח שהוא יצוה את הברכה, והאדמה תצמיח בשנה הששית עבור שלוש שנים!

הבטנו המומים אחד בשני. כיצד התורה יכולה להבטיח שבמחזוריות קבועה לאחר חמש שנים שבהן הקרקע תניב יבול מסים, ישתנה הטבע שלה בשנה הששית, והיא תניב פי שלושה? זוהי הבטחה על-טבעית בעליל.

אשתי זרקה לחלל האויר: "בא נבדק את זה, נחליט שאם כל החקלאות שלנו אנו משביתים בשמטה, ונראה מה קורה בשנה הששית, מה דעתך?" הרהרתי לעצמי מספר רגעים ולבסוף החלטתי להענות לאתגר: "זוהי אפשרות נהדרת לבדק את ההבטחה. היה זה לפני שנתים".

ליאור השתתק לרגע. ורבי מאיר שאל: "עכשו אנו כבר במחצית השנה הששית, יש בינך תוצאות?"

"כן, צר לי לומר, הברכה לא הופיעה אצלי פי שלוש" - השיב ליאור. "אז מה כן קרה?"

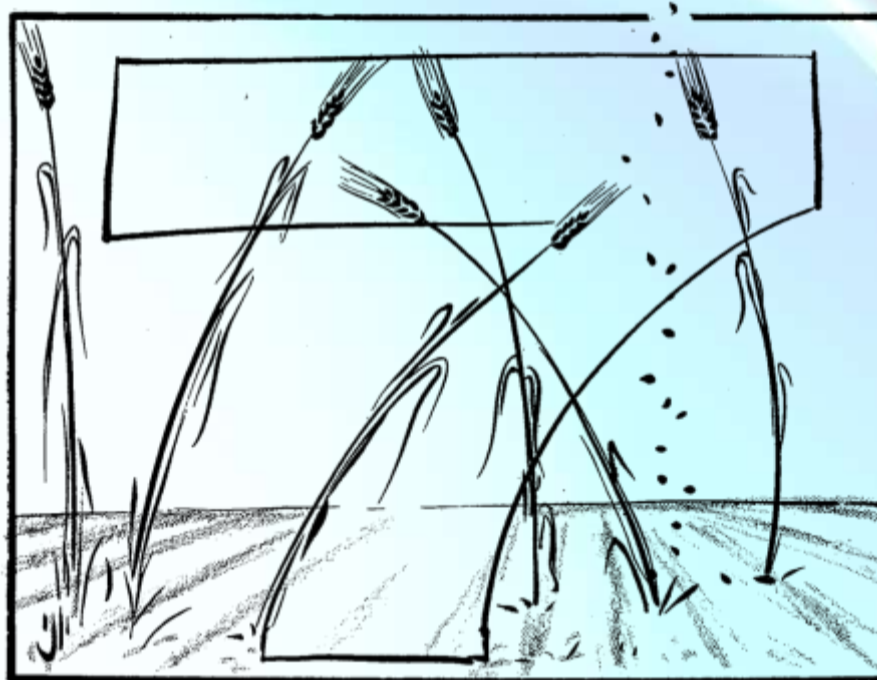
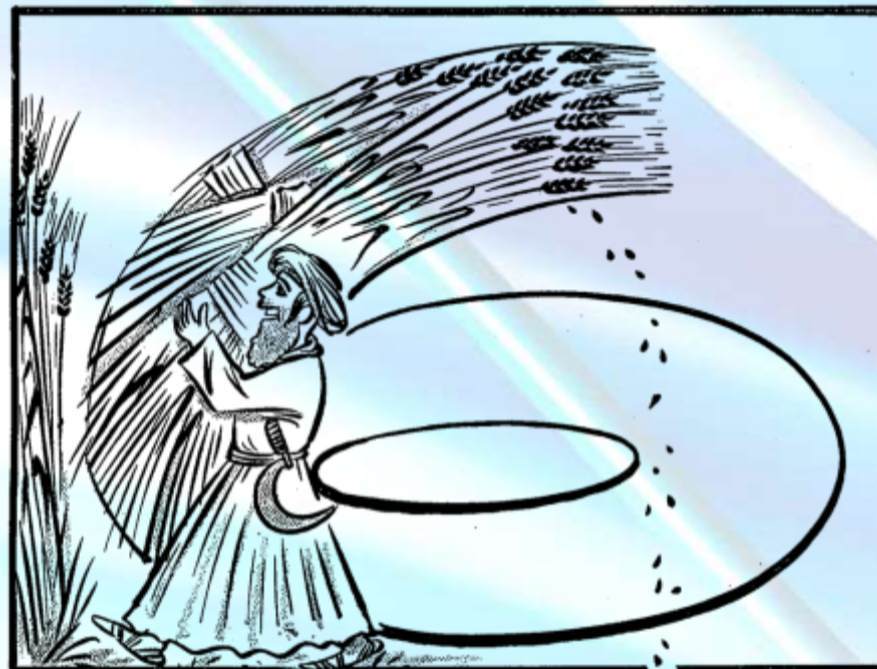
"אני חקלאי כבר שלושים שנה, הנתונים אצלי מאוד מדויקים, כל שנה הרווחים הם פחות או יותר אותו דבר, אולם השנה קרה לי משהו מאוד מוזר, צירוף מקרים יחודי גרם לכך, שהשנה הרווחתי פי חמישה!

"מאזן הרווחים שלי השנה - הוא שיש פרגע בידי כסף כמו שאני מרויח במשך חמש שנים בדיוק! מבחינתי אין כל בעיה לשמור שביעית ברוח וגם להתחיל בפתוח הקרקע שנה לאחר מכן".

"מה קרה השנה שלא קרה בכל שלושים השנים האחרונות?" - התפלא רבי מאיר.

"אני מגדל בארבעים הדונם שברשותי פלפלים ליצוא לחו"ל. בדרך כלל אני מוכר קילו פלפלים במחיר סיטונאי של שלוש-שלוש וחצי שקל. השנה פנו אלי מכל העולם, שאיצא את הסחורה שלי אליהם. המחירים טפסו ולבסוף קילו פלפלים נמכר במחיר סיטונאי של שמונה עשרה שקל!"

בספר "האמנתי כי אדבר" מספר על פניה מענינת שהתקבלה במשרדי קרו השביעית בחדש איר ה'תשס"ז.

ליאור, חקלאי מהדרום הביע רצון להצטרף לשומרי השמטה. השיחה היתה לא שגרתית, שכן בדרך כלל פעילי קרו השביעית הם אלו המכתתים את רגליהם ממושב למושב כדי לשכנע את החקלאים לשמר שמטה, הדבר כרוך בשכנועים רבים ובשיחות נפש ארוכות. והנה לפתע מתקשר חקלאי שמביע נכונות לשמר מיוזמתו שמטה כהלכה.

לאחר ברור הפרטים הראשוניים, נקבעה פגישה בין ליאור החקלאי, לבין רבי מאיר רכז "קרו השביעית". כאשר נפגשו, פתח ליאור ואמר: "תראה הרב, אני חקלאי ביישוב בדרום הארץ, השנה החלטנו אני ואשתי לשמר שמטה".

רבי מאיר הסביר בכללות: "על מנת לשמר שמטה יש צורך לא לעבד כלל בקרקע לאורך כל שנת השביעית, מראש השנה של שנת תשס"ח עד סיומה בראש השנה תשס"ט".

במשך הפגישה הוא פרט לפניו את הפרוצדורות היותר מרכזיות הכרוכות בהכנת השדה לשמטה, באפן השבתתו, ובשאר הפרטים ההלכתיים. "הגוף במסגרתו אני עובד יעמד כל העת לשרותך ולעזרתך", הוסיף, "תוך כמה ימים נשלח אליך בעזרת ד' מדרוך חקלאי שיעמד לימינך וילוו אותך לארץ השנה", "תודה רבה", אמר ליאור, "זה יותר מסבך ממה שחשבתי".

"הנסיון לא קל" - הוסיף הרב, "יותר קשה ממה שאתה חושב, אך תדע לך שיש הרבה עזרה ממרום, על כל צעד ושעל".

"את זה אתה לא צריך לספר לי" - אמר ליאור, כשחיוך מופיע בקצה פיו. "לא מפתיע אותך שאדם מתחזק כמני, מחליט לפתע להשבית ארבעים דונם של שטח חקלאי פורה ומניב יבול יפהפה?!"

"הדבר החל לפני שלוש שנים" - החל לספר. "יום אחד שוחחנו אני ואשתי על אודות העבודה שאנו חיים בארץ ישראל והחלטנו בשלב ראשון להתחזק בקיום המצוות ולהתחיל כל ערב לקרא יחד עם כל המשפחה כמה פרוקים בתנ"ך".

"מדי ערב, באוירה נעימה אנו מתישבים עם הילדים בגנה, וקוראים כמה פרוקים בתנ"ך. לפעמים מתפתחים דיונים על מה שקראנו עתה. כשהגענו לפרשת "בהר", התגלה לעינינו צווי מאוד מיוחד. שש שנים מתר לזרע את

"התחלתי לברר מדוע, ואז נודע לי שיש מחסור של פלפלים בעולם. מדינות באירופה, ובראשן ספרד, הן יצואניות הפלפלים הגדולות בעולם. לפני כמה חודשים, בבדיקות שערך משרד הבריאות העולמי באירופה התברר שחמר רעיל מופיע בכל התוצרת. ברור קצר העלה שהשנה נקנתה כמות גדולה של חמר רסוס מחברה סינית במחיר הרבה יותר זול. החמר לא היה ראוי לשמוש, וכל התוצרת החקלאית של ספרד ועוד מדינות, השמדה".

"נוצר מחסור עולמי בפלפלים, והמשוקים חפשו נואשות בכל מקום בעולם אחר מטעי פלפל. כשנודע להם עלי, הם היו מוכנים לשלם הון תועפות על מנת לזכות בתוצרת החקלאית שלי".

"כמובן, אני ואשתי עומדים המומים מול עבדה זו, אין לנו מה לומר. כבר אמרתי לך, שזו השנה השלושים שאני חקלאי, וכל שנה פחות או יותר התנובה זהה וכך גם המחירים, אין ספק כי זו ברכה אלקית! הגיע הזמן לעשות את חלקנו בהסכם ולשמר שמטה במלואה..."

גם למרדכי עזרא ממושב "מנוחה", שדבריו הובאו ב"מוסף שבת קדש", יש ספור מדהים.

אצלנו - מספר מרדכי - מגדלים חטה וחציר. בשנה ההיא, ערב שנת השמטה תשנ"ד, זרענו בערך 250 דונם. צפינו לגשם והוא אכן הגיע. בשלב זה החלה הנביטה של התבואה, וכאן, ברגע המכריע, בו זקוקים להרבה גשם, פסק הגשם לחלוטין, תוך זמן קצר החל הכל להתבבש. לאחר מכן אין סכוי רב לצמיחה מחדשת.

לא עשיתי בטוח חקלאי, אבל בכל אופן קראתי לשמאי אולי אצליח לבטח את מה שנשאר. השמאי הגיע, העיף מבט חטוף על השדות, נעץ בי עינים גדולות ושאל: "שמעת פעם שמבטחים אדמה?! אצלנו אפשר לבטח רק יבול, אבל לא אדמה יבשה. אני מאוד מצטער אבל אצלקך אין יבול!"

אמרתי לו: "אין בעיה, אם אתה לא מבטח יש מישהו אחר שיבטח את השדות - ההוא שם למעלה - והצבעתי לעבר השמים. השנה זו שנה ששית, ויש לנו הבטחה שהיבול יצליח גם אם זה לא נראה לעינים!"

השמאי הביט בי ברחמים והלך מהמקום. תוך זמן קצר החלו גשמים עזים לרדת. בדרך כלל בשלב כזה כבר לא עוזרים הגשמים למה שהתבבש, אך כאן קרה הנס הגדול: לא רק שכל התבואה התאוששה, אלא שפשוט לא נתן היה להכנס לשדה...

הזמנתי את השמאי לבוא ולבקר. הוא הגיע והחל לשפשוף את עיניו כלא מאמין: "תגידי לי מה עשית?" - שאל, "מימי לא ראיתי דבר שכזה!"

"אתה זוכר מה שאמרתי לך, ענית לי, על ההוא שם למעלה? הוא זה שהסכים לחתם לי על הפוליסה. "השמאי התלהב מאוד ואמר לי בהתרגשות: "תשמע אדון עזרא מימי לא נתקלתי בדבר שכזה אני חיב להודות ולומר יש אלקים!"

אבל הנס המשלם התגלה רק כשקצרנו את היבול. התברר שהתבואה גדלה בדיוק כמו שנקתב בתורה, פי שלוש! זה פשוט לא יאמן. מלאנו חבילה אחר חבילה ושמנו על המשקל, אם בכל שנה דונם מוציא לנו בממצע כמעט שתי חבילות (כל חבילה היא כחצי דונם) השנה מלאנו ומלאנו ומכל דונם הגענו כמעט לשש חבילות, פשוט לראות את הברכה בעינים!

"ושש שנים תזרע את ארצך... ואכלו אביני עמך"

מדוע התורה פותחת את נושא השמטה המופיע בפרשת משפטים באות ו' "ושש שנים", היה צריך לומר "שש שנים"?

מתוך רבי אברהם סבע בספרו "צורר המור" שהתורה מדברת כאן על מצות השמטה מדין "מצות בין אדם לחברו", לדאג לפרנסתם של העניים שבכל השנים תלויים בחסדו של העשיר, ברצותו יתן להם צדקה וברצותו יקפץ את ידו, אמנם בשנת השבע התורה מצוה על הדאגה לעני - להפקיר את כל יבול השדה.

לפיכך אמרה התורה "ושש שנים" - ו' מוסיף על ענין ראשון, אין זה צווי חדש, אלא כהמשך לצוויים הקודמים של התורה לדאג לעניים "לא תטה משפט אבינך בריבו" (שמות פרק כג, ו), "וגר לא תלחץ" (שם ט), מגיע גם הצווי לדאג להם בשנת השמטה.

לפי זה מסביר רבי יוסף חיים ברון מדוע בפרשת משפטים כתבה התורה את מצות השמטה לפני מצות השבת - "ושש שנים תזרע את ארצך... ששת ימים

תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת", הרי שבינת השבת תדירה יותר משבינת השמטה?

ועוד, מדוע התורה שם הוסיפה בין הצווי על שבת למצות הרגלים את אסור עבודה זרה - "ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת... ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך, שלש רגלים תחג לי בשנה", כיצד נכנס אסור עבודה זרה בין שבת ועניני הרגלים?

ומתוך, שמכיון שהתורה מדברת כאן על השמטה והשבת מההבט של בין אדם לחברו, השמטה קודמת לשבת. משום שבמצות השמטה דואגת התורה לעני ואביון שיהיה לו מה לאכול, ואלו במצות השבת דואגת התורה למנוחת העובד, לפיכך הקדמה השמטה.

וזוהי גם הסבה שהכניסה התורה את ענין עבודה זרה בפרשה זו. חקים אלו המסיעים לאביונים ולמנוחת העובדים קימים גם בדתות שונות מלבד תורתנו הקדושה, ולפיכך אחרי שהתורה מצוה על מצוות אלו היא מזהירה "ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך" - אל תטעה לחשב ששרש מצוות אלו הן דאגה סוציאלית, אלא הן עדות על עושה שמים וארץ במעשה בראשית.

"דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם"

כפילות הלשון "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" טעונה הסבר!

רבנו חיים בן עטר - ה"אור החיים" הקדוש מבאר בכמה מקומות שקיים הבדל מהותי בין "אמירה" ל"דבור" (כמבואר ברש"י במדבר יב, א). דבור משמעותו לשון קשה, כפי שאחי יוסף התבטאו "דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות" (בראשית מב, ל). ואלו אמירה משמעותה לשון רכה ותחנונים, כפי שהתחנן לוט לאנשי סדום שיניחו למלאכים "ויאמר אל נא אחי תרעו" (שם יט, ז).

יסוד זה ידוע בבאור הפסוק (שמות יט, ג) "כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל", שלכאורה קשה מדוע התורה כפלה "תאמר" ו"תגיד"? ותוצו המפרשים על פי דברי חז"ל, שבינת יעקב הם הנשים ולהם יאמר מענה רך, ואלו לגברים שהם בני ישראל יאמר דברים קשים כגידיים.

בדרך זו מסביר ה"אור החיים" את כפילות הלשון שנאמרה במצות השמטה: הקשי הגדול בקיום מצוה זו נעוץ בשתי דברים: המנעות מעבודת אדמה, והפקרת היבול. כנגד מניעת העבודה אמרה התורה "דבר" משום שזה דבר קשה לעשותו, כי הוא נגד הרצון הבסיסי של האדם שרוצה לראות את אדמתו משגשגת ופורחת.

ואלו כנגד הפקרת היבול אמרה התורה "ואמרת" שמשמעותו לשון רכה, מפני שעל כך מבטח לאדם שלא יפסיד מאומה כפי הבטחת ה' "ועשת את התבואה לשלש השנים".

את הקשי הגדול הפרוץ בכך שאיש האדמה נמנע מלטפל בשדהו למרות התשוקה העזה שלו לראות את אדמתו בשגשוגה, היטיב לתאר ב"מוסף שבת קודש" החקלאי הוותיק הרצל כהן:

"חקלאות זה דבר שמאד מתסכל. אי אפשר לעזב אותה אפילו יום אחד. השקט ואי הדאגה לפרנסה היו צריכים לבוא בסיום העבודה, אבל בחקלאות זה דוקא ההפך. כאשר מסתימת עבודת הזריעה מתחילה הדאגה אם ירדו גשמים. לאחר מכן הדאגה אם היבול יצמח כראוי ועוד ועוד".

"יהודי ששומר שמטה הוא שומר כל יום את השבת" - מסביר הרצל כהן ומשתף אותנו בהשקפתו: "יהודי ששומר שבת, מתבטל כלפי הקב"ה. למרות שהוא צריך פרנסה, צריך לדאג לאכל לילדים שלו, הוא מקים את צווי הבורא לנוח בשבת ולא לעבד.

שבת זה רק יום אחד בשבוע, אדם עוד יכול לומר לעצמו שלא זיק לו יום אחד בשבוע אם לא יעבד, יש לו אפשרות להשלים זאת בשאר הימים. ואלו השמטה זה עוד יום ועוד יום, זה בדיוק כמו שבת אבל למשך שנה שלימה - שלוש מאות ששים וחמשה ימים!

בעצם זה הרבה יותר, כי מפסיקים לעבד לפני שנת השמטה, ואת היבול הראשון רואים הרבה זמן אחרי ששנת השמטה כבר הסתיימה, סך הכל כמעט שנה וחצי של השבתה.

אמנם, אני חיב לציין שביום הראשון כשהתחלתי לשמר שמטה פשוט הפסקתי לדאג לפרנסה. ממש ההיפך ממה שהיה צריך להיות. אני יכול להגדיר את מה שקרה, כנס".

פניני פרשת השבוע

פנינים וסיפורים נפלאים, מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' (ג"ח) הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א

הימים נקפו, ופניהם של חבריו אינם עמו כתמול שלשום. הם לא הצליחו לדון אותו לכף זכות... אם הוא כה חסר יכולת - וכי ראוי שיבזבז את הכסף על אירוע מהודר ומפואר? וכי כך נוהגים בכסף שאספו חבריו בעמל ויזע רב?

נושא השבוע: המבט הנכון

בצדק תשפוט עמיתך (י"ט, ט"ו)

ישנן פרשיות שמרגשות ומעוררות אותנו בכל פעם מחדש, כמו פרשת קדושים אותה נקרא בשבוע זה, המעטרת לראשנו עשרות מצוות יקרות ואהובות, משובבות לב ומעשירות את הנפש היהודית. ביניהן, בשלוש מילים בלבד, פותחת לנו התורה צוהר לצורת חשיבה מקורית ומיוחדת, חיובית ומועילה מאוד, ומצווה אותנו לנהוג כך: 'בצדק תשפוט עמיתך'.

בדברי חז"ל, המובאים גם ברש"י, המצוה הזו היא 'הוי דן את כל האדם לכף זכות'. פירושו של דבר, שאם ראינו אדם שאינו נוהג כהוגן, אם נתקלנו באדם שהתנהגותו תמוהה בעינינו – עלינו לחפש את הדרך להגן עליו בתוך מחשבתנו פנימה, להפעיל את גלגלי המוח ועזרי החשיבה שלנו כדי להשאירו באור חיובי למרות צורת התנהגותו, להשאירו זכאי בעינינו למרות שהתנהלותו מעוררת תמיהה.

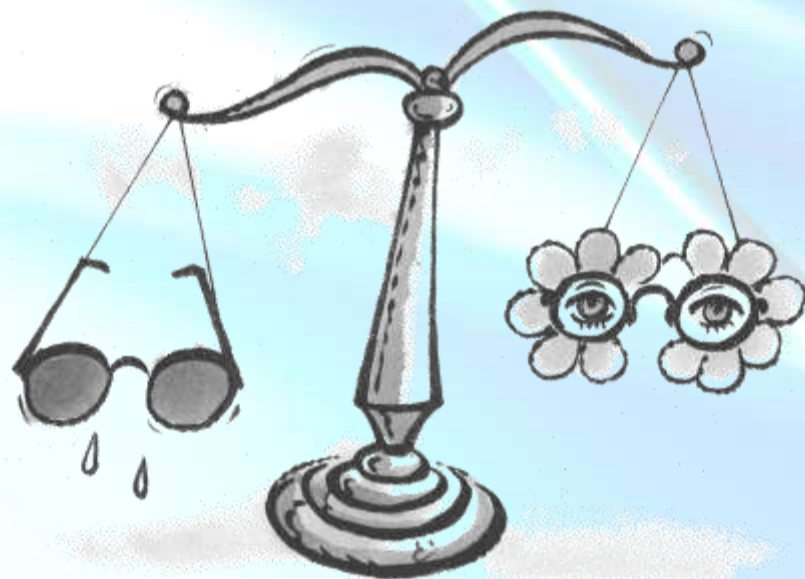
זו מידה אצילית במיוחד, שיש לה גם מאפיינים ייחודיים: ראשית, בניגוד למה שמקובל לחשוב, זו לא רק מידה טובה, וגם לא איזו מעלה יתירה. זו מצות עשה לכל דבר, כמו לקרוא קריאת שמע מדי בוקר, לברך ברכת המזון, או להכניס את בננו בבריתו של אברהם אבינו. יתירה מכך, גם אם בעבר לא נהגנו כך, וכבר קבענו במוחנו כי פלוני הוא אישיות לא חיובית בשל התנהגותו - עדיין, ברגע זה אנו מצווים לשנות את החשיבה, להפוך את מבטנו עליו ולמצוא בו נקודות זכות!

בנוסף, זו מצוה שעלינו להפעיל בתוך מחשבתנו, בעמקי הלב. איננו נדרשים לעשות מעשה כלשהו, אלא לשנות את דפוס החשיבה שלנו כלפי הזולת, כך שלמרות כל מה שיעשה – עדיין נחשוב עליו באופן חיובי ונגן עליו במחשבתנו. עד כדי כך מגיעה חובת המצוה, שנאמרו בה הלכות ופרטי הלכות, הנצרכות מאוד ללומדן ולשננן כדי לקיים את המצוה באופן הראוי. זה מפתיע במיוחד, לאור העובדה שמנעורינו חונכנו על ברכי הצדק והיושר, החתירה לאמת מוחלטת וברורה ולא לטעות סביב מחשבות כזב. והנה, כאן לכאורה באה התורה, ואומרת לנו 'תחשוב חיובי על הזולת, גם אם הוא נראה שלילי!' – ופעמים שהלב עשוי להתקומם: האמנם? הרי זה לא ישר, זה לא אמיתי! איך אני יכול לחשוב שפלוני הוא בסדר למרות שעשה כך וכך, והרי הכל רואים כמה הוא לא בסדר, האם אוכל להגן עליו ולהישאר אמיתי וכנה?

מגלה התורה: בצדק תשפוט עמיתך. לדון לכף זכות זו לא בריחה מהאמת, זו האמת, זה הצדק!

אבל כיצד? ראיתי אדם עובר כביש באור אדום... ראיתי אדם לוקח פריט מהמכולת ולא משלם... ראיתי יהודי מגיע לתפילת שחרית בשעת צהריים... ראיתי את פלוני מחנה את רכבו בחניה של הבנין שלי... השעה מתאחרת, ובני עדיין ישן... חזרתי הביתה בצהריים, ואין זכר לארוחה על הכיריים... כיצד אוכל להביט בהתנהגות כזו באור חיובי מבלי להשתמש בטיעונים מוזרים ומשונים משהו?

לפיכך אמרו לנו חז"ל: 'הוי דן את כל האדם לכף זכות', ולא כתבו 'הוי דן את האדם...' כי את המחזה המקומי - הנקודתי אותו ראית, קשה באמת

לדון לכף זכות. אך אם תכניס את כל האדם לדיון – האם התמונה לא תשתנה? האם לא תראה לפתע את הדברים באור אחר?

חז"ל נתנו לנו כלי עוצמתי ומועיל מאוד, כיצד נוכל לדון את האדם לכף זכות: לדון את כל האדם. להכניס לכף המשקל את כל הסיבות שהביאו לכך שהוא ממהר כל כך, עד שחצה את הכביש באור אדום... להכניס לאולם הדיונים במוחנו את כל האפשרויות, למה יהודי נשוא פנים מגיע לתפילה בשעת צהריים, ומה עובר על הבן שמקשה עליו לקום, ומה עיכב את הכנת האוכל בזמן, ומה גרם לאותו פלוני להחנות את רכבו בחניה שאינה שלו...

אולי מי מהם עסק בענין דחוף? אולי אחד מהם קיבל הוראה מפורשת, הסכמה ברורה, או שהוא נמצא במצב נתון שאין בו ברירה אחרת? אולי מי מהם לא הבחין, לא שם לב, הוא כה מודאג בנושאים אחרים עד שהשתכח הדבר מלבו? אולי הוא לא יודע כיצד לנהוג, או שוגג, או שהוא אנוס כרגע?

הרי אנחנו לא יודעים את כל הנתונים על 'כל האדם' שלפנינו. לא ידועים לנו כל הסיבות והמאפיינים, הצרכים והמצבים של האדם שלפנינו. הרי אם

נדון את 'כל האדם' – על מאפייניו השונים וסיבותיו המשתנות, מהר מאוד נגלה כי הדרך הנכונה והמוצדקת, האמיתית והנכונה היא לדונו לכף זכות!

הדבר דומה לרכב העומד בצד הדרך, תקוע בשל תקלה. עובר לידו אדם, רואה עשן יוצא מהמנוע, וכהרף עין קורא הוא לעבר בעל הרכב: 'נשרף לך הגיר, אני בטוח!', הרי כל אדם בר דעת יגחך מיד על עובר האורח – וכי הוא מכיר את הרכב? וכי הוא יודע מה היסטוריית התקלות שלו, מהיכן יכול לנבוע העשן, מה הסיבות האפשריות לתקלה כזו בסוג רכב כזה? הן הוא אורח לרגע המבחין במשהו מוזר –

מהיכן האומץ והביטחון לקבוע את הסיבות והמניעים לכך?

זהו שהדגישו חז"ל: הוי דן את כל האדם! וכיון שאין מי מאיתנו שיודע את כל הפרטים, התחושות, הרגשות, הנסיבות והעובדות שהובילו לתוצאה התמוהה אותה ראינו – מובן מאליו שאיננו בעלי יכולת לדון את הנראה לעינינו באופן האמיתי, ולפיכך, האופן האמיתי הוא - לדון כל אדם לטובה, לדון לכף זכות!

הלם מההזמנות לחתונה...

שמחה גדולה התפשטה בחלל בית הכנסת, עת נודעה הבשורה המשמחת: ר' פנחס ד. מותיקי המתפללים, אירס את בתו בשעה טובה ומוצלחת. השמועות דיברו כי אירוסיה התעכבו זמן רב בשל חוסר יכולת כספית של אביה, והנה – ברוך השם הגיע הדבר לידי גמר, ור' פנחס זוכה לערוך שמחה במעונו...

כבר למחרת שמחת האירוסין, פנו אליו ידידיו והציעו לבוא לעזרתו. הן יודעים הם את מצבו הכספי הדחוק, עד כמה הוא מתקשה בפרנסת בני ביתו בימי שגרה ועל אחת כמה וכמה בזמני שמחה. 'תנוח דעתך ר' פנחס', אמרו לו בידידות ואהבת אמת, 'אנו נארגן מגבית שקטה ומכובדת, ובעזרת השם נצליח לגייס כמה עשרות אלפי שקלים!'

פחות מחודשיים אחר כך, קיבל ר' פנחס לידי את מלוא הסכום, ומדובר היה בסכום נכבד עד למאוד. הוא הודה לחבריו בחום, לא מצא את המילים להוקיר אותם על מאמצייהם. הסכום שהצטבר אכן היה מכובד, כל מכריו נתנו למענו ככל אשר יכלו, רבים מהם חסכו מפיתם כדי להעניק לו הרבה יותר...

ואז הגיעו ההזמנות ששלח ר' פנחס, והיכו את כולם בתדהמה. החתונה תיערך באולמי 'היכלי היהלום', נכתב בהזמנה, אולם מפואר במיוחד בו עורכים אילי הון ושועי עולם את שמחות נישואי יקיריהם... 'התבלבל לו ר' פנחס', התלחשו מכריו, 'הוא בטח חושב שהכסף הזה הגיע בקלות, ובחר לבזבז אותו על אולם יוקרתי ומפואר בו אנו אפילו לא חושבים לחתן את ילדינו. והלא אדם במצבו הכספי יכול להסתפק גם ב'היכלי הנחושת', או ב'היכלי הכסף'. לקחת את הכסף שאספנו עבורו במאמץ רב ולבזבז אותו על עריכת אירוע יוקרתי במיוחד ב'היכלי היהלום'?

הימים נקפו, ופניהם של חבריו אינם עמו כתמול שלשום. הם לא הצליחו לדון אותו לכף זכות... אם הוא כה חסר יכולת - וכי ראוי שיבזבז את הכסף על אירוע מהודר ומפואר? וכי כך נוהגים בכסף שאספו חבריו בעמל ויזע רב?

ימים ספורים לפני החתונה, סיפר ר' פנחס לאחד מחבריו כמסיח לפי תומו: 'הלכתי למשרדי 'היכלי השמחה', כדי לקבוע חתונה ב'היכלי הנחושת', כראוי לאדם חסר יכולת כמוני. סגרתי עם הפקיד את התאריך, קבענו תפריט ומחיר למנה, סגרנו מחיר סופי, ואף נתתי לו תשלום מקדמה. ואז, סיפר ר' פנחס כשעיניו נפקחות לרווחה, 'לפתע נכנס המנהל, ושאל לשמי. משיחה סתמית התברר, כי אבי הציל את אביו של מנהל אולמות השמחה בימי השואה...'

המנהל התרגש מהגילוי המסעיר, עיניו מלאו דמעות והוא הורה לפקיד על אתר: העבר את חתונת בני הזוג ל'היכלי היהלום', שדרג להם את התפריט לתפריט יוקרה, והוסף פרחים על חשבוננו... המחותן ישלם מה שתכנן לשלם על 'היכלי הנחושת', פרוטה לא יותר...'

ר' פנחס חייך במבוכת מה: 'יצאתי משם ולא האמנתי. הן באתי לסגור על חתונה ב'היכלי הנחושת' ולפתע החתונה הועברה ל'היכלי היהלום'... העיקר שאני לא משלם פרוטה מעבר לעלות חתונה ב'היכלי הנחושת'. עכשיו הכל מובן?'

הסיפור, כפי שסיפרו מקורביו של ר' פנחס, מופיע בספר 'אבני חושן', וזועק לעברנו, מאיר בקול גדול: לדון לכף זכות! הן לעולם לא נדע למה פלוני נוהג כך, מדוע הוא נוהג כמליונר כשאין לו, האם הוא משלם, כמה הוא משלם, ולמה. החיים מזמנים הפתעות, וכשנדע את הפרטים לאשורם - פעמים רבות לא נבין איך התפללנו קודם לכן, איך לא הבנו לבד לדון לכף זכות!

הוי דן את כל האדם לכף זכות!

גערות פוגעניות שזירזו...

הילה של קדושה עוטפת את צפת בלילות שבת, ואוירה חגיגית שוררת בבית הכנסת. עם סיום התפילה וברכות ה'גוט שבת' הלבביות הנשמעות בבית הכנסת, הכריז הגבאי כמנהגו מדי פעם: 'הרב משה א. מזמין את הציבור ל'שלוש זכר' בביתו לרגל הולדת בנו. מזל טוב והרבה נחת!'

ואכן, בליל שבת מיהרו רבים מבני הקהילה להגיע לביתו של ר' משה, להתכבד מהמטעמים, ולברך בחביבות וידידות אהבה את אבי הבן. גם ר' יצחק תכנן להגיע, אלא שהסעודה התארכה, ואחר כך התעכב, ולבסוף לא יכול היה לעזוב את הבית בשעה כה מאוחרת...

למחרת, ביום שבת קודש, מגיע ר' יצחק לבית הכנסת וכבר מתכנן לברך את ידידו ר' משה כי לא עלה בידו הדבר אמש. אך משהבחין בו ר' משה, פנה אליו בפנים זעופות: 'או, הנה האיש החשוב, ר' יצחק, זה שלא נאה לו לבוא לשלוש זכר של ידידו... אתה בוודאי חושב שאינני זוכר שפספסת כבר ב'שלוש זכר' של בני הקודם, ואתה לבטח בטוח ששכחתי שלא היית בבר המצוה של יענק'לה שלי אך לפני חצי שנה... אה, עשית עלי חרם?'

ר' יצחק החויר והסמיק חליפות, 'שפכטל' כזה לעיני כל הקהל על הבוקר... והוא באמת לא זוכר מה היה ב'שלוש זכר' הקודם ובבר המצוה של יענק'לה... מה שבטוח, שמאוד לא נעים לעמוד במרכז בית הכנסת באמצע תפילת השבת, ולהישטף במקלחת של צוננין ורותחין מעורבבין מול כל הציבור המביט מופתע והמום: 'נו, ואם לא הגיע לשמחה שלו, לכן מגיעה לו כזו מקלחת? לכן מגיעות לו צעקות כאלה במרכז בית הכנסת? אם הקהל חש בכך, נקל לתאר את תחושתו של ר' יצחק עצמו. מושפל וחיוור, מיהר לעשות את דרכו למקומו ונבלע בתוככי טליתו רגע לפני שדמעות בושה וביזיון יציפו אותו לעיני כל. הוא רק ביקש שהאדמה תפתח את פיה ותבלע אותו ככה, כמו שהוא, בעיצומה של התפילה...'

לקראת סיום התפילה, מיהר לחמוק מבית הכנסת מיציאה צדדית, פגוע וחפוי ראש. השעות הבאות אמנם הקהו אך במעט את הבושה והעלבון שצרבו את נשמתו, אך עדיין היו בו רגשי זעם קשים על ידידו לשעבר ר'

משה, שבחר להשפילו באופן כה בוטה. גם ליל מוצאי השבת עבר עליו בסערת רגשות עזה, תוך שרגשות הכעס מציפים אותו... ביום ראשון בבוקר, הצליח לסדר איכשהו את מחשבותיו על החוויה הקשה שחוה, והרהר: 'והלא מה אתה מבקש ממנו - שידונך לכף זכות מדוע לא השתתפת בשמחתו. אולי תאמץ אתה את צורת החשיבה הזו, ותדון אותו לכף זכות? אולי בדיוק במצבים שכאלה ראוי למחול ולא להקפיד? אולי הוא עדיין בלחץ מהלידה, והילדים תלויים בו, ויש עליו עול גדול של סידורים, והוא בקושי ישן, ומי יודע מה עוד - וזה גרם לו להתפרצות?'

עודו מהרהר, ורגליו מוליכות אותו אל היער הסמוך, שם הקדיש חצי שעה תמימה לסדר לר' משה 'כתב הגנה', מה גרם לו להתפרץ עליו בצורה כזו... בסופו של דבר, עלה בידו למצוא סיבות מקילות שהובילו להתנהגותו של ר' משה, והצליח לנקות את לבו מרגשי הזעם והכעס כלפיו, ולמחול ולסלוח לו בלב שלם...

תחושת אושר לא מוכרת פשטה בנשמתו, קנתה שביתה בלבו. דמעות אושר זכות הציפו את עיניו, טיהרו את נפשו. הוא חש כמתעלה טפח וטפחיים מעל הקרקע, מתרומם בענן של טוהר זך. רגשות הקירבה לבורא עולם הביאו אותו לנצל את עת הרצון, לשפוך שיח ולהתפלל במילים פשוטות על בתו המבוגרת, הממתינה כבר כמה שנים לזיווגה ההגון...

היתה זו תפילה מלב נקי, תפילה בהתרגשות יתירה כפי שלא חווה מעולם. הוא חש איך שערי שמים פתוחים בפניו, איך העובדה שדן את ידידו לכף זכות פתחה בפניו את כל המנעולים. הוא מיהר לנצל את שעת הכושר, לשפוך את לבו בדמעות שליש...

ההמשך, כמו לקוח מסיפור דמיוני, אך הוא אמת לאמיתה, והופיע במכתב בכתב ידו של ר' יצחק, שנשלח אל הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, ופורסם בספר 'ברכי נפשי'. וכך הוא כותב: 'באותו ערב הגיע הטלפון לו אנו מחכים מזה שנים. לא אלאה בפרטים, אך בתוך שבוע ימים הפכה בתי לכלה מאושרת!'

זהו כוחו של לימוד לכף זכות, הפותח שער לישועות נכספות רבות. הן כל הישועות ממתינות לנו, רק יש משהו שמעכב, איזו התנהגות לא רצויה שטעינו בה, איזו תפילה שלא התפללנו כראוי, איזו נפילה שחוונו... אך חז"ל מגלים במסכת שבת, שכאשר יהודי דן את זולתו לכף זכות - הוא מעורר בשמים שידונו אותו לכף זכות, וממילא כל הסיבות המונעות אותו מאושרו מתפוגגות ונעלמות... בעולם הזה אנו נידונים מידה כנגד מידה, כשם שאנו נוהגים בזולתנו - כך נוהגים בנו. כשיהודי דן יהודי אחר לכף זכות - גם בשמים דנים אותו באותה צורה, פותחים לו שערי

רחמים, מתייחסים אליו באופן חיובי...

כשיהיו לנו הזדמנויות כאלה - כשניתקל במקרה לא מובן, במחזה לא ברור, בהתנהגות מוזרה של הזולת - הבה נאמץ את המצוה הזו אל ליבנו, הבה נדון לכף זכות! נהפוך בזכותו של הזולת, נהרהר על סיבות אפשריות שהובילו לכך - ונרוויח כי גם בשמים יפתחו את הפנקסים שלנו, וינהגו בנו באותה צורה...

ואז, לא נופתע מהשפע שייפול עלינו משמים... הרי כל הסיבות המונעות אותו - נעלמו ואינן, כי אנו דנים לכף זכות!

שאריות משריפת החמץ...

עדיין שרויים אנו באוירה המרוממת של ימי הפסח, ולקראת הקיץ נצטייד בפנינה נאה משאריות שריפת החמץ...

הרה"ק בעל ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע שאל, מה טעם שורפים אנו את הנר ואת הנוצה בצוותא עם החמץ? הן היה ניתן לנערם היטב ולשומרם לשנה הבאה, או להשתמש בהם בהמשך השנה. וכי הנר והנוצה הם כחמץ הזקוק לביעור?

הוא שואל והוא משיב: אין זה אלא מסר לחיים - מה שחיפש את החמץ, מה שחפר בחורים ובסדקים כדי למצוא את הרע, מה שהתאמץ כל כך כדי למצוא את הנקודות השליליות - אחת דינו להישרף. נכון, עלינו לחפש ולבער את החמץ, אך מי שמחפש את הרע ומחזר אחר השלילי - אין לו מקום באוירה טהורה וזכה!

יהודי מחפש את הטוב, את החיובי, את הטוהר. ככה דנים לכף זכות!

מי הגנב ומי הוותר?

היה זה באחד מבתי החולים המפורסמים במרכז הארץ. לחדר ההמתנה באחת המחלקות נכנס יהודי, ומניח במקום שליזו את צרורו – השקית ובה כמה מסמכים רפואיים, חפצים אישיים, וגם חבילת וופלים בה הצטייד כצידה לדרך.

אותו יהודי יוצא לרגע, ולפיכך השקית נותרת במקומה, כאשר בכסא סמוך ממתין יהודי נוסף. כשהוא חוזר, הוא מביט ואינו מאמין: היהודי שישב לא רחוק ממנו אוחז בידו את חבילת הוופלים, ואוכל ממנה בהנאה רבה... לבו התקומם על חוסר הצדק המשוע, על הגזילה לאור היום, על חוסר הטקט הבולט, על מה לא... הן זו חבילת הוופלים שלו אותה הותיר בשקית לזמן קצר – והלה כבר חמד אותה ומרוקן את תכולתה...

הוא ממחר להתיישב על ידו, ושולח גם הוא יד ארוכה אל תוך חבילת הוופלים. הממתין שעמו לא נבהל, ומוסיף לאכול בשקיקה... המחזה היה מוזר ומצחיק כאחד – שני אנשים שאינם מכירים זה את זה, אוכלים בצוותא מתוך חבילת וופלים משותפת כביכול, ומצויים בתחרות סמויה מי מספיק לאכול יותר...

כשהגיע הוופל האחרון בחבילה, היה בטוח בעליה כי לפחות עתה יתאפק הממתין הזר, ויאפשר לו לאכול את הוופלה האחרון. אלא שזה לא קרה – והלה, בחוצפה לא ברורה, שלח יד ארוכה משלו לתחתית החבילה, ומשה משם את הוופלה האחרון, לא נותר לו אלא לזרוק את החבילה הריקה לפח...

עיניו נעו בכעס רב על התנהגותו של הזר הגנב, הלא מנומס, ועוד אי אלו תארים משונים שהדביק לו... רק הרופא במקום הציל את המצב, כשקרא לו להיכנס פנימה, כי תורו הגיע...

כשיצא, ופנה להכניס את המסמכים שקיבל לשקית, חשכו עיניו, גופו רעד בחוסר שליטה וכולו התכסה בחיזורון בהיר. בתוככי השקית נחה בשלווה חבילת הוופלים שלו, איש לא נגע בה. מסתבר אפוא, שהוא זה שאכל בחוסר נימוס בולט מתוך חבילתו של חברו, ועוד חשב כי הלה הגנב...

הסיפור, המופיע בקונטרס 'ווי העמודים' מעדות עד ראייה, מחדש ומבהיר, מאיר ומזהיר: לעולם לא נוכל לדעת מה גרם לפלוני לנהוג כפי שהוא נוהג, לעולם לא נוכל לשער אם הצדק עמו ועד כמה... אנו יכולים רק בצדק תשפוט עמיתך' – לדון אותו לכף זכות, להתייחס למעשיו כאילו נעשו בצדק וביושר - זה תפקידנו!

נפלאים מעשיך

סיפורים נפלאים ודברי חיזוק **רה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א**

כשהיו מצטברים אצלו ערימות של רבבות דפים היה שולח אותנו להעביר לגניזה,

באומרו שצרות של אנשים לא זורקים לפח. פעמים רבות ראיתי אותו שהיה בוכה ביחד עם האנשים שהיה שומע את צרותיהם. ועוד סיפורים רבים על מרן שר התורה זצוק"ל

משונות היה עונה בסבר פנים יפות, היה חושב כל הזמן איך לעזור למסכנים ואומללים. פעם בטעות הוא העיר למישהו על דבר שלא היה נכון, במשך שעה ארוכה הוא הושיב אותו על ידו וביקש לפייסו, הוא התעניין בשלום כל משפחתו ועיסוקיו, עד שראה שהצליח לפייסו. סיפור דומה היה לו עם בנו רא"ש שפעם הוא גער בו בטעות וכשגילה את זה הוא צייר לו את המנורה על כל פרטיה ודקדוקיה. גם פייסו וגם בלי ביטול תורה.

היה מפרגן לאנשים הן על הספרים שלהם, והן על השאלות, ולסופרים היה מפרגן על כת"י היפה שלהם בספר תורה. היה טופח על השכם של ילדים. כשהיה מישהו בא לשאול שאלה אישית היה מוציא את כולם מהחדר.

פעמים רבות כשאכלתי אצלו

בשבת ובפרט בשנים קודמות שהיו מתארחים אצלו בשבת עשרות סועדים שונים, הוא היה מוצא תמיד זמן לכל אחד לומר לו את המילה המתאימה להתעניין אצלו בשלום משפחתו ובפרטים אישיים שעוברים עליו. וזאת למרות שכל הסעודה ישב עם ספר ולא פסיק פומיה מגירסא.

סיפר אחי רבי אריה, מדותיו וסבלנותו לכל אחד גם לפחותים היו לשם דבר. כידוע היה מקבל מכתבים מכל קצות העולם, ומכל סוגי האנשים, החל מת"ח גדולים וכלה בילדים קטנים, והיה עונה לכולם בקצרה ללא יוצא מן הכלל, והתבטא כמה פעמים שעושה כן כדי לעודד את הלומדים. וכן בקבלת קהל בזמן שכוחו היה במתניו היה משיב לכולם בסבלנות גם כאשר הרבו להטרדו. היה מקשיב לשואלים עד שיסיימו גם אם הרבו בדברים ולאחר מכן היה עונה בקצרה.

זכורני שהיתה תקופה שהיה מגיע לביתו בשב"ק בבוקר בחור נכה והיה בוחן אותו בסבלנות במשך דקות ארוכות על כל מה שלמד במשך השבוע. מעדות מסוימות היו רגילים לנשק את ידו, למרות שלא אהב את זה הניח שיעשו לו כן ולא אמר דבר.

בסעודות שבת היו רבים מתדפקים על דלתותיו ועד פטירת הרבנית היו סועדים אצלו בבוקר עשרות אנשים, ומעולם לא אמר על כך דבר למרות

שמחת המצווה: אהב מאוד לקיים את כל המצוות ואף הצליח לקיים מצוות נדירות כגון פטר חמור, ראשית הגז, לקט שכחה ופאה, ושאר מצוות הנדירות. בכל מצווה נדירה שקיים אסף אותנו הנכדים שנבוא עמו יחד, וכן באפית מצות וקטיפת סכך לסוכות ועוד מצוות שונות שלקח אותנו לקיום

המצווה והיה שמח עם זה מאוד בכל אותו השבוע. ידוע גם בימים שהיה חלש נורא כשהיה מגיע אליו איזה דבר מצווה כגון לולב אתרוג או שופר היה הדבר משמחו מאוד והיתה ניכרת השמחה על פניו באופן בלתי רגיל והרגישו שממש נעלם ממנו הסבל.

לענווים יתן חן. היה לו חן מיוחד אצל כולם משום שהיה ענו גדול ולא העריך את עצמו בכלל. כשהיו שולחים לו הערות על ספרו הוא היה מתקן בספר

למרות שהשקיע המון כוחות בכל מילה שכתב בספריו. כמו"כ כשחיבר ספר שקל הקודש והיתה לו איזה שאלה והוא גדול הדור, הוא נסע לביתו של מחבר הספר במודיעין עלית כדי לשאול אותו פרטים על ספרו. הוא מעולם לא נפגע מכלום, גם כשאמרו לו דברים שפוגעים מאוד, הוא היה מראה לאנשים שהיו להם שונאים מכתבי נאצה שהיו שולחים לו, וזה עניין של אדם גדול מאוד. בתפילות ובכולל תמיד ישב בין אנשים והיה בורח מהמזרח, במשפחה ידוע שהיה מאוד מתבייש לנאום בפני אנשים משום שהרגיש שאינו ראוי לכך. וכל הבורח מהכבוד.. וידוע שהוא היה הגדול הכי ענק בעולם שהיו פונים אליו מכל קצוות הקשת בלי סוף אנשים, תמיד ביתו מלא מלא בשואלים, וכן בדרך לבית כנסת ובכל אירוע ושמחה שהגיע הוא לא יכל להשתחרר ממאות הפונים, ובכל מקום שהגיע היתה שוררת התרגשות, חרדת קודש וחשמל באוויר שא"א לתאר כלל.

מידות טובות: כשהסטיפלער נפטר הוא הוריש לו את כל ספריו ספרי הקה"י ושאר ספרים ורבי חיים החליט שהוא נותן כל הספרים לאחותו. ואותו הדבר היה עם ירושת חמיו שוויתר על הכל. למרות שזמנו היה דחוק מאוד וכל רגע מנוצל לאגור מליארדים באהבה שאהב את התורה ובכ"א הוא הקדיש זמן רב ועצום לכל פונה. וכשהיה זה מישהו שהוא יתום או מסכן הוא הקדיש זמן רב במיוחד. גם כשילדים קטנים הגיעו להטרידו בשאלות

שלפי טבעו לא הוי נחא ליה בזה שיראו אותו באכילתו. עם ישראל ניצל אותו עד תום.

קבלת קהל הענקית בעולם. במשך עשרות שנים (40 שנה) כל יום עוברים לפניו מאות ואפילו אלפי שואלים בכל חלקי התורה ויעוץ בכל תחומי החיים ובשנים שעוד כוחו היה במוותניו היה עונה לכל פונה באריכות רבה. בנוסף היה עונה כל יום למאות רבות של מכתבים כל יום בכל תחומי התורה והחיים. היה מברך כל יום מאות פתקים בסבלנות אין קץ, בסוף היום היה מביא לי את הדפים ומבקש שנסדר לו את כל הדפים לפי הגודל שלהם שיהיה לו נח לעבור פתק ופתק ולהזכיר את כל השמות, אחותי הרבנית קרול היתה מסדרת לו את הפתקים והוא היה מוקיר לה תודה על כך, כשהיו מצטברים אצלו ערימות של רבבות דפים היה שולח אותנו להעביר לגניזה באומרו שצרות של אנשים לא זורקים לפת. פעמים רבות ראיתי אותו שהיה בוכה ביחד עם האנשים שהיה שומע את צרותיהם. אנשים הגיעו מארה"ב הלך חזור לרגע אחד רק בשביל לקבל ממנו ברכת הדרך של מילה אחת בשביל לעשות עסקים חובקי עולם והיו אלו עשרות מקרים.

מענה לשואלים: הסגנון של הדיבור שלו היה נראה כאילו שולף מהשרוול אבל הכל היה בחשבון והסביר המון פעמים את דבריו. היה זה בשבתות כשהיו סביבו בני המשפחה והוא היה מספר סיפורים ממה ששאלו אותו באותו שבוע והוא ענה כך וכך והסביר למה ענה כך ולמה כך. זכורני שפעם

סיפר בשבת על שאלה שנשאל בהלכות צדקה וענה לשואל להיתר ובסעודת שב"ק ביאר לנו בארוכה על איזה חז"ל הסתמך בתשובתו, מה שנתן לנו את התובנה שתשובות קצרות בקבלת קהל או במכתב לא נשלפים מהשרוול. וידוע שבספרי דעת נוטה מאריך לבאר כל תשובה שלו למה כוונתו. גם התשובות של יתכן ואולי.

דבר ה' בפיו: אנו בתור נכדים ראינו במשך השנים רוח הקודש כמעשים שבכל יום. כמה סיפורים שבדידי הווה עובדא: במעמד תורני שערכת

בביתו השתתף גם אחד מראשי הישיבות המפורסמים ורבי חיים הביא לכולם יין ללחיים וכשהגיע לאותו ראש ישיבה הוא אמר שאינו יכול לשתות משום שהיין אסור לו ופעם כששתה יין בטעות הוא איבד את ההכרה והיה בסכנת חיים והוזקק להתאשפז.. רבי חיים אמר אתה יכול לשתות זה יין של מצווה וזה גם יעשה לך רפואה. הוא שתה כוסית מלאה ומאז ועד היום הוא שותה והבעיה חלפה לה.

פעם בשבת כשהייתי בביתו ובתי היחידה אז שהיתה אז כבת שש ביקשה ברכה שיהיו לה עוד אחים, רבי חיים אמר אי"ה יהיו לכם שלישיה הרבנית קניבסקי ע"ה אמרה שלישיה זה מאוד קשה אולי תאומים. רבי חיים אמר לא חייב שיהיה בב"א אפשר כל שנה אחד. ואכן כך היה במשך שלוש שנים כל שנה נולד לנו ילד. לאחמ"כ היתה הפסקה נוספת של 6 שנים באתי שוב ובקשתי ברכה רבי חיים אמר כעת חיה יהיה לך עוד ילד, וכן הוה. בתי הוצרכה לעבור ניתוח כפתורים, לילה לפני באתי אליו להתברך והוא אמר לא לערוך את הניתוח ומחר הכל יסתדר וכן הוה.

באופן כללי שמענו ממנו תמיד לעשות מה שהרופאים אומרים וכן בדרך כלל כך היתה דעתו, אך היו מקרים שראינו אותו מבטל את דברי הרופאים גם בזמנים של פיקוח נפש ממש. אמי תחי' בקשה ממנו ברכה לכריתת רגל של ת"ח אחד שהרופאים אומרים שחובה לכתות לו את הרגל וכעת הוא אמור לעבור את הכריתה ואם לא יכרתו הוא ימות תוך מספר שעות מזיהום, רבי חיים לא הסכים לברך אלא אמר שלא יכרתו לו את הרגל כלל ואף כשהגיע הרופא עצמו לרבי חיים והסביר את חומרת המצב והסכנה הכרוכה בכך רבי חיים התעקש שלא יכרתו את הרגל, למעשה לא כרתו.. כעת אותו ת"ח הולך ברחובות בני ברק כרגיל.

כשנשאל מתי אומר כך ומתי אומר כך הוא היה עונה בקביעות מה שה' שם בפי אותו אדבר. וכמובן מעולם לא יצאה תקלה מפיו.

אימי מורתי סיפרה לי, לפני כ-8 שנים היא הייתה אצל אביה מרן זצ"ל ביום שישי, היה זה לאחר הלימוד עם הרב זילברשטיין. הרב זילברשטיין יצא, ולפתע הגר"ח קם ממקומו לכיוון החלון וקרא לרב זילברשטיין שיחזור. ואז הרב סיפר לו מופת, הגיע לביתו אדם ששלח שאלה במכתב היכן יש מדרש מסוים ומה לשונו, ועניתי לו: תתגרש... והוא הגיע נבוך. הגר"ח ממשיך לספר, הרהרתי בדבר ונזכרתי שבאותו הזמן שלח לי אדם אחר מכתב בעניין אשתו שרעה מאוד והחלפתי את המכתבים, ומוסיף הגר"ח ראה זה פלא, המדרש שההוא ביקש היה בעניין מזבח מוריד דמעות על כל גט.... והקב"ה גלגל שההוא שביקש לדעת אם להתגרש קיבל מכתב בעניין מזבח מוריד דמעות וביטל את רצונו להתגרש, וההוא ששאל היכן המדרש בא לברר מה פשר התשובה שכתבתי לו 'תתגרש' והתבררה הטעות. והרב זילברשטיין הביא ע"כ מהמדרש שאין הקב"ה מביא תקלה במי שלומד לשמה.

הייתי ילד במלחמת המפרץ כשהיה רק בן 60 ואלפים רבים היו בלחץ חסר תקדים כי לראשונה העורף היה מאוים הייתי אז לצידו והוא במשך שעות ארוכות הקדיש לאלפי אלפי עמך ישראל בסבלנות אין קץ להרגיע אותם שלא יקרה כלום, והצילם מחרדות. וזאת למרות שכל גדולי עולם סברו שיש ממה לחשוש ואכן גברא דמריא סייעא ולמרות הפחד שהיה אז מפני טילים הנושאים נשק כימי ולמרות עשרות טילים שנזרקו לעבר ערי ישראל לא מתו בני אדם מלבד אדם אחד. והתבטא אז שגדולי ישראל לא יודעים את ערכם שמגינים על הדור.

מבשרך אל תתעלם. למרות זמנו הדחוק הוא היה מגיע לביקור קבוע אצל כל אחד מיוצאי חלציו ומידי שבת כשעוד כוחו במוותניו היה יוצא לטיול יחד עם הרבנית ע"ה ובא לבקר בבית אחד מילדיו ושם היה מתעניין לפרטים במצב כ"א מהילדים ומפרגן ומעודד אותם. לאחר הבר מצוות שלנו היה בא לביתנו עובר על הספרים שקיבלנו ואף מסתכל באלבום של התמונות. וזכורני שכשהיה רואה את עצמו בתמונות היה אומר שזה שכנו רבי יוד'ל שפירא. כשלמדתי בישיבה גדולה רחוק מהעיר

(תפרח) כל פעם שנסע לברית שהיה באזור הישיבה כגון באר שבע וכדו' היה לוקח מביתו מיני מתיקה ומצרף מכתב מהרבנית ע"ה ונכנס למושב תפרח ובא לביקרני ולהתעניין בשלומי. היה מעורב בכל שידוך במשפחה והיה מציע הרבה שידוכים, כשהיה צריך ללחוץ על סגירת שידוך היה נוסע לישיבה ובמשך שעה ארוכה מסביר למה כדאי לעשות את השידוך. כל אחד שהתחתן רבינו הגיע לביקרנו והביא עמו מתנה של כל הספרים שהוציא, ובשנים קודמות היה מגיע לביקרנו כל חוה"מ. כל נכד שנעשה בר מצווה או נכדה שנעשת בת מצווה היה מביא מתנה עם הקדשה מיוחדת ואישית. וזאת מלבד כל ימות השנה שהיה מתעניין מאוד בנעשה אצל כל בני המשפחה.

היה דורש מאתנו הנכדים לכתוב לו כל שבוע איזה שטיקל תורה ממה שלמדנו ותמיד תמיד היה כותב ע"ז הערות שנשתמרו אצלנו. ובדרך כלל היה כותב יפה מאוד, או אתה כותב מאוד יפה. וכשהיינו באים הוא היה אומר לסבתא את יודעת איך הוא כותב יפה. היה מקפיד מאוד שיספרו לו כל שמחה שיש אצלנו במשפחה. פעם אחי רבי אריה בא לבשר לו שיש אצלו בשורות טובות. היה זה ביום שישי לפני שבת, בליל שבת לאחר הסעודה יצא יחד עם הרבנית ע"ה לבית הורי כדי לומר להם על הבשורה כי חש שמא אחי לא עדכן את הורי בעניין, ורבי חיים סבר שחייבים להודיע להורים משום הכרת הטוב ולכן הוא טרח והלך וסיפר להורים שלי ע"כ.

החזקת עולם התורה החסד והצדקה: הדבר שהכי גרם לאנשים להוזיל ממונם לצדקה ולעולם התורה היה מילה או הבטחת ישועה מרבי חיים, ואף שהדבר גזל רבות מזמנו הוא לא חסך מזמנו וכוחו ותמיד תמיד נענה לראשי המוסדות בהחזקת התורה. כמו"כ היה כותב מכתבים לכל דורש ונותן מחפציו האישיים לראשי ממלכות התורה בעולם.

ואכן בשנים האחרונות פרח מאוד עולם התורה והצדקה והנתינה של כלל ישראל והכל הכל מכוחו. ודווקא בגלל שהיה שקדן כ"כ גדול הקב"ה גלגל לו שהוא רק יאמר מילה וזה פעל רבות אצל כל תומכי התורה והחסד ואכן אלפי מוסדות הוחזקו ונתמכו בזכות איזה מילה אחת שלו.

לך הוא מיד ענה שאני לא יכול ללמוד כרגיל. גם בתקופות שהיה חלש מאוד ברגע שהניחו לפניו את הגמרא הוא מיד אזר כוח והתחיל לעמול בתורה שהיתה לפניו חביבה עד אין קץ.

תקופת חולשתו: בתקופה שהיה חלש מאוד והוא סבל מכאבים חזקים הגיעה אליו אימי תחי' ושאלה אותו האם כואב לך? מיד הוא ענה כן כואב לי מאוד. אימי נבהלה כי מעולם הוא לא התלונן, היא שאלה אותו מה כואב

ליקוטים וסיפורים נפלאים

על פרשת השבוע ועניני דיומא □ הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א

השיב הילד לאביו: "בעוד שנים, כשאתה תזקין, אוציא אותך מהבית הזה. ואז תסתובב אתה ברחובות העיר יחד עם יתר העניים. ובימות הקור, כשתבקש ממני בגד חם ללבוש, אשלח לך את מחצית הבגד שנותרה בעליה, כפי שאתה מתנהג עם אביך כך אנהג אני איתך..."

היה זה יום חורף צונן במיוחד. האב הזקן ישב לו בחברת כמה מרעי העניים על ספסל עלוב באחד מרחובות העיר. והנה עבר במקום נכדו הקטן, צעיר בניו של זבולון. קם הסב ממקומו וניגש אל הנכד. "בקש מאביך שישלח לי בגד חם, ללבוש בימים הקרים הללו". אץ הנכד הביתה ואמר לאביו: "סבא מבקש בגד חם!" האב לא הראה סימני התעניינות מיוחדים. "עלה אל העליה. שם יש בגד התלוי על מסמר", פלט לבסוף, "הורד את הבגד ותן לו". טיפס הנכד אל העליה, לחפש את הבגד, אך כשראה למה התכוון אביו הזדעזע! הבגד הישן, שהיה תלוי על מסמר חלוד, היה קרוע ובלוי, כולו חורים חורים.

דאב ליבו של הנכד על סבו המסכן. הרהר רגע קט, ואחר נטל זוג מספריים שמצא בעליה וגזר את הבגד לארכו לשני חצאים שווים. אביו, שהרגיש כי הבן מתמהמה בעליה זמן רב מהנחוץ, קרא אליו מלמטה: "רד כבר! מדוע אתה מתעכב? מה אתה מעולל שם?" לבסוף ירד הבן ובידו מחצית הבגד. "מה זה?" שאל האב, וכעס בקולו, "מדוע חתכת את הבגד לשניים? והיכן המחצית השניה?" "המחצית השניה נשארה בעליה, תלויה על המסמר", השיב הבן. "מדוע?" האב היה תמה ורוגז. "את המחצית השניה שומר אני בשבילך. בעוד שנים, כשאתה תזקין, אוציא אותך מהבית הזה. ואז תסתובב אתה ברחובות העיר יחד עם יתר העניים. ובימות הקור, כשתבקש ממני בגד חם ללבוש, אשלח לך את מחצית הבגד שנותרה בעליה, כפי שאתה מתנהג עם אביך כך אנהג אני איתך בבוא העת". בוש האב ונכלם. צעיר בניו עורר אותו לחשוב מה מעולל הוא לאביו. מיד יצא לחפש את אביו ברחובות העיר, ביקש ממנו מחילה והכניסו לביתו.

(נפלאים מעשיך)

כשנפטר הרב טולידנו, הספידו הרב משאש, והוא סיפר כי למד עם הנפטר בהיותם ילדים. פעם אחת, כשהרב טולידנו היה ילד בן עשר נפל למשכב, והוא בא אליו לביקור חולים. כשהוא נכנס אליו היה נאנח מרוב כאבים, אבל לפתע הפסיק להתאנח, אך כעבור כמה רגעים, חזר ונאנח שוב. שאל אותו הרב משאש, האם הרגשת קודם טוב יותר, כשהפסקת להתאנח? ענה הרב טולידנו: לא, כאב לי גם אז. אלא ראיתי שאבי עובר על יד החדר ולא רציתי לצער אותו, לכן הפסקתי להתאנח.

(שאל אביך ויגדך)

"איש אמו ואביו תיראו" (יט, ג)

ביאורם של דברים שהתורה הקדושה מצוה אותנו שלא רק בזמן שהבן עדיין צריך להגיע לטובת הוריו במאכל ומשתה מוטל עליו לכבדם ולירא מפניהם, אלא גם "איש" שהבן כבר איש ודואג לעצמו למחייתו גם עליו לכבד ולירא מאביו ואמו.

(כתב סופר)

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני ד'..." (יט, ג)

אומר רש"י: "ואת שבתותי תשמורו" 'סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אע"פ שהזהרתיך על מורא אב, אם יאמר לך חלל את השבת, אל תשמע לו. וכן בשאר כל המצוות'. "אני ד' אלוקים" 'אתה ואביך חייבים בכבודי לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי' (יבמות ה).

"קדושים תהיו" (יט, ב)

בקניית קנין הקדושה הזהירו ועוררו לנו רבותינו מאורי הדורות בגדול קדושת העיניים ובכך יקנו את קנין הקדושה לקנין נצחי.

כאשר ישבתי פעם אחת לפני הגה"ק רבי עקיבא סופר זצ"ל אב"ד פרעשבורג, ושם איתנו הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר (זצוק"ל) בעל "שבט הלוי", שוחחתי עם הגר"ש וואזנר על נחיצות "שמירת העיניים" במיוחד בדורנו, אשר הניסיונות והפרצות רבו מאוד. פנה אלינו הרב מפרעשבורג ואמר לנו: "קינדער! קינדער! אפילו איך מוז זיך היטן די אויגן!" (ילדים! ילדים! אפילו אנכי מוכרח לשמור את עיני!) והרב מפרעשבורג כבר קרוב "לגבורות" היה באותם הימים. (הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגר)

"קדושים תהיו" (יט, ב)

הייתכן לדרוש מבן אדם להגיע למדרגת קדוש? אלא אין הכוונה שיגיע לקדושת מלאכי מעלה, מדרגה זו לא ישיג. כל מה שמצווה הוא להיות קדוש במדרגה שהוא עומד בה. - קדושים תהיו, בכל מצב שתהיו בו, התקדשו ועלו קמעה.

(אדמו"ר ר' מנחם מנדל מווארקא)

"קדושים תהיו כי קדוש אני ד' אלוקים"

(יט, ב)

בן לאב עשיר אומרים עליו הבריות, הלה כבר פטור מדאגת הפרנסה, שכן אביו יפרנס אותו. כיוצא בזה אומר כאן הכתוב "קדושים תהיו", יכולים אתם להיות קדושים. "כי קדוש אני ד'", יש בידי קדושה במידה מספקת כדי לחלק לכולכם.

(הרה"ק מאלכסנדר זצוק"ל)

"קדושים תהיו כי קדוש אני ד' אלוקים"

(יט, ב)

'תהיו' לשון עתיד, סוף כל סוף תהיו קדושים, מחמת 'כי קדוש אני ד'', הלא נשמות ישראל הוא חלק אלוקי ממעל, והחלק מוכרח להדבק לשורש

בל ידח ממנו נדח, ומוכרחים אתם לכיבוס וליבון מעוונותיכם, ולמה לכם כל הכיבוסים והליבונים, כל זמן שאתם בעולם התקדשו בעצמכם, לבל תצטרכו לבוא לשום כיבוס וזיכוך. הוא היה אומר: אם היה לי יראת שמים כראוי, היה לי לילך בחוץ ולצעוק מה אתם עוברים על התורה שכתוב בה 'קדושים תהיו'.

(אמרות משה)

"איש אמו ואביו תיראו" (יט, ג)

מי שראה את אביו של זבולון, לא האמין כי זהו אביו! האב הזקן נראה כאחד הקבצנים העלובים שבעיר, וזאת בעוד זבולון בנו מתגורר לו עם משפחתו בבית הדור למראה ועושה חיל בעסקיו. אכן, זבולון התעלם מאביו הישיש. כלל לא חס על האב התשוש, שכוחותיו עזבוהו זה מכבר. בשום פנים ואופן לא הסכים זבולון להכניס את אביו לביתו ולתת לו אוכל ובגדים. "ידאג הוא לעצמו!" נהג זבולון להפטיר בזלזול. לא ייפלא אפוא, שהאב הזקן סבב לו ברחובות עם שאר קבצני העיר הן בימות החורף הקרים והן בימות הקיץ הלוהטים.

הוא קיבל חלק בארץ, ומדוע אתן לו מחלקי?!... ראתה התורה שענין הנתינה לעני קשה על האדם, ולכן צייתה לתת לעני רק את החלקים הללו שבקצה השדה, את השכחה, את הפרט ואת העוללות, שכל אלו לא מתאימים לאדם מוצלח כמוך, אבל לעניים כן...

מסופר על רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, ששאל פעם גביר שהיה רגיל לקנות חליפות לבחורי ישיבה עניים: "מאיזה סוג בד אתה תופר לבחורים את החליפות?" ענה הגביר: "אני תופר להם מבד רגיל". "ולעצמך, אתה קונה חליפות מבד משובח?" המשיך הרב ושאל. "כן, ודאי". אמר לו הרב דסלר: "אם כך, אינך סוחר ממולח!... הרי לעצמך הנך קונה חליפה פעמיים בשנה. אם כן, אינך צריך בד משובח, שהרי החליפה אפילו אינה מספיקה להתבלות. לעומת זאת החליפות שאתה קונה לבחורים הן החליפות שילוו אותך לנצח נצחים, ואותן ודאי צריך לתפור מהבד המשובח ביותר..."

"לא תגנובו" (יט, יא)

טעם שאמר "לא תגנובו" בלשון רבים כי הרואה ומחריש גם הוא גנב. (אבן עזרא)

"לא תעשוק את רעך ולא תגזול" (יט, יג)

יריד גדול עמד להתקיים בקרבת העיר ברדיצ'וב אליו עמדו לבוא קונים מכל קצוות הארץ. התכנסו סוחרים ברדיצ'וב וטיכסו עצה ביניהם איך יוכלו להגביר את מכירותיהם זה אומר בכה וזה אומר בכה. כעבור ימים מספר החל היריד ולהפתעתם הרבה ראו בני העיר את הצדיק רבי לוי יצחק שהוא ממנהר אל היריד. "מה לרבי וליריד" תמהו כולם, כאשר התקרבו אליו שמעו אותו ממלמל ושב וממלמל לעצמו "אוי ואבוי הסוחרים שכחו".

"מה שכחנו?" שאלו הסוחרים המודאגים. "כאשר נאספתם אמר רבי לוי יצחק דנתם על כל אופני המסחר ואיך להגביר את הרווח, אולם בדבר אחר שכחתם לדון".

"ומה?" תמהו הסוחרים. "שכחתם לדון על הזהירות הרבה שיש לנהוג בשעת המסחר כדי שחלילה וחס לא תכשלו בעוון החמור של גזל ואונאה!..."

"לא תעשו עוול וגו' לא תישא פני דל ולא תהדר פני גדול" (יט, טז)

נראה לומר שהתורה רמזה כאן ליצר הטוב וליצר הרע, שנמצאים כל הזמן במשפט. ואתה השופט, שלא תישא פני דל זה היצר הטוב,

כמו שכתוב עליו "לד מסכן וחכם". 'ולא תהדר פני גדול', שזה היצר הרע, שעליו נאמר 'מלך זקן וכסיל'. דהיינו שהוא יותר גדול, והיינו חושבים שמצוה להדר אותו, כדכתיב 'הדרת פני זקן'. ולכן אמרה התורה 'אל תהדר אותו'. ולכאורה מה פירוש 'לא תישא פני דל', שזה היצר הטוב? הרי זה טוב לשמוע לו. אלא הכוונה שלפעמים האדם מוסיף יותר מדי במקום שלא צריך. גם הגמרא במסכת חגיגה (ה') אומרת שיש שלושה אנשים שהקב"ה בוכה עליהם מי שאפשר לו לעסוק - בתורה ואינו עוסק, ומי שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, ופרנס המתגאה על הציבור שלא לשם שמים. ולכאורה זה שאי אפשר לו לעסוק בתורה ועוסק, למה הקב"ה בוכה עליו? הרי צריך דווקא לשמוח.

מסביר הגה"ק רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, שמדובר כאן באדם ששומע יותר מדי ולומד דברים גבוהים שאינו מבינם כלל. ועליו נאמר 'אל תהיו כסוס כפרד אין הבין', דהיינו אל תלמד סו"ס (שזה ראשי תיבות סו"די סודות, דהיינו קבלה. פר"ד - ראשי תיבות פ'שט ר'מז ד'רש אין הבין). ועל זה באה התורה - ואמרה שיש לבדוק היטב ולעומק כל דבר, בשכל ישר ובצדק, ואל תהיה נחפז. כמו שאומרים בהלל "אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב".

"לא תהדר פני גדול" (יט, טז)

אל ר' דוד מטאלנא נכנס עשיר אחד, וישב בחדרו כמה שעות, כשיצא נכנס אליו איש עני אחד ובמשך כמה רגעים יצא מלפניו, אחד הרבנים שהיה נוכח אז שאל לרבי: וכי חס ושלום משא פנים להעשיר יש כאן, ענה הרבי: שוטה שכמותך, העני כשנכנס אני תיכף יודע מי לפני ומה הוא צריך, אך

הר"ר יעקב הורביץ ז"ל למד בבחרותו בישיבת 'בית יוסף'. יום אחד נקרא לביתו ונאמר לו שהמצב הכלכלי בבית קשה ועליו לצאת לעבוד. הלך לשאול בעצת ה'חזון איש' זצ"ל. אמר לו ה'חזון איש': "ואם אבא יגיד לך לחלל שבת, גם אז תשמע לו", "עז כדי כך", שאל. חייך ה'חזון איש' והנהן בראשו.

(מעלות התורה)

"איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו" (יט, ג)

בספרים הקדושים כתוב, שאם אדם רוצה לעשות נחת רוח להוריו שנפטרו יחדש דבר תורה בשבת, כי בגן עדן מעטרים את ההורים על כך. זה מה שאומר הפסוק "איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו" אתה רוצה לכבד את אבא ואמא, תחדש דבר תורה בשבת.

(חיד"א)

"ואת שבתותי תשמורו" (יט, ג)

בעת שנתמנה רבי עקיבא איגר לרבה של פוזן, הגיעה שמועה לאוזניו, כי רבים מחוגי המשכילים נוהגים לבקר בתיאטרות בליל שבתות. כשעלה לדרוש בפני הקהל בבית המדרש אמר בין השאר מצינו במסכת עבודה זרה (ע.) רובא גנבי ישראל נינהו. לכאורה, מאמר זה תמוה במקצת, וכי מה ליהודים ולגניבה, אולם עתה נתיישבו לי הדברים היטב, הלא ידוע, שבלי ליל שבת מתלווים שני מלאכי שרת לכל יהודי, וכאשר יהודים הולכים בליל שבת לתיאטרון ומצרפים אליהם את שני המלאכים בלי כרטיס כניסה, הרי הם פשוט גנבים...

"ואת שבתותי תשמורו" (יט, ג)

מעשה ברבי יצחק מוולוז'ין שנזדמן לשבות שבת אחת בוויילנא, בשבת לאחר התפילה, כשיצא מבית מדרשו של הגר"א בלוויית אחדים מנכבדי העיר, פגע בחבורה של בחורים מגוהצים ומצוחצחים, לבושים מלבושי כבוד עם כפתורים נוצצים וסיגריות בפייהם, לחש לו אחד מן הנכבדים "התכשיטים האלה" הם מבית המדרש לרבנים של הממשלה.

פנה רבי יצחק ואמר אליהם: כפי הנראה שכחתם כי שבת היום, השיב אחד מן החוצפנים שבהם: למה לנו לשקר רבי, יודעים אנו שעל פי "השולחן ערוך" שלכם אסור לעשן סיגריה בשבת, ואף על פי כן אנו מעשנים, מתוך שאנחנו לא על פי השולחן ערוך אנו חיים. אמר להם הרב: רואה

אני שאתם אנשי אמת, ואנשים כמוכם מקום בעולם האמת, ותמה אני למה אתם מתהלכים כאן בעולם השקר.

(דעת ר' חיים מוולוז'ין)

"איש אמו ואביו תיראו" (יט, ג)

לפני שנים רבות נפטר בבני ברק אדם לאחר כמה שבועות נפטר בנו ותיהום כל העיר. מהרו ל'חזון איש' זצ"ל. ביטל ה'חזון איש' את הענין במחי יד: אתם יודעים כמה פעמים בא אלי האבא ובכה על הצרות שבנו עושה לו. ועתה לאחר שנפטר האבא, הוא קרא לבנו לדין תורה.

מעשה זה מביא מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל בספרו 'אורחות יושר'. והוא מוסיף שעל כיבוד אב ואם נפרעים גם בעולם הזה וכמו שהאדם מתנהג עם הוריו, כך בניו יתנהגו עמו וזה מהדברים שרואים גם בזמננו. ומעיד הגר"ח, שיש תלמיד חכם שלא התנהג כשורה עם אביו ואח"כ יצאו בניו לתרבות רעה ר"ל... וד' יתברך יצילנו מכל זה.

"וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם" (יט, י)

הנה במתנות כהנה [שהוזכרו בסוף פרשת קרח], ציוונו הקב"ה לתת חלב דגן ותירוש, היינו את הטוב והמשובח ביותר, ואלו כאן במתנות עניים נצטוונו להביא מן הדברים הפחותים. מה פשר הדבר?

ביאר רבי זלמן סורוצקין זצ"ל: כאשר האדם נותן מתנות לכהן, לא אכפת לו לתת לו גם את הטוב והמשובח, כי הוא עושה חשבון: הכהנים לא קיבלו חלק בארץ ואני כן, לכן מגיע להם משהו. אני, אמנם, עבדתי בשדה, אך הכהן גם עבד בבית המקדש ומגיעה לו נתינה מכבדת. לעמת זאת העני, הלא

כשעשיר זה נכנס, הייתי צריך לשבת אתו הרבה זמן עד שנתברר לה שהוא עני גדול וזקוק לרחמים.

(באהלי צדיקים)

"לא תלך רכיל בעמך" (יט, טז)

רבינו האר"י אומר שאדם שלא ידבר לשון הרע מובטח לו - שלא ידברו עליו לשון הרע ולא ירכלו עליו. ולכן אם הוא רואה שדיברו עליו לשון הרע, במקום שיכעס על אחרים כדאי - שיכעס על עצמו קודם. פונה הגיהנםם להקב"ה כשמגיע לשם בעל לשון הרע, שכל עונשי הגיהנםם ביחד לא יספיקו לטהר ולכבס אותו מחטאיו. ועונה הקב"ה לגיהנםם ואמר לו 'אתה מלמטה, ואני משליך עליו חצים של אש מלמעלה', שנאמר 'מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה, חיצו גיבור (שזה הקב"ה) שנונים עם גחלי רתמים'. ולכן כל בר דעת ינצור לשונו ואזניו ויזכה לטהרה.

"לא תשנא את אחיך בלבבך" וגו' (יט, יז)

הרש"ש הקדוש כותב שאדם שניגש ליום הדין בימים הנוראים יעשה חשבון כמה לאוין של 'לא תשנא' הוא עבר, שהרי זה יכול להיות המון. אם אדם יושב כמה דקות ליד שונאו וחושב בלבו על השנאה כל רגע ורגע הוא עובר על לאו. ואם כן, כמה צריך - להיזהר לא לשנא שום יהודי גם אם הוא לא מהעדה שלך וכדומה. ואדרבה, מי שלא שונא ולא מקפיד על שום יהודי גם - עליו לא יקפידו בשמים.

"הוכח תוכיח את עמיתך" (יט, יז)

תנא דבי רבי ישמעאל: אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום, שמא עשה תשובה. שמא עשה תשובה סלקא דעתך? אלא ודאי עשה תשובה. (ברכות יט.), אמר על כך רבי אייזיל חריף בדרך הלצה: כשתלמיד חכם עובר עבירה אנו אומרים "שוודאי עשה תשובה" כיון שבוודאי הוא התיישב וכתב "שאלה ותשובה" ומוכיח שעל פי הדין, העבירה שעשה אינה עבירה כלל.

(תורת המוסר)

"הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא" (יט, יז)

הוכח את עצמך בעת שאתה מוכיח את חברך, כי יהא ידוע לך שגם אתה יש בך חלק בחטאו של כל אדם מישראל, "ולא תשא עליו חטא" אל תטיל עליו את כל החטא. אם תרגיש את עצמך כשותף לחטאו ותחזור בתשובה תועיל תוכחותך שגם הוא יחזור בתשובה.

(שפת אמת)

"הוכח תוכיח את עמיתך" (יט, יז)

איתא (בבבא מציעא לא) "אפילו מאה פעמים".

ויש לפרש שכאשר אדם רואה בחבירו עוולות הרבה וכשיטיף לו מוסר על כל מעשה ומעשה הרי יפול לייאוש שנראה לו כאילו הוא רשע גמור ח"ו, אלא לא כך יעשה אלא אפילו ק' פעמים שעליו לחלק התוכחה לאט לאט אפילו עד ק' פעמים עד שיעכל לאט לאט דברי התוכחה ויקבל מוסר וישפר מעשיו.

(המגיד מקעלם)

"הוכח תוכיח את עמיתך" (יט, יז)

אמרו חז"ל "הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים". פעם יש ואתה אינך מסוגל לומר את הראוי להיאמר, ופעם יש והלה אינו מסוגל לשמוע את הראוי להישמע. רק אגב מאה פעמים יארע אולי בפעם אחת, שאתה תוכל לומר את הראוי להיאמר והלה יוכל לשמוע את הראוי להישמע.

(הרה"ג ר' דוד בלייכר זצ"ל בשם גדול אחד)

"ואהבת לרעך כמוך אני ד" (יט, יח)

יש לומר על פי דברי קדשו של זקני רביה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א ששני יוד"ן שווים זה לצד זה הוא שם ה', אך כששני היוד"ן אינם שווים והנם זה

על גב זה הנו סימן של הפסק, להורות שכאשר שני יהודים נמצאים באחדות ואין אחד מתגאה על חברו הוא שם ד', אבל כאשר האחד מתנשא על חברו אזי נעשה הפסק. ועל פי דבריו הק' יש לומר הכא, ואהבת לרעך כמוך אני ד', שכאשר תהיה האהבה והרעות שרויה בין ישראל ולא יתנשאו האחד על חברו, אזי אני ד' נעשה מזה שמו של הקב"ה.

(כ"ק אדמו"ר מלעלוב זצ"ל)

"ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

המילה תשובה מורכבת מחמישה פסוקים שהם ר"ת: ת "תמים תהיה עם ד' אלקיך" (דברים יח). ש "שויתי ד' לנגדי תמיד" (תהילים טז). ו "ואהבת לרעך כמוך אני ד'" (ויקרא יט). ב "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך" (משלי ג). ה "הצנע לכת עם אלקיך" (מיכה ו). מי שמקיים את חמשת הפסוקים האלה, הוא חוזר בתשובה אמיתית.

(הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע)

"לא תקום ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך" (יט, יח)

שאלו חסידים ידידים את רבי מאיר מארים, רבה של קוברין: הלא אמרו חז"ל במסכת יומא (דף כב, ב) כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם, ומפני מה רבינו מרבה לסלוח למתגרים בו ופוגעים בכבודו, כלום אינו תלמיד חכם, אמר להם: אם אהיה, חלילה, נוקם ונוטר, וכשאבוא לבית דין של מעלה ישאלוני, מפני מה נקמת ונטרת ועברת על לאו שכתוב בתורה "לא תקום ולא תטור", אם אומר: תלמיד חכם אני הלא יצחקו וילעיגו לי ויאמרו הגם "מאיר" תלמיד חכם, אבל אם ישאלוני הלא תלמיד חכם אתה, למה לא נקמת ולא נטרת, אני אומר להם: לא ידעתי שהנני תלמיד חכם, יעשו עמי מה שיעשו, אבל לא ילעגו לי...

(בין אדם לחברו)

"לא תשחית את פאת זקנך" (יט, כז)
איש חסיד שסטה מדרך החסידות וגילח זקנו, בא פעם לפני ר' ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע כשהוא לבוש מעיל פרווה יקר ערך, התחיל הרבי להחליק בידו על צווארוננו של המעיל, ואמר כמה יפה מעיל זה. האיש הזה גבה לבו כי הרבי מוצא עניין בפרווה שלו והתחיל לשבח את המעיל, כי זה היה הפרווה הכי יקרה ביריד, ושילם בעדה יותר מאלף רובל, וכי כל חבריו מקנאים בו. והרבי עומד כל הזמן ומחליק בידו על שערות הפרווה. לבסוף שאלו הרב: תגידי נא ידידי, במקרה שהשערות נמרטות מכאן יש עוד איזה ערך לפרווה

זאת? ענה לו האיש, אז היא לא שווה כלום. הריס הרבי את ידו מעל הפרווה ושם אותה על לחייו המגולחות למשעי ואמר לו "נו"...

(הרה"ק ר' ישראל יצחק מאלכסנדר זי"ע)

"ועניתם את נפשותיכם" (יט, לא)

קשה למה לא צייתה התורה על עינוי יוהכ"פ בלא תעשה, י"ל כידוע יש שס"ה ימים בשנה וכנגדם השטן מקטרג ע"י שס"ה ממונים ממונה אחד לכל יום בשנה. וכנגד קטרוג השטן ניתנו שס"ה מצוות לא תעשה שיש בכוחן לדחות כוחו של השטן יום אחר יום, הנה יום אחד בשנה אין לו לשטן כח לקטרג והיא יוהכ"פ כמו ששמו מעיד עליו כי תיבת "השטן" בגימטריא שס"ד, לכן לא נכתב לא תעשה ביום כיפור כי ביום זה אין צריך לפעול נגד קטרוג השטן.

(אדרת אליהו)

"מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלוקיך אני ד" (יט, לב)
כאשר כבר בצעירותך תשוב בתשובה מפני שיבה בטרם זקנת, אזי והדרת פני זקן בכך שייאמר עליך: אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו.

(דגל מחנה אפרים)

עובדות דרבי לוי

עובדות והנהגות מהגאון הצדיק רבי לוי הכהן רבינוביץ זיע"א, מחבר ספר 'מעדני השלחן' ושא"ס מאת בנו הגאון רבי אלחנן הכהן רבינוביץ שליט"א, ראש כולל 'מעדני השלחן', מח"ס 'מועדי קדשיך' ושא"ס באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

ענה לו החזון איש בקוצר אמריו: בשביל מה צריך ברכה, הרי מקרא מפורש הוא בתורה לפנינו "כבד את אביך ואת אמך, למען יאריך ימך", ושלחו לביתו...

אחד הספרים המשובחים שבענין הכעס, נקרא "ארך אפים" מחבר הספר כותב על עצמו בהקדמתו (ס"ק י"ח), שהוא היה בטבעו כעסן ושבר את מדותיו, עד שהתהפך מקצה לקצה, ושחיבר את ספרו כדי לברר וללמד, כיצד מתגברים על מדת הכעס והקפדנות.

הספר נדפס לפני כמאה שנה באירופה, ומאז כבר אזלו כל הספרים מן השוק, בכל ירושלים היו אולי כמה ספרים יחידים בלבד. הגאון רבי דוד זצ"ל, הכניס עצמו בעובי הקורה, והשתדל בההדרת הספר ובהדפסתו מחדש. לשאלתו של אדוני אבי מורי בעל "מעדני השלחן" זצ"ל, מה ראה להכניס עצמו בדבר, ולדאוג להדפסת זה הספר דוקא.

ענה לו רבי דוד "הנה, יושב אני בחדר בית הדין, ולפעמים, בעיצומם של דיונים קשים וסוערים, שאפשר לבוא חלילה לידי איזה הקפדה, או משהו כעס, חס ושלום. לכן צריך אני לזה הספר, ולהתאמץ בהדפסתו, כדי שישפיע עלי את מדת הענוה והסבלנות".

עד כדי כך היה חושש ומתרחק מן הכעס ומההקפדה עד הקצה האחרון, הגם שהיה מאוד שפל בעיני עצמו.

כח דבר אחד שהיה לי בעצמי בילדותי עמו, חרוט היטב בזכרוני, יום אחד התעורר בביתנו "שאלה על כשרותו של עוף" שנשחט עבורינו. בימים ההם, בטרם עידן המשחטות המסודרות והמשוכללות כבימינו, היו צריכים לדאוג לבד לכל מעשי העוף, מהשחיטה והבדיקה, ועד המליחה וההכשרה וכו'; שלחני אפוא אדוני אבי מורי זצ"ל, אל הרב הלא הוא מרן רבי דוד זצ"ל, עם העוף בידי, כדי שיפסוק בו את פסקו.

כשהגעתי לביתו של רבי דוד (בבתי אונגריין), הוא התבונן היטב בעוף מכל צדדיו, אחר פנה אלי בחביבות, ראה נא, אני כשלעצמי איני יכול לפסוק על שאלה זו. הבה נלך יחדיו אל הפוסק הגאון רבי ישראל יצחק רייזמן זצוק"ל, שהיה דיין באותה עת בעדה החרדית, והיה גר בבתי ורשא.

בטרם יצאנו מהבית, נעצר לרגע רבי דוד, ואמר "אולי ספר השלחן ערוך שלו, מונח בביתו של רבי ישראל יצחק, למעלה במקום גבוה בארון, והרי הוא אדם זקן, ואין נאה להטריחו בטפוס מיותר. לקח אפוא רבי דוד, בידו האחת את ספר השלחן ערוך יורה דעה (חלק א') הגדול שבביתו, ובידו השנייה תפס בידי, בעודי מחזיק היטב ב"עוף השאלה" שאני מקיים בו מצות כיבוד אב ואם.

יחד צעדנו במבואותיה העתיקים והקדושים של ירושלים, עד שהגענו אל שכונת "בתי ורשה", מקום מגוריו של הגאון רבי ישראל יצחק. ישבו להם שני האריות יחדו בפלפולה של תורה, ודנו בבירור עמוקה של הלכה, מתוך אהבה וכבוד הדדי מיוחד במינו. תוך כדי ליבון הדינים והצדדים בין שני גדולי הדור, העלתה שאלה מסויימת, שנצרכו לבררה אצל השוחט.

ואז שומע אני שרבי דוד אומר לרבי ישראל יצחק, "הרי אי אפשר לשלוח את הילד לבדו אל ביתו של השוחט, הוא עדיין ילד, הנה אלך בעצמי אל בית השוחט, ואברר אצלו את המצב לאישורו, ותיכף אשוב עם תשובתו, כדי להעלות פסק של תורה".

עד כמה היה מקריב מזמנו ומכוחותיו במסירות ובנאמנות, ומשקיע כל מיני מאמצים והתרוצציות, בשביל שאלתו של ילד קטן, לא חס על כבודו, ולא

החזון איש זצ"ל

כד) מעשה נפלא שמעתי מכבוד אבי מורי הגאון הצדיק זצוק"ל, בעל 'מעדני השלחן', באברך ירושלמי אחד, כחודש לאחר נישואיו נתקף בכאבי בטן עזים, וכאשר נגש בבהילות אל הרופא לעריכת בדיקות מקיפות, נדהם ממה שנודע ונתגלה, שהוא חולה במחלה אנושה מאד, ולא נותרו לו בדרך הטבע שום סיכויים לחיות, יותר מחודש אחד.

אמרה לו אשתו, שילך לעשות כל הטיפולים שהציעו הרופאים, אולי יש תקוה. אך הוא החליט שעדיף לו יותר לילך אל מרן החזון איש זצוק"ל לבקש ברכתו. הוא יצא לנסיעה של כמה שעות באותם ימים עד בני ברק, נכנס אצל החזון איש, ושטח לפניו מצוקת מחלתו, וביקש ברכתו.

ענה לו החזון איש בקוצר אמריו: "בשביל מה צריך ברכה, הרי מקרא מפורש הוא בתורה לפנינו (שמות י"ט, א') "כבד את אביך ואת אמך, למען יאריך ימך", ושלחו לביתו.

מיד נסע האברך ישירות מבני ברק אל בית אביו, כדי לקיים מצות "כיבוד אב ואם", ושאל את אביו במפגיע במה יוכל לסייע בידו. אמר לו אביו שחפץ הוא ללמוד עמו בלילה, לאחר סיום עבודתו בחנותו, וכך עשה. הם קבעו חברותא מדי יום בערב, וכמו כן עזר הרבה לאמו, בכל מה שהיה יכול, וכיבדם בכל מיני כיבוד סיוע ועזרה.

כעבור תקופה קצרה מאד, הלך שוב אל הרופא לבדיקה שגרתית, והנה, לתדהמתו נעלמה ממנו המחלה כליל, כאילו לא היתה מעולם, ויהי לפלא. יהודי זה הגיע לגיל תשעים, לאורך ימים ושנים טובות.

גאב"ד בריסק זצ"ל

כה) שח לי כבוד אאמו"ר הגאון הצדיק רבי לוי זצ"ל, בעל מעדני השלחן, על מרן הגרי"ז זצוק"ל הבריסקער רב, שהיה מקפיד מאד לקיים דין "מאה ברכות" בכל יום, כנפסק בשלחן ערוך (או"ח סימן מ"ו סעיף ג'), והיה משגיח ומונה בברכותיו תמיד, לדעת אם קיים ההלכה כראוי.

פעם כשעלה אאמו"ר לביתו נאוה קודש של הגרי"ז, ביום שבת קדש אחר הצהרים, מצאו יושב באימה ובריאה, ומונה סדר ברכות שבירך מן השחר ועד עתה. ידוע חשבון הפוסקים שבשבת קודש חסרים לנו שלש עשרה ברכות למנין מאה, ויש להשלימן בפירות ובמיני מגדנות וכיוצא (כמבואר במשנה ברורה שם ס"ק י"ד), ועל כן ערך חשבון ברכותיו במדויק, כמה יש בידו עד עתה, וכמה חסירות לו עדיין, וסידר לעצמו בחרדת קודש, כיצד ישלים אותן ברכות החסירות בידו. כך מקיימים דין בשלחן ערוך.

הגרי"ד יונגרייז זצ"ל

כז) ענוותנותו הגדולה של הגאון המפורסם מרן רבי דוד יונגרייז זצוק"ל, ראב"ד דעיר הקודש ירושלים, נודעה לשם דבר. הוא היה מבטל את עצמו בפני כל אדם ממש, אף בפני ילדים קטנים. בגדל ענוותנותו היה מיראי הוראה מאוד, ותמיד היה מתיירא לפסק להלכה למעשה, על אף היותו מגדולי הפוסקים שבדורו, הוא היה דוגמא מוחשית חיה, לבני ירושלים של מעלה, מה היא ענוה מפוארת בכלי מפואר.

שערו בנפשכם, רבן של ישראל, גאון עצום ונפלא, הרב הגדול בעצמו, לא פחות ולא יותר, מבלה שעתים תמימות מזמנו, עם שאלה של ילד קטן, ובנוסף לזאת אינו רוצה בשום אופן לפסק בעצמו, ולסמוך על דעתו הרחבה והקדושה.

כט) פעם אחת ישב עמו אדוני אבי מורי זצ"ל לילה שלם, בדיון עמוק בשאלה הלכתית בעניני יחוד (שו"ע אבן העזר סימן כ"ב סעיף א'), עם אם אמו (סבתא), לקראת עלות השחר ניגשו לסכם כל השיטות שבאותה הלכה, ומצאו שכל הפוסקים צדדו להיתר, מלבד "עזר מקודש" (שם) שהוא מסתפק בזה, למרבה הפלא, הגם דקיימא לן "יחיד ורבים הלכה כרבים" (ברכות דף ט' ע"א), והעזר מקודש לא אוסר, רק מסתפק בזה, עם כל זה אמר רבי דוד, שאין הוא חפץ לפסוק בדבר, כנגד דעתו של "עזר מקודש" שהיה גדול בתורה, "אינני חפץ להתעמת עם אותו פוסק, עשו אתם איפוא כהבנתכם", אמר (ע"כ מטיב המעשיות).

על טרחתו, ולא עלתה על דעתו, שמא אפשר לשלוח את השאלה אל רבי ישראל יצחק ביד אדם אחר, או לחלופין לשלוח אחר השוחט, שיבוא אל ביתו של הרב, אלא בעצמו קם, פעל ועשה כל מה שצריך, בלא גנונים מיותרים וללא הסוסים.

עמדתי נבוך מן הצד, מלא בושה, עד כמה נטריח כאן את הרב בשביל העוף שלנו, אך למזלי הגדול, בדיוק באותה השעה בה רצה רבי דוד לצאת אל בית השוחט, הגיע לפתע אדוני אבי מורי זצ"ל אל הבית, בראותו השעה שמתמשכת ועדיין לא שבתו הביתה עם העוף, יצא לקראתי לעבר ביתו של רבי דוד, שם אמרה לו הרבנית שהרב יצא ביחד עם הילד לשכונת בתי ורשה, לביתו של רבי ישראל יצחק. כך, מן השמים הגיע אבי ממש בעמדנו על פתח הבית, כשרבי דוד כבר מוכן לצעוד עמי בצוותא אל בית השוחט. כמובן, מיד תפס אבי את כל הענין, וסידר הכל על הצד היותר טוב, שלא להטריח את כבוד הרבנים החשובים.

שתולים בבית ה'

טיפים בנושאי חינוך והתמודדות █ פרקים מ'תורת ההתחזקות' █ הרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א

האם אכן יש נשמות גבוהות?

כתב הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל, במכתבו המפורסם:

רעה חולה היא אצלנו שכאשר מתעסקים אנו בצדדי השלימות של גדולינו, הננו מטפלים בסיכום האחרון של מעלתם. מספרים אנו על דרכי השלימות

שלהם, בשעה שאנחנו מדלגים על המאבק הפנימי שהתחולל בנפשם. הרושם של שיחתנו על הגדולים מתקבל כאלו יצאו מתחת יד היוצר בקומתם ובצביונם. הכל משוחחים, מתפעלים ומרימים על נס את טהרת הלשון של בעל החפץ חיים זצ"ל, אבל מי יודע מן כל המלחמות, המאבקים, המכשולים, הנפילות, והנסיגות לאחור, שמצא החפץ חיים בדרך המלחמה שלו עם יצרו הרע, משל אחד מני אלף. ודי לנבון שכמותך לדון מן הפרט אל הכלל...

בבקשה ממך אל תצייר לעצמך גדולים שהם ויצרם הטוב בבחינת חד-הוא. לעומת זאת צייר בנפשך גדלותם של גדולי עולם באותיות של מלחמה נוראה עם כל הנטיות השפלות והנמוכות. ובזמן שהנך מרגיש בקרבך סערת היצר, דע לך שבזה הנך מתדמה אל הגדולים הרבה יותר מאשר בשעה שאתה נמצא

במנוחה שלימה שאתה רוצה בה (פחד יצחק, מכתבים, קכח).

ולכאורה קשה, הרי הבאנו שורה של עדויות על גדולי ישראל, שהם אכן "נולדו על ההר". האם הדברים סותרים?

התירוץ הוא, כי כל אדם עובר את העליות והירידות בצורה שונה מחברו. **אצל אדם פשוט** - הירידות יכולות להיות ימים שלמים של בטלה, ופעמים אפילו עבירות ממש ח"ו. אך **אצל גדולי ישראל** - הירידות הם יחסית לפי דרגתם, וגם בשעת ירידתם הם עדיין במדרגה גדולה מאד.

כך מבואר בדברי הסטייפלר זצ"ל:

וגם הצדיק יש לו מלחמת היצר וימי עליות וירידות, ובפרט בעניני לשמה וטהרת המחשבות והמדות, **אלא שרק לגבי דידיה** [-לגביון] זהו נקרא ירידה, **דלגבי אחריני** [-שלגבי אחרים] שאינם כמותו היה נחשב כזאת למדרגה גדולה (בספרו ברכת פרץ, בהפטרה לשבת הגדול).

וכן מבואר בספר 'עבודת ישראל' למגיד מקוזניץ זיע"א:

וחלילה לצדיק ליפול כלל, רק באפס מה בא לו איזה מחשבה של עצלות בדברי תורה ועבודה ודוגמתו ולא יותר, ומיד הוא מבטלה בהרהור תשובה לא נודע מקומה איה, והרי היא כאילו לא היה, לכן לא נקרא נפילה בשום פעם. והלואי שיזכו פשוטי בני אדם בגדלות המוחין שלהם להיות כמו

הצדיק בשעת בלבול המחשבה, כי חלילה לו להוציא אי זה מחשבה לא טובה מהכח אל הפועל ולא יבלה זמן בה, אדרבה ממהר לבטלה כי הם וכל אשר להם קדושים וטהורים (עבודת ישראל פרשת ויגש).

וכן מבואר בספר 'שומר אמונים' להגה"צ רבי אהרן ראטה זיע"א:

וכל הצדיקים לא נתקרבו לה' רק אחר נסיונות רבות ועצומות, ורוב חשכות ומרירות בלי שיעור וחקר, **מלבד הנשמות המיוחדות**, הגדולים והנוראים שלא באו לעולם רק ממש בשביל טובת דורם, להם לא היה נצרך כל כך נסיונות רבות, ועם כל זה לא היה בנמצא שום צדיק ועובד ה' מעולם בלתי נסיונות (מאמר הבטחון והתחזקות, פרק ז).

הרי מבואר מדבריהם, שגדולי הצדיקים, העליות והירידות שלהם היו רק יחסית לפי דרגתם, אבל אינם כמו הירידות

שלנו.

מצאתי לנכון להדגיש זאת, משום שיש הסבורים בטעות שגדולי עולם כהחפץ חיים, החזון איש והגרי"ש אלישיב זצוק"ל, ניחנו משמים באותם כלים כמו בחור ישיבה ממוצע בימינו, דבר שאינו נכון מבחינה עובדתית, ועלול לגרום לכמה עיוותים וסיבוכים, ואכמ"ל.³

החפץ חיים: רמת הכשרון מעידה על מקום מחצב הנשמה

כתב החפץ חיים: והנה יש כמה בני אדם שחנן ה' אותם במדות ישרות וגם בדעת יתירה, שיוכלו בזה להשיג חלק גדול בתורה... אך היצר מטעה אותם ומפיל עליהם טרדות רבות... עד שלא נשאר לו פנאי אפילו להתפלל בצבור וכל שכן לעסוק בתורה...

וזו כונת המדרש על הפסוק אוכיחך ואערכה לעיניך, דהיינו שיוכיח הקב"ה לעתיד לבא את כל אחד ואחד לפי מה שהוא, רוצה לומר שיתבעו מכל אחד ואחד ידיעת התורה וקיום המצוות לפי שכלו שניתן לו מן השמים. ועל כן

³ והגה"צ רבי יעקב עדס שליט"א הביא דברי הפחד יצחק הנ"ל, והעיר עליהם: ושמעתי שלא אצל כולם היה הדבר כך ויש שאצלם הלכו הדברים יותר בקלות

יארע לפעמים שלאיש פשוט ייטב לו יותר לעתיד לבא מלאיש החכם, כי מהפשוט לא ידרשו ממנו הרבה רק לפי שכלו, אבל החכם יתכן שיחסר לו הרבה והרבה יותר לפי מדרגתו...
אותם האנשים שחנן ה' אותם בדעת רחבה, בודאי חלק התורה שניתן להם מן השמים הוא גם כן בהפלגה יתירה לפי ערך דעתם הרחבה...
ושם בעולם העליון הלא ידוע דיש כמה מדרגות למחצב הנשמות, יש ששורשם ממקום זה ויש ממקום גבוה וממנו מעל גבוה כידוע מספרי המקובלים, וכל מדרגה יש להם היכל בפני עצמו לפי ערך קדושתם, וכל נפש אחרי הזדככה בגהינום על חלאת עוונותיה תשוב למקור מחצבתה. וזה שיש לו דעת גדולה, בודאי שורש נשמתו הוא גם כן ממקום גבוה אשר שם נמצאו כמה וכמה עשירים אדירים [שהיו שוים לו בערך נשמתם] שהשיגו את חלקם

בעולם הזה ומעשים טובים בתורה כפי הראוי להם לפי שורש נשמתם, וכמה תשיגו אז בושה וכלימה (ספר 'שם עולם' לבעל החפץ חיים, חלק ב, פרק ו).
רואים מדברי החפץ חיים שהתביעות הגדולות הם מאלו שניחוננו מטבעם בכשרון חזק ובמידות טובות, שהם נשמות גבוהות, שקיבלו מהר סיני חלק גדול בתורה, אך אלו שקיבלו כשרון חלש או מידות קשות, הן נשמות נמוכות יותר, שקיבלו מהר סיני חלק קטן יותר בתורה, והתביעה מהן קטנה יותר.

להצטרפות לרשימת התפוצה של הגר"י פליסקין, ניתן לפנות לכתובת ymp803@gmail.com עם המילה 'הצטרפות'.

שמחת התורה

שו"ת בעניני הפרשה והמועד הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א

האם לוקים על 'לפני עור', ומדוע הוציאו הפסוק מפשוטו?

"ולפני עור לא תתן מכשול" (יט, יד).

ופירש רש"י וז"ל: 'לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר מכור שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו'. עכ"ל. ומקורו בתורת כהנים.

וממה שפירש רש"י רק הסומא בדבר, אף שדרכו לפרש בפשטיה דקרא [וכשהוא מביא רמז דרכו לומר ורבותינו דרשו וכיו"ב], משמע דקרא איירי רק על הסומא בדבר ולא על סומא ממש בפועל.

וכן כתב החינוך (מצוה רלב), וז"ל: 'לא להכשיל בני ישראל לתת להם עצה רעה, אבל ניישר אותם כשישאלו עצה, במה שנאמין שהוא ישר ועצה טובה, שנאמר [ויקרא י"ט, י"ד] ולפני עור לא תתן מכשול. ולשון ספרא, לפני סומא בדבר והיה נוטל ממך עצה אל תתן לו עצה שאינה הוגנת לו. ואמרו זכרונם לברכה [שם] אל יאמר אדם לחבירו מכור שדך וקח חמור, והוא עוקף עליו ונוטלה הימנו. וזה הלאו כולל כמו כן מי שיעזור עובר עבירה, שהוא מביא אותו שיתפתה בזולת זה לעבור פעמים אחרים עוד. ומזה הצד אמרו זכרונם לברכה [ב"מ ע"ה ע"ב] במלוה ולוה בריבית ששניהם עוברים בלפני עור וגו'.

וסיים החינוך: 'ועובר עליה והשיא את חבירו לדעת עצה שאינה הוגנת לו, או סייע אותו בדבר עבירה, כגון המושיט כוס יין לנזיר וכל כיוצא בזה, עבר על לאו זה, והוא כעובר על מצות מלך, ואין לוקין עליו לפי שאין בו מעשה'. עכ"ל.

והמנחת חינוך (מצוה רלב) כתב, וז"ל: 'והנה מדברי הרב המחבר וכן מדברי הר"מ נראה, דפסוק הזה דלפני עור יצא לגמרי מפשוטו, דאם נתן מכשול ממש אבן לפני עור, אינו עובר. כנראה מדברי הרב בתחלת דבריו. וכן ממה שכתב שאין בו מעשה. ואם זה גם כן נכלל בלאו הוי יש בו מעשה. וכו'. מכל מקום לא ידעתי כיון דמבואר ביבמות דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו, חוץ מהפסוק והיה הבכור. והכונה כתב הרמב"ן היינו דגם פשוטו נדרש, אף שכמה דברים נרמזו, חוץ מפסוק זה דעקרין מפשוטו לגמרי, אם כן כאן נהי דהנרמז בו אמת, לא כמו הכותים וצדוקים ימח שמם המפורשים כפשוטו, מכל מקום דין זה גם כן אמת, דאסור להכשיל העור בדרך, ולא ידעתי מנלן דזה המפורש אינו בכלל הלאו. עכ"ל.

וצריך ביאור כיצד כתב החינוך שאין לוקים בו משום שאין בו מעשה, וביאר החינוך דלא משכחת ליה מעשה, והרי משכחת ליה במושיט כוס יין לנזיר בתרי עברי דנהרא.

א. נראה דפשוטו של מקרא הוא עצה שאינה הוגנת, ולהכשיל בלאו הוא דרש, וכיון דבפשוטו של מקרא אין מעשה, נחשב לאו שאין בו מעשה אף שנדרש ממנו אופן שיש בו מעשה.

ואף שתמה בזה המנחת חינוך והבין שפשוטו של מקרא הוא הנחת אבן לפני סומא ממש, מכל מקום נראה כיון שהבינו חכמים שהכוונה עור בדבר היינו פשוטו של מקרא, דדרך המקרא לקרוא למי שעור בדבר עור, כגון 'השוחד יעוור עיני חכמים'.

ב. ועוד נראה שאין מעשה הושטת היין מעשה העבירה, אלא יצירת הפיתוי והעצה רעה להחטיאו, ובזה אין מעשה, דפיתוי הוי דברים שבפה ובלב.

ג. ועוד נראה ע"פ מה שחקרו האחרונים מהו גדר איסור דלפני עור, למשל המושיט כוס יין לנזיר, האם הוא לתא דאיסור נזירות, או דלמא הוא איסור לפני עור ואינו תלוי כלל באיסור נזירות. ונראה מלשון החינוך דסובר שנתרבה בלפני עור מכשיל אדם באיסור 'והוא כעובר על מצות מלך', ולכאורה אם האיסור משום עצה רעה שפיתה את חבריו, אינו שייך לעובר על מצות מלך, ובהכרח דסובר החינוך דהך איסור הוא משום לתא דעובר על מצות מלך, דנחשב שהמכשיל עבר על הלאו שהכשיל את חבירו. ודבר זה שייך אף במכשיל גוי, דהעבירה מתייחסת לישראל והוי כעובר על מצות מלך, אף שאין איסור מצד מה שמכשילו בעצה רעה. ואף שנתחדש גזירת הכתוב שהמעשה מתייחס למכשיל, אינו נחשב שהמכשיל עשה מעשה בידים, והוי בדרגת לאו שאין בו מעשה.

וראיתי להביא כמה טעמים מדוע פשוטו של מקרא אינו הנחת אבן לפני הסומא:

א. הכלי יקר כתב וז"ל: 'ולפני עור לא תתן מכשול. פירש רש"י לא תתן עצה וכו', כי אין לפרש עור ממש ומכשול ממש שהרי נאמר ויראת מאלהיך וזה מדבר בדבר המסור ללב דוקא'. [ולפי התרגום יונתן שתרגם סומא ממש, צריך לומר שפירוש 'ויראת מאלוקיך' כמו שפירש האבן עזרא וז"ל:

כהות. ומי שמלא נגיעות אף שעיני הבשר שלו רואות היטב, נקרא סומא. אך בדעת בני אדם פקח וסומא תלוי בראיה הגשמית גרידא, ומי שרואה ישר בלי נגיעות נקרא חכם, והשוחד מעוור עיני חכמים. אמנם מכל מקום אף בדעת בני אדם נגיעה ומכשול נקרא מעוור עיני חכמים.

⁴ ואגב אורחא נעיר שבשמות נאמר יעוור פקחים, ואילו בדברים נאמר יעוור עיני חכמים, ולפי מה שייסד המהר"ל דד' ספרים הוא התורה כפי שהיא בדעת נותן התורה, אך ספר דברים נכתב ע"י הקב"ה באופן שהתורה נתפסת בדעת מקבלי התורה. וכלפי שמיא מי שעיניו רואות ישר בלי נגיעה היינו פקח, אף שעיני בשר שלו

אמנם המשך חכמה כתב וז"ל: 'הכותים מפרשים כמשמעו, שלא יתן אבן לפני עור בדרך להפילו (רש"י חולין ג.), וכן הוא אמת. ומזה אזהרה לפותח או כורה בור ברשות הרבים. ומשום זה אמרו בור ברשות הרבים של שני שותפים... אי דאמרי ליה זיל כרי לן (ואזל כרי להו), אין שליח לדבר עבירה. היינו דלאו ד'לא תתן מכשול' איכא. [ואיסורה דבר תורה, דלא כמשנה למלך (רוצח פ"ב)]. ובבור ברשותו, איכא אזהרה בספרי מ'לא תשים דמים בביתך' (דברים כב ח), יעויין שם. והלאו כולל גם אם מכשיל חבירו בדרך שהוא עור בדעתו, או מחמת תאוותו וזדון לבבו. ואם מיעצו לפי דרכו וכיוצא בזה הוי כמו לאו שבכללות, לכן אין לוקין עליה, כן נראה לי. וכן מצאתי לרבינו בספר המצוות בשורש ט, יעויין שם. עכ"ל. והבוחר יבחר.

'ויראת מאלהיך שהוא יכול להענישך לשומך חרש ועור'. אך לפירוש דידן בהכרח דאיירי קרא על דבר שבלב.
 ב. בעל הטורים כתב בשם מדרש חסר ויתר, וז"ל: 'לא תתן מכשול. חסר ו'ו', לומר אפילו אינו נותן מכשול ממש, אלא אפילו ליעצו לפי דרכו אסור'. עכ"ל.
 ג. ואף שכתב רש"י (חולין ג.): 'דלית להו [לכותים] לפני עור לא תתן מכשול [כלפי להכשיל חבירו באיסור], אלא כמשמעו שלא יתן אבן בדרך עור להפילו'. אין הכוונה שזה פשוטו של מקרא, אלא שחלק מעיוות הכותים את המקרא, שחיפשו את הלשון היבש ולא את המשמעות כדיבור בני אדם. משא"כ לדידן נראה דגם דיבור בני אדם אינו דרש אלא פשוטו של מקרא, ובלשון בני אדם והתורה מי שעור בדבר קרוי עור.

שלום לאוהבי תורתך

שו"ת בעניני הפרשה והמועד הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א

וז"ל ואיכא דקשיא לי' לענין פאת שדה אמאי לא אמרי' פאות טובא לחייב על כל קרן וקרן, ויש מתרצים דהתם לא תכלה כתיב ואכילוי בלחוד קפיד רחמנא ועוד דיש שדה עגולה שאין לו פאות מה שאין בזקן וראש. והנכון דהכא כיון דכתב רחמנא לא תקיפו פאת ראשכם על כל הפאות הזהיר הכתוב שאין הקפה אלא בשתייהם ואפקי' בלשון פאת לחייב על כל פאה ופאה ויליף השחתה מיני' בהיקש או דלא מקריא השחתה במקצת אבל הכא ליכא למדרש לאפוקי קרא מפשטי' דאמר פאת שדך עכ"ל.

ומפרש הדרך אמונה, דתירוצו הראשון מבואר בתו"כ קדושים פ"א לא תכלה פאת שדך ואין פאה אלא מחמת הכילוי ופי' הראב"ד והר"ש משנן שלא תאמר מה שאמרה תורה ליתן פאה היינו אחד מקרנות שדה כעין פאת הראש ופאת זקן שיש להם שם במקומם קמ"ל שיכול להניח אפי' באמצע ובלבד שלא יכלה את שדהו כולה דהא כתיב לא תכלה ולא כתיב לא תקצור פאת שדך עכ"ל ור"ל שהרי יכול להתחיל לקצור מהצדדים ולגמור באמצעיתו ואז זהו סוף הכילוי שכ"ז שלא גמר עדיין אין כאן כילוי.

והתי' השני הוא ג"כ מוכרח דבשלמא בראש יש בטבע ב' פאות ובזקן ה' פאות אבל בשדה הרי אין טבע שהשדה צריכה להיות בת ד' פאות או ה' או עגולה בלי פאות וא"כ א"א לומר דהכונה על הפאות של השדה דמי יימר שיש לה פאות וע"כ הכונה על פאת הקצירה.

והתי' השלישי כונתו דלשון פאת משמע אחת רק בהקפה דלשון הקפה משמע דוקא אם הקיף שניהן דאל"ה אין זה הקפה וא"כ תיבת פאת מיותר וע"כ לאשמעי' דאפי' על א' מהן חייב וכן בהשחתה משמע שניהן דאל"ה אין

זה מושחת וע"כ דפאת אתי למימר אפי' א' מהן אבל בפאת שדה אין לי שום הכרח להוציא תיבת פאת ממשמעותו דמשמע רק א' אך יל"ע דלכא' לא תכלה ג"כ משמע דוקא שכילה לגמרי ונימא דפאת מרבה אפי' א' וצ"ל דלשון כילוי יכול להתפרש גם על א' מהן אך בתו"כ הנ"ל לא משמע כן ואולי פי' פירוש אחר בתו"כ וצ"ע וע"ע בזה באמרי נועם מבעה"ת ובריב"א עה"ת פ' קדושים.

מדוע בפאת הראש מניחים שתי פאות, ובפאת הקרקע פאה אחת?

"לא תקיפו פאת ראשכם" (יט, כז)

ל"ד, אמאי בפאת הראש צריך להניח שתי פאות, ואילו לענין 'לא תכלה פאת שדך לקצור' (לעיל פסוק י) סגי להניח פאה אחת בכל השדה, מאי שנא האי מהאי, הא בתרווייהו כתיב 'פאת'.

חילוק בין כילוי שדה להקפת הראש

כתב הרדב"ז (פ"א מהל' מתנות עניים ה"א) ואם תשאל הכא כתיב פאת שדך וגבי הראש נמי פאת ראשכם מאי שנא דהכא סגי ליה פאה אחת בכל השדה ומ"ש התם שצריך להניח שתי פאות שאם גלח הפאה אחת לוקה אף על פי שהניח הפאה השנית, תשובתך דלגבי שדה כתיב לא תכלה פאת שדך ובכילוי תלה רחמנא וגבי פאת הראש כתיב לא תקיפו פאת ראשכם ואם הקיף פאה אחת לוקה ואם הקיף כל הראש נמי לוקה שתיים דהקפת כל הראש שמה הקפה.

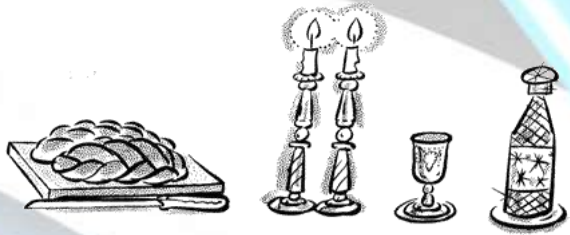

ובהקשר לזה מסופר בספר ראש גולת אריאל, שכשהגיע האדמו"ר רא"ם מגור לביקור בארץ ישראל בשנת תרפ"א, נכנס להיכל ישיבת עץ חיים בירושלים סקר את הלומדים ובחן במה הם עוסקים באותה שעה כשנוכח שעסוקים הם במסכת פאה פנה אל קבוצת לומדים והיפנה לעברם שאלה, מדוע בלא תקיפו פאת ראשכם יט נו הכוונה לבי פאות וב'פאת שדך' די בפאה אחת. סיפר מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל שנוכח בשעת מעשה, ששאל בזו הלשון מדוע כאן שתי פאות ובאומרו זאת תפס שתי פאותיו בידו, ואילו כאן והצביע על המסכת די בפאה אחת, מבלי שימתין לתשובה המשיך בהילוכו, הקושיה שהפתיעה בפשטות שלה עברה מפה לפה המצויינים שבחבורה התחבטו בה ימים אחדים בניסיונות לתרץ אותה ולא עלתה בידם עד שלבסוף מצאו את הקושיה בפירוש הרדב"ז הנ"ל.

תירוצי הריטב"א עם ביאורי הדרך אמונה

ומרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל בדרך אמונה (מתנות עניים שם) כתב, דכבר הקשה כן הריטב"א (שבועות ב' ב' ד"ה ועל הזקן), ותי' ע"ז ג' תירוצים

אכסוף נועם שבת

בענין השבת וקדושתה בהוצאת 'קול האמונה' 079-5422643

שמתי לב כי בצד הדרך עומד לו חתלתול קטן, המכופף את ראשו ובוחן חפץ נוצץ כלשהו שנקרה בדרכו. הוא בירר את מהות החפץ בקפידה בחוש ריחו המפותח, ליקקו מכל צדדיו, פיצחו בשיניו, וכשהבין שאין זה ממיני מאכלו השליכו בחוסר עניין והמשיך בדרכו...

פתיחה בכבודה של שבת קודש

שבת קודש.

היום הנפלא, המרומם, הקדוש,

יום כל כך קרוב לליבנו,

וכל כך רחוק מהשגותינו.

אם נשאר עם אותן השגות של ימי נערותינו, או גרוע מכך, ימי ילדותנו,

יום השבת ימשיך להיראות בעינינו כיום של "אוכלים טוב, ישנים טוב",

וכן... יום מנוחה...

עדיין שוכנת לה בליבנו ההבנה ש"מנוחה" זה מיטה טובה עם פוך בחורף או

מזגן בקיץ,

שמנוחה זה אוכל טעים עם חופשה מעבודות בית,

אבל אל פנימיות השבת לא נכנסנו,

ואת זה ננסה בעז"ה, בליקוט

שלפנינו, להכנס, ולו צעד קטן אל

תוך ההיכל של שבת קודש,

נבין, שהפזמון "י-ה אכסוף נועם

שבת" אינו רק ניגון מלבב, אלא

זעקת לב,

זעקת כל נשמה של יהודי באשר

הוא,

כי כששבת עוברת "סתם ככה..."

זה כמו לימצא בארמונו של מלך,

עם אפשרות לזכות לעושר אגדי,

לאושר תמידי,

והעינים מטושטשות.

אם אנחנו לא רוצים לצאת

משבת כלעומת שבאנו,

עם עוד כמה סעודות דשנות שנכנסו אל הגוף,

עם עוד כמה שעות שינה "טובות"...

ננסה, נתפלל, ובעזרת ה' מרובה, נצליח לבקוע את החומה,

ולהתפעל, ולהתרגש, ולהתפעם, מיופיה של השבת,

להתמתק עם יום גדול ומרומם כל כך,

ולהרגיש צביטה בלב, כששבת יוצאת.

ולחוש כיסופין, תשוקה ורצון, ששבת כבר תגיע.

עם ציטוטים, עם עובדות והנהגות, עם תיאור והתבוננות

עם פיוט ושירה, נצליח.

לקראת מה אנחנו הולכים?

• לדעת שצריך להתכונן לשבת.

• להבין את גודל מעלת יום השבת.

• להבין את התפקיד שלנו לקראת יום השבת.

• ללמוד את התפקיד שלנו בשבת.

• להעפיל אל רוממות דרגתו של כל יהודי בשבת קודש.

רבים הם הספרים, שהרחיבו, העמיקו, ושפכו אור גדול, על יום השבת, על

הדרך לזכות, הרחיבו והעמיקו, במהלכים נפלאים ומאירי עינים.

ובודאי, זוהי הדרך הנכונה, ללמוד את סוגיא זו, לעומק, ולהתחבר אליה.

המאמרים שלפנינו הינם רק טעימות, שיתנו חשק, שיעוררו את הרצון,

"להכנס לשבת", לא רק עם תבשילים וסלטים מגוונים,

לא "להתכונן" רק עם קינוחים ועוגות,

אלא, בעיקר, להכנס לשבת עם תכונה בלבבות,

עם התפעמות והתרגשות,

לקראת יום גדול וקדוש.

ההתייחסות לדבר נובעת מההערכה אליו

כלל הוא בליבו של אדם, ההתייחסות לדבר נובעת מההערכה אליו.

מציצת דמו של אדם חסר ישע, מתפרשת בליבנו כמעשה של אכזריות

נוראה, אך כשזו מציצה של "ברית מילה", אותו מעשה הוא מצוה, שעושים

אותה בשמחה, עם סעודה מכובדת! ככל שנעריך את השבת, נייקר את אותו

יום גדול וקדוש, יום שנקרא ע"י השי"ת מעין עולם הבא! יום שהוא עת

רצון כבירה, יום שהוא מפתח לכל עלייתו הרוחנית של האדם! הבה, נשמע

את הקריאה הנשמעת מבין הרי

צפת, מפיו של אותו משורר

קדום, רבי שלמה אלקבץ,

"לקראת שבת לכו ונלכה, כי היא

מקור הברכה", להבין שביום זה

טמון עומק, רובד לפני מרובד,

הן, כבר בורא עולם העיד, כי זו

מתנה מבית גנזיו, מחדר

האוצרות של המלך.

הבה נשמע את קריאת החיבה,

"ואני מבקש ליתנה לישראל", נלך

אל בית גנזיו של בורא עולם,

נתאמץ ליכנס לפני ולפנים, לא

להסתפק באי אלו מטבעות

שנאסוף בסמוך לשער, "לכו",

ואחר זה נמשיך ו"נלכה", לעמקי

חדר האוצרות, נחוש, נתענג, נתבשם מדברי רבותינו נ"ע, ובכל פעם, אך

צעד קטן לתוך היכלה של שבת, צעד לצעד יתחברו, הלב יפתח, ההתענגות

תשתלחב, והבא ליטהר מסייעין בידו.

ומצפים שַׁבַּת קְדוֹשָׁה – חשיבות ההכנה לש"ק

סיפור טוב, מהמגיד רבי שלום שבדרון זצ"ל, ימחיש לנו, מה אנחנו

מפסידים, אם אנחנו לוקחים את השבת בשוויון נפש, ללא כניסה לתוך

פנימיות השבת.

בילדותי שמעתי סיפור נפלא ממגיד המישרים האהוב והבלתי נשכח, הגאון

הצדיק רבי יעקב גלינסקי זצ"ל. איני יודע אם אכן הסיפור התרחש במציאות

או שמא סיפרו אותו רק כמשל, אולם כדרכו הרצה את הדברים בצורה חיה

ומרתקת, והצליח להחדיר את מוסרו ולקחו הנוקב ללבבות הילדים הרכים.

וכך סיפר רבי יעקב במתיקות:

"באחד הימים פנתה אלי אשתי הרבנית, ושאלה אם אוכל לרדת לאיטליה

הסמוך לקנות בשר לשבת. בעלי האיטליה היו מוכרים לנו כיהודים יקרים

ויראי שמים שניתן לסמוך עליהם בבטחה. כמוכן השבתי בחיוב ויצאתי

מהבית בשמחה. "כשבאתי לאיטליה מצאתי אותו הפוך לגמרי, כשרעש

והמולה רבה אופפת אותו. הרהיטים הוזזו ממקומם, השולחנות נדו מצד

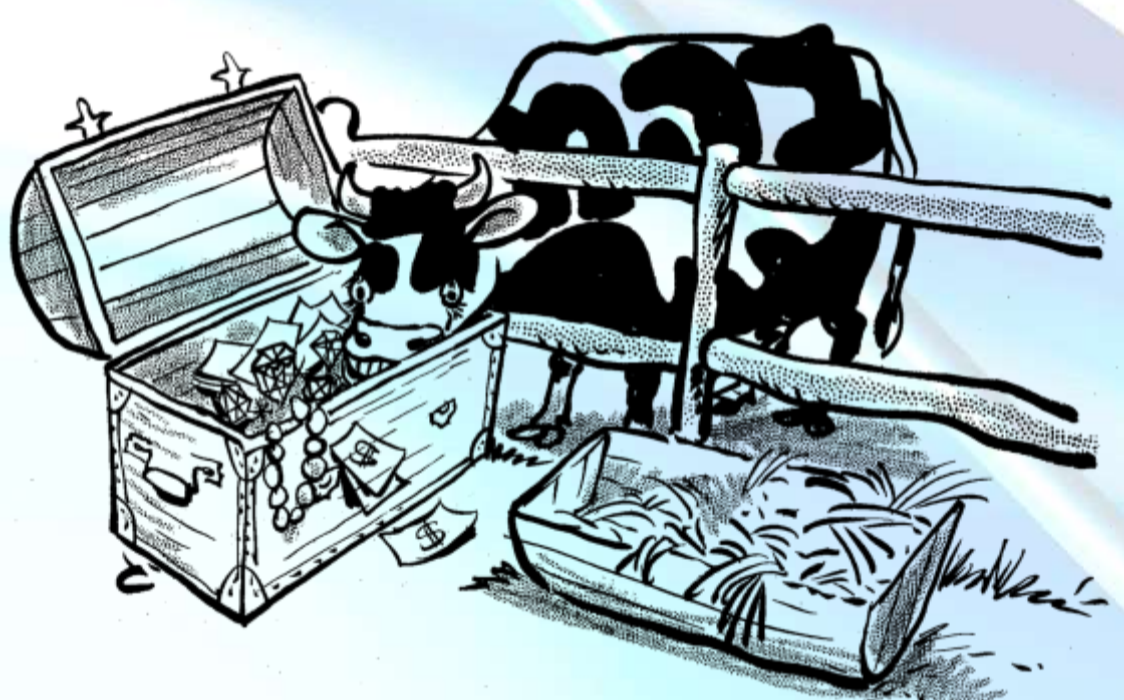
לצד, הבעלים היו נראים לחוצים ומוטרדים כמי שמאתרים דבר מה

שנאבד. "מה יום מיומיים? ניסיתי לברר אצל אחד הנוכחים, והוא

השיבני, "לאשת הקצב אבדה טבעת יהלום יקרה במיוחד, אין זה סתם

טבעת, המשיך הלה להסביר, מדובר בטבעת שירשה מסבתה, והיא

חשובה ויקרה מאוד ללבה. ככל הנראה היא הורידה את הטבעת במסגרת

עבודתה לרגעים אחדים, הניחה אותה כאן על השולחן, ולפתע היא נעלמה כאילו בלעה אותה האדמה".

לפי מצב הרוח הסוער הבנתי כי אין עם מי לדבר כעת, והחלטתי שאבוא מאוחר יותר. פניתי אל בעלי האיטליז ובירכתי אותם מכל הלב: יהי רצון שתמצאו את הטבעת במהירות ובקלות, ויצאתי החוצה.

כשעזבתי את החנות והתקדמתי כמה צעדים, שמתי לב כי בצד הדרך עומד לו חתלתול קטן המכופף את ראשו ובוהן חפץ נוצץ כלשהו שנקרה בדרכו. הוא ברר את מהות החפץ בקפידה בחוש ריחו המפותח, ליקקו מכל צדדיו, פיצחו בשיניו, וכשהבין שאין זה ממיני מאכלו השליכו בחוסר עניין והמשיך בדרכו, בסמוך למקום, במרחק מטרים בודדים, הבחין החתול בשארית בשר מזוהמת, חתיכה שאין ראוי להתכבד בה, ועט עליה כמוצא שלל רב. בציפורניו גרר אותה לאחת מפינות הרחוב, וכרסם ממנה ביס אחר ביס בהנאה בלתי מוסתרת... בעיניים בורקות פזל כל העת לצדדים לוודא שלא מהין שום חתול להיכנס לתחומו ולחלוק עמו את "שללו"... עזבתי אותו לרגע, פניתי אל החפץ הנוצץ שנטש קודם החתול, ולתדהמתי ראיתי כי זו טבעת יהלום נוצץ וזהר.

שבתי בזריזות אל האיטליז והבאתי להם בהתרגשות רבה את הטבעת האבודה, ולשמחתם לא היתה גבול. "

כמחווה של הכרת הטוב על מציאת האבידה הם ביקשו להעניק לי בשר חינם לשבת הקרובה, אולם לא הסכמתי בשום פנים ואופן, הן צריך להיות שוטה מופלג כדי להסכים למכור את שכר מצוות השבת אבידה בשביל כמה ליטרי בשר... התנגדתי בתוקף, ושילמתי את מלוא הסכום שהשיתו עלי, עד הפרוטה האחרונה.

כשעזבתי את החנות חלפתי שוב סמוך לחתול המאושר, וככל שהתקרבתי חשתי יותר ויותר בריח הנורא שנדף מאותה חתיכת בשר קלוקלת. חשבתי לעצמי, מן הסתם החתיכה שהוא כה

נהנה ממנה עמדה כאן תחת השמש הקופחת שעות ארוכות, ולמרות כן החתול כה שמח ועולז בה, מגן ושומר עליה מכל משמר כאילו מטמון יקר נמצא תחת ידו...

"אך ככל שהתבוננתי והעמקתי במקרה שהקרה ה' לפני התחוורה לי תובנה אדירה.

הרי אילו היה לחתול מעט שכל, היה תופס את טבעת היהלום תפיסה מעולה, פונה בזריזות לחנות הצורפים היוקרתית ומוכר לבעליה את הטבעת במחיר מפולפל... עם הסכום שהיה מקבל בתמורה היה פונה לאיטליז, ונרשם כלקוח קבוע לקבל מנה יומית של חתיכת בשר טרייה בוקר ערב וצהרים למשך שנים ארוכות, הוא וצאצאיו...

אולם הוא ברוב טפשותו ואווילותו נטש את הטבעת היקרה, ועט אחר חתיכת בשר מצחינה שהיום משביעה אותו ומחר לא נשאר ממנה מאומה."

אך מורי ורבותי! "עורר רבי יעקב בקולו המתנגן,

"כשהעמקתי יותר, הבנתי שאין אנו שונים בהרבה מאותו חתול.

אנחנו נראים אותו הדבר,

האדם נוהג כאן בעולם הזה באותה אווילות וטיפשות בה נהג החתול.

הוא רץ אחר כסף, אחר אוכל, אחר מתנות והנאות גשמיות חולפות, מבלי להפעיל את השכל להבין כי הדבר האמיתי שכדאי להשקיע בו הוא ברוחניות, בתורה ובמצוות, בהם מונח השווי האמיתי,

במקום שינצל האדם את רגעי העילאיים המזדמנים לפתחו לרומם בהם את כל מהלך חייו, הוא ממשיך לרוץ אחר הנאות...

[הסיפור מובא בספרו הנפלא של הרב טורק שליט"א, "אוצרותיהם אמלא"]

את הסיפור הזה, ניקח אל השבתות שלנו כדוגמא. נבדוק את עצמנו, עם מה אנחנו מתעסקים? עם הבשר הקלוקל, או עם טבעת היהלום...

מהי שבת בשבילנו, חתיכת בשר [טרייה, וטעימה...]. או יקרה יותר מיהלום, שמהשפע הרוחני שלה נוכל לשאוב לכל ימי המעשה.

בעצם, זה הרבה יותר. זוהי מתנה, שבורא מה עולם ראה צורך לתת אותה, ולהקדים לנתינה את ההודעה, אתם עומדים לקבל מתנה.

ככל שמתכווננים יותר כך ההשפעה גדולה יותר

חתונה, ראש השנה, יום כיפור, בר מצוה, לידה, ובכלל, לכל מאורע מרכזי בחייו של אדם, מתלווה הכנה.

ההכנה הזו תקבע את איכות התפוקה שתהא מאותו מאורע.

ניקח כדוגמא הכנה לחתונה.

חתן, שעם כל טרדותיו, עם הקניות והסידורים, הוא ניגש עם הבנה שבנית בית בישראל היא מעמד רוחני מרומם, אזי הוא יתכונן טוב טוב, לקראת מעמד רווי קדושה ואצילות זה, בכל תפלה הוא יבקש ויתחנן על בנית בית של תורה, הוא יעתיר לזכות להשראת השכינה, ילמד את כל עניני בנית בית עם גישה אחראית לנושא מרומם ונשגב זה, נקל לתאר, כשנפגוש אותו ביום הנישואין אחר שבע שמונה שנות נישואין, נראה אכן, שקם כאן לתפארת בית של תורה, מבורך, שהשכינה שורה בו, שאהבה ונעימות שוררת בבית שכזה.

לעומת זאת, חתן שהכנותיו מתמקדות בבגדי פאר והדר, מהמותגים הכי הכי, בתזמורת מלהיבה ומקפיצה, בבחירת תפריט מעורר תאבון... ושוכח משום מה להכין את ההכנה הרוחנית, לקראת בנית בית בישראל, מהר מאד נראה את ההבדל.

כך זה בכל תחום רוחני, וכך זה לקראת כל זמן רוחני.

כאן המקום להביא את זעקת השבת, היוצאת מלב טהור, עובד ה', אשר הנחיל בספריו הקדושים את הניחוח של שבת קודש, בדרשותיו, מאמריו והנהגותיו, הבהיק אורה של שבת לעולם כולו, וזעקתו מהוה תמרור אזהרה ועצירה גם יחד, עצירה ממרוץ החיים וכניסה לתוך ליבה של שבת קודש, נטה אוזניו לדבריו, ננסה לדמיין את פניו המאירות, את ליבו הבוער, שמנסה להצית את האש בלבבות שומעיו.

זעקתו המדהדת והמטלטלת

של הגר"ש פינקוס זצ"ל

ישנם הרבה בני תורה, בחורי ישיבות ואברכים, שמשקיעים כל כך הרבה שעות, כל כך הרבה השתדלות, עם עמל ויגיעה, והכל מתוך שאיפה ורצון אמיתיים להתגדל ולהתקדם בעבודת השי"ת, ועם כל זאת למרבה הפלא המשברים רבים וההתקדמות איננה כלל ביחס להשקעה. זוהי פשוט תעלומה, מה קורה כאן, ממה נובע חוסר ההצלחה?

לדעתי אחת הסיבות העיקריות לכך היא, שאיננו מחוברים מספיק לאותו מקור יסודי שממנו אמורים אנו לקבל את ההצלחה והשטייגען, "שבת קודש".

הקב"ה ברא את ששת ימי בראשית באופן שאת עיקר מקור הקדושה, את הכח שלנו לכל ששת ימי המעשה, להתפלל, ללמוד תורה, להתקדם, את כל זה מקבלים מהשבת! ומעיין זה עבור רבים מאתנו הוא כמעט חתום וסתום! זוהי סוגיא שכמעט ואיננו יודעים איך לגשת אליה בכלל.

לדעתי זוהי אחת מהנקודות היסודיות ביותר שבהן מונח כל החורבן של האדם. אילו בן תורה היה תופס את שבת קודש מתחילתה עד סופה, והיה ממלא אותה עם תוכן, הוא לא היה מרוויח רק עוד יום אחד, אלא היה פותח לעצמו מעיין של קדושה. כמו שרובנו עוד מרגישים שהימים הנוראים אינם סוגיא של עשרה ימים בלבד, אלא הם פותחים לנו עולמות לכל השנה, כך אם היינו יודעים לנצל את שבת קודש, כל צורת החיים שלנו היתה משתנה שינוי מהותי.

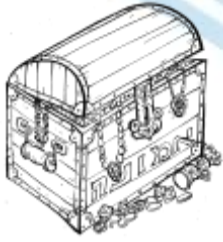
הדברים יובהרו יותר עפ"י משל אדם בכל מצב שהוא חייב לאכול לכן כאשר הוא יוצא מהבית ונוסע לאיזה מקום הוא לוקח בתוך תיק הנסיעות סנדוויץ' וגם בקבוק שתיה וזוהי ארוחתו בזמני נסיעות לעומת זאת אדם שנמצא בביתו ומתעורר בו רצון לאכול אם יחפש בתוך התיק את הסנדוויץ' ובקבוק השתיה לא ימצאם התיק ריק מדוע כי כאן הוא המקור של הכל יש לו מקור מלא כל טוב אלא שאם לא ידע שעליו לפתוח את המקרר יישאר רעב כל יהודי גם היושבים בבית מדרש וגם אלו העמלים לפרנסתם מקיימים בזה מצוה אדם לעמל יולד כך הוא כל השבוע כשמגיעה שבת הכל משתנה היום זהו יום של מנוחה היום את הקדושה מוצאים ברמה אחרת לגמרי בעומק אחר לגמרי והיה אם יחפש האדם את הקדושה במקומות הנכונים וידע כיצד לקנותה הרי שיוכל להגיע אפילו עד השמים

כי כל השערים נפתחים לפניו ביום זה אבל אם הוא רוצה לחיות בשבת כמו כל השבוע הרי שפשוט כביכול לא יהיה לו מה לאכול הוא יישאר ריק מכל תוכן.

אם הימים שלנו שפלים אם הם אינם נראים כפי שהיו צריכים להיראות אחת הסיבות היסודיות ביותר לכך היא משום שאיננו יודעים לתפוס את הגדלות של שבת. את השבת א"א לתפוס כמו שתופסים כל יום, שבת זו עבודה מיוחדת, עבודה שמצריכה גדלות. לא ניכנס לפרטים אבל מוכרחים

להשקיע עמל ויגיעה מיוחדים בשבת ומי שעושה כך פותח לעצמו מעיין עצום לתמיד אבל מי שלא עובד על עצמו וחי את היום בצורה סתמית מפסיד את כל היופי ואת כל העוצמה של היום הזה, וכפי שאמרנו בטבע זהו היום השפל והחלש מכל ימות השבוע.

בלכה דודי מבקשים את ביהמ"ק כי כשזוכים לש"ק שהיא דרגת ביהמ"ק מתפרצת הקריאה רוצים את קירבת ה' כל ימי השבוע...

מרגליות שאול

חיזושים ומכתבים מגדולי הדור מתוך כתבי הגה"צ רבי שאול מרגליות זצ"ל

אבל לא לבנו. ולפ"ז בנידו"ד שבדרך כלל האוכל מוגש בצלחת מרכזית אסור לקחת לביתו אא"כ ישנו רשות מפורשת מבעל השמחה.

סימן רצ"א

הגר"ש מרגליות זצ"ל

איתא בשבת אמר רב נחמן תיתי לי דקיימתי שלש סעודות בשבת והק' הראשונים מהו החידוש בזה והנ"ל בזה בב' אופנים א' דבשו"ע סימן רצ"א נפסק דמי ששבע מסעודת שחרית וא"א לו לאכול כלל סעודה שלישית ה"ה פטור מלאכול וע"כ החכם עיניו בראשו שלא ימלא בטנו בסעודות הבוקר כדי ליתן מקום לסעודה שלישית דאל"כ הוה אכילת גסה ואינה חשובה

אכילה וא"כ י"ל דזה הרבותא דרבי נחמן חכם עיניו בראשו היה ודאג לאכול סעודה שלישית לתאבון. ב' דבאו"ז סימן ק"מ כתוב דיש לפעמים ואינו חייב בהם [ג' סעודות] כגון אם היה שבע או אדם שאינו רגיל לאכול אלא פעם אחד ביום. וא"כ י"ל דרב נחמן לא היה רגיל אלא לאכול אלא פעם אחד ביום ואפ"ה השתדל והתאמץ לאכול ג' סעודות וע"ז אמר

תיתי לי.

סימן רצ"ב

סעיף א' הגר"י קנר שליט"א

מעשה בשבת במנחה שקראו לשני עולים הראשונים כ"א ארבע פסוקים אך לעולה שלישי קראו בטעות רק שתי פסוקים שאף שקראו סך הכל עשר פסוקים אך מ"מ השלישי הוה כלא קרא, וללא משים החזירו כבר הספר תורה לארון הקודש ורק בחזרת הש"ץ עמדו על הטעות והכריזו שיקרא שוב יל"ע אי צריכים לקרוא כל י' פסוקים שוב או דסגי לקרוא ג' פסוקים. ושמעתי מהגר"י קנר שליט"א דבערוך השולחן סימן קל"ז סעיף ו' כותב שאם כבר סילקו הס"ת או אמרו קדיש, הסתלקה כל הקריאה וצריכים לקרוא י' פסוקים.

סימן רצ"ו

הגר"י קנר שליט"א

כשיום שני של ר"ה חל במוצ"ש אומרים ביקנה"ז ברוך המבדיל בין קודש לקודש ויש לדון במי שחתם ברוך המבדיל בין קודש לחול אם צריך לחזור עוד הפעם או לא. ואת"ל שצריך האם צריך שוב לחזור על ברכת בורא פרי הגפן. קי"ל דהמשנה ממטבע שטבעו חכמים חוזר. ויל"ע דאולי בכה"ג לא חשיב משנה דלעולם יו"ט היה קודש אלא לעומת שבת הוה חול. מיהו נראה כיון שמצינו שבכה"ג הנוסח המבדיל בין קודש לקודש ובמוצ"ש הוה בין קודש לחול חשיב כמשנה. ולענין לחזור לברך בורא פרי הגפן נראה דאינו צריך כיון דכל מה דמברך בורא פרי הגפן לפני המבדיל הוי שיכול לשתות וכאן מכח הקידוש יכול לשתות יין במשך הסעודה. והעיר הרחש"ק דמאי טעמא לא נימא שהמבדיל ששינה בו הוה הפסק בין הברכה לשתיה. והסכים הגר"ק שליט"א לזה.

עניני שבת

סימן רע"ו

סעיף א' הגר"א וויספיש שליט"א

בדין אמירה לעכו"ם ישנן ב' איסורים שונים א' איסור אמירה לעכו"ם שנפסק בסימן ש"ז בדיני ודבר דבר ב' מלאכה שעושה עכו"ם עבור הישראל דאסור ליהנות ממנה שנפסק בסימן רע"ו סעיף א'. ונפסק שם שאם העכו"ם עושה עבור ישראל צריך למחות בידו. מיהו נפסק בשו"ע סימן רע"ו סעיף ד' שאם היה כבר בחדר אור קלוש ובא העכו"ם מעצמו והדליק עבור היהודי אור נוסף דמותר ליהנות ממנה כיון שבלאו הכי היה לו נר דלוק ואינה נהנה מדבר מיוחד שעשה עבורו.

ואמירה לעכו"ם מותר לצורך חולה אפילו שאין בו סכנה שאז יכול לומר לו מפורש מה שהוא צריך וכן לא אסרו שיהא לו הנאה ממעשהו. וכן לצורך קטן וכגון שנסגר עליו הדלת שנפסק בשו"ע שמותר לפרוץ הדלת כי הקטן מרוב פחד יכול להגיע לידי סכנה.

ומצוי ששואלים באופן שנכבה המקרר האם מותר לקרוא לעכו"ם ולרמז לו שידליק

המקרר. והנה לגבי עופות הקפואים ידוע מן הניסיון שזה לא ילך לאיבוד בפרק זמן כזה, אך לגבי גלידה וכדו' שרוצה שיישאר קפוא לא פשוט שמותר לקרוא לעכו"ם בשביל זה.

המשנה ברורה בשלהי סימן ש"ז מביא מהמהרי"ט במי שהיה לו נר שהיה בראשו פחם ואמר היהודי שהאור אינו דולק יפה והלכה שפחתו הגויה והסירה הפחם דאין זה נקרא רמז דרך ציווי אלא חשיב סיפור דברים בעלמא ואיסור הנאה נמי ליכא. ויש שלמדו מזה שאם יש אור בחלק מן הבית ורוצה לקרוא לעכו"ם ולומר לו דרך סיפור דברים בעלמא שאין כאן אור שמותר. אך אין לדמות העניינים ביחד דשאני שם שיש לו שפחה בבית ואינו קורא לו באופן מיוחד משא"כ ללכת לקרוא במיוחד עבור הדלקת האור זה עצמו נחשב רמז דרך ציווי ועוד דשם אינו מעשה גמור שבלא הסרת הפחם גם היה אור משא"כ כאן הוה מעשה גמור.

סימן רפ"ט

סעיף א' הגר"י קנר שליט"א

יש לדון במי שהולך לשמחה שעושה חבירו כגון קידוש אם מותר לו לקחת עוגה וכדו' לביתו. הנה בסימן ק"ע סעיף ט' נפסק שהמתארח אצל אחר אסור לו לקחת אוכל וליתן לבנו, וברמ"א אבן העזר סימן כ"ח כותב שאורח שקיבל אוכל וקידש בזה אשה ה"ה מקודשת ולכאורה זה סותר מה שהבאנו לעיל מסימן ק"ע. ותירץ החכמת שלמה דהא דאבה"ע מיירי כשקימץ ממאכלו, ובאו"ח מיירי כשלא קימץ ממאכלו. ולכאו"צ"ע דאי לא קימץ ממאכלו לכאורה פשיטא דאסור ליתן לבנו. ושמא יש לחלק באופן אחר דבאבן העזר מיירי באופן שהגישו לו אוכל במנה או צלחת אישית שזה שפיר יכול לקדש בזה אשה, משא"כ באו"ח מיירי באופן שהיה צלחת מרכזית דבכה"ג הר"ז מיועד לאחרים גם כן ואינו נתון לפניו רק שיקח כדי צרכיו

ביאורי תפילה

כוונות על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב' הרב רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א

ברכת אבות [המשך]

בְּאֵהָבָה

במילה זו טמון ההסבר [הראשון שכתבתי] מדוע יקראוני ואענה היא הראיה הגדולה יותר מכל הנסים הגדולים והגלויים. כי מה פירוש אהבה מצינו אצל יצחק ויבאה יצחק האהלה שרה אמו וכו' ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו. מפרש הרמב"ן ע"פ דברי אונקלוס שגם רש"י הביאו וז"ל ואונקלוס פירש ויבאה יצחק האהלה והנה היא שרה אמו ולכן הזכיר האהבה כי מפני צידקתה וכשרון מעשיה אהבה ונחם בה וכו' עכ"ל. כלומר אהבה היא הרגש הנובע מתוך הכרת מעלות הזולת. וכן מצינו אצל יעקב "ויאהב גם את רחל מלאה" פירש "הכלי יקר" שאהב את רחל כי השווה בין לאה לרחל והכיר במעלות רחל. פירוש נוסף, שהכיר מעלתה של רחל ממה שנתנה את הסימנים ללאה ולכן אהב אותה ע"כ. כלומר האהבה היא הכרת האוהב במעלות הנאהב. וכן מצינו במקומות נוספים. ולפ"ז נסביר שיקראוני ואענה היא ידיעה הגורמת לאהבה כי ההכרה שהישועה הבאה בגלל ובעקבות התפלה והקריאה, מראה שהקב"ה מכיר במעלתנו, וממילא גם אנו מכירים במעלת הנס והישועה מתוך אהבה ולא מתוך ידיעה גרידא כי כמים לפנינו כן לב האדם נאמר גם ביחס לקב"ה כמו שמצינו בפרשת דברים [פרק א'] בענין המרגלים ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו וכו' ופרש"י והוא היה אוהב אותכם אבל אתם שונאים אותו, משל הדיוט אומר מה דבלבך על רחמך מה דבלביה עלך. ומידה טובה מרובה ממידת פורענות כך שאם רואה האדם את אהבת ה' אליו מתעוררת אהבה בליבו לה'. וידיעה שבאה מכח רגש חזק של אהבה יש בכוחה להתגבר על החומריות המתגברת על הידיעה שבאה רק כידיעה כמו שמצינו בכמה וכמה מקרים שהנסים הגדולים לא פעלו לתשובה ולחיזוק האמונה. כגון וכבד פרעה את ליבו ולהבדיל אצל בני ישראל במדבר.

עוד אפשר לפרש גם כשהקב"ה מעניש את ברואיו מתקדש שמו כמו שנאמר בחנוכת המשכן ונקדשתי בתוך בני ישראל ע"י מיתת נדב ואביהוא. אבל אנו מבקשים שיתגדל ויתקדש שמו באהבה היינו בחסד וברחמים ע"י שישמע תפלתנו ויתמלאו בקשתנו וידעו באי עולם וצבא השמים שה' שומע קול תפלות וממלא בקשות. ויש יתרון בבקשת חסד זו כי היא קלה לבא כי מידה טובה גדולה ממידת פורענות פי חמש מאות.

מִלֶּךְ עוֹזֵר

עזרה בכל הדברים גם בדברים הרגילים שנראים פשוטים וטבעיים, גם הקיום שלהם הם רק מכח הקב"ה

וּמוֹשִׁיעַ

כאשר מתרגשת צרה וצריכים ישועה להיושע ממנה אז מרגישים יותר במוחש שאנו ביד ה'

וּמְגִן

ע"פ הפסוק בבראשית [טו, א'] "אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברהם וכו' אל תירא אברהם אנוכי מגן לך שכרך הרבה מאוד" פרש"י אחר שנעשה לאברהם נס והרג את המלכים היה דואג אולי יענש על אותם נפשות שהרג וגם פחד ואמר שמא קבלתי שכרי על כל צדקותי. לכך אמר לו המקום אל תירא אברם אנוכי מגן לך מן העונש שלא תענש על אותם נפשות שהרגת

ומה שאתה דואג על קיבול שכרך, שכרך הרבה מאוד. כלומר כשאמרנו מלך מושיע אנו מודים ומבקשים על ישועה שיש עימה הגנה מן ההפסד שישועה יכולה לגרום. וההפסד יכול להיגרם מצד שני דברים האחד אם הוא בא על חשבון מישהו אחר כפי שאברהם חשש שיענש על הנפשות שהרג. והשני שהישועה כשלעצמה יכולה להוריד משכרנו על מצוות שעשינו.

עוד יש לפרש שהקב"ה מגן על הישועה שמושיע את ישראל מפני המקטרגים. כמו שמצינו במדרש ישא ה' פניו אליך. אמרו לקב"ה היאך אתה נושא פנים לישראל הרי כתבת אשר לא ישא פנים. והקב"ה משיב להם גם ישראל נושאים לי פנים כי אני צויתי ואכלת ושבעת וברכת היינו לברך רק על שיעור שביעה אבל הם מברכים גם על שיעור כזית.

בְּרוּךְ אַתָּה ה'

שתי משמעויות משלימות האחת, מקור הברכה בעולם היא ע"י מציאות ה' בעולם. שכשם שרואים את מציאות ה' בכל הקיים סביבנו כי הרי ה' מעמיד את כל העולם וכשרואים מציאות קיימת רואים את מציאות ה' כך הברכה הקיימת שאנו רואים אותה היא מכח אותה מציאות. השניה המתפלל מברך את ה' תהיה ברוך ומשמעות ברכה זו שתרבה ברכתו בעולם וכפי שמצינו שביקש הקב"ה מרבי ישמעאל בן אלישע שיברכהו ובירך אותו שירחם על עם ישראל וזו ברכה שמתברך בה הקב"ה וכפי שנאמר שם וניענע לי בראשו היינו שהסכים לברכה זו כך ברכה זו שאומרים ברוך אתה ה' פירושה תהיה ברוך עוד, היינו שתרבה ברכתך בעולם ויושפע שפע טוב לבריותיך עוד יותר מהקיים כעת.

כורעים ומשתחוים גם כאן בברכה זו ע"פ המבואר בתחילת הברכה ללמד שהברכה חלה כאשר האדם במצב שהוא חסר. ונראה שכורעים דווקא בברכה זו שחותמים בה מגן אברהם, כי אברהם הגיע לדרגה זו שאמר "ואנוכי עפר ואפר"

מִגֵּן אֲבֹתָם

ע"פ פירוש רש"י בתחילת פרשת לך לך ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלוקי אברהם אברכך זה שאומרים אלוקי יצחק ואגדלה שמך זה שאומרים אלוקי יעקב, יכול יהיו יחתמו בכולן תלמוד לומר והיה ברכה בך חותמין ולא בהם. המהר"ל פירש מדוע חותמים דווקא באברהם כי ברכת האב כוללת את הבנים ואין ברכת הבנים כוללת את האב

ועדיין צ"ב מדוע לא חתם בכולם. ונראה לומר כי מגן פירושו חציצה בפני הפורענות הקיימת בפועל ואצל אברהם היה הגנה בפועל יותר מכולם. אברהם נזרק לכבשן האש והיה צריך מגן בפועל מפני האש. אברהם נלחם במלכים והיה צריך הגנה בעצם המלחמה. שרי נלקחה פעמיים מאברהם ע"י המלכים. אברהם מל את עצמו כשהיה זקן והיה צריך רפואה. אבל שאר האבות היו יותר מאויימים מאשר בתוך הצרה ממש כגון יעקב שאויים ע"י אליפז לבן ועשו והגויים שסביבות שכם. ויצחק שרבו עימו על הבארות.

ועוד אפשר לומר שהאבות נקראים אבות והבנים בנים כי הבנים הם חלק מהאבות וקנין רוחני שקנו האבות היא גם של הבנים וכן מצינו שהבן מזכה לאביו. לפיכך הואיל ופועלו של אברהם היה לפרסם שמו של הקב"ה בעולם שהרבה מפעילות זו היא בדרגה פשוטה של אמונה ראשונית ולכן מעלה זו יכולה להיות קנין להרבה אנשים גם לבעלי דרגה נמוכה ואכן מצינו שאברהם נקרא אב המון גויים וממילא גם ההגנה שלו שקנה מאת הקב"ה קנויה גם לכל הבנים ולכן אנו חותמים בשמו לכלול את כולם.

מחודדים בפיך

חידון לשולחן השבת על פרשת השבוע **הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א**

חידות מחודדות

1. תינוקות חסרי כתפיים.
2. מה הקשר בין כובע למגבעת.
3. מה אוכל הרוכל.
4. מה "בדיקה" נלמדת האמירה כשמכים.
5. ה"נביאה" המביאה את הארור מכל החיות.
6. נשמע כממטיר, אך הוא לפי שעה.
7. נשמע כהעברת המנהג מדור לדור. אך הוא מודד הניגרים.
8. מתי אין איסור קללת חרש ויש איסור קללת אב ואם.
9. חרפה הנשמעת כעמוד העולם.
10. נימא בין כשר לטמא.

חידון לפי סדר א-ב

- א. אסור לעשותם, ולפנות אליהם (יט, ד)

- ב. יש ממנה טהורה ויש (כ, כה)
- ג. אל תהדר פניו בדין (יט, טו), חשף (כ, יז)
- ד. אח של אבא (כ, כ)
- ה. ציווי, כלפי חבר שחוטא (יט, יז)
- ו. אזהרה למוכיח את חברו (שלא לביישו) (יט, יז)
- ז. עלינו להדר פניו (יט, לב)
- ח. נשמע דבר חיובי, אך הוא קלון (כ, יז)
- ט. מה נגרם מהנותן זרעו למולך (כ, ג)
- י. יסקלוהו (כ, ב) (מלה נרדפת)
- כ. שילוב של שני מינים (יט, יט)
- ל. אסור ללקטו- בקציר (יט, ט)
- מ. אסור לעשות בו עֶגְלָה (ולשנותו) (יט, לה)

- נ. השתחררה בעד כסף (יט, כ)
- ס. תרגום של "זקן" (יט, לב)
- ע. מצב העץ בג' שנותיו הראשונות (יט, כג)
- פ. אסור ללקט בכרם (יט, י)
- צ. אנו מצווים לשפוט את החברים ב (יט, טו)
- ק. אנו מצווים להיות (יט, ב)
- ר. חברך (יט, יג)
- ש. אין לכלות את פאתו (יט, ט)
- ת. תשמור (שנאה) (יט, יח)

אודות הקובץ וזכויות יוצרים

קובץ זה יוצא לאור בס"ד מדי שבוע, ומופץ בעיקר בדוא"ל, ובו ח"י מדורים:

מדורי ההלכה והעיון: א. מדור 'אורות אילת השחר', ובו עובדות והנהגות ותשובות ממרן בעל אילת השחר זצוק"ל [מהספר 'כאיל תערוג'].

ב. מדור 'דובבות שפתי חיים', והוא שו"ת ממרן שר התורה רבינו חיים קניבסקי זצ"ל, מתוך סדרת הספרים 'מועדי הגר"ח', בעריכת הרה"ג רבי מתתיהו גבאי שליט"א. באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.

ג. מדור 'מתיקות התורה', ובו חידודי הלכה ועובדות הלכתיות, משולחנו של הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א [מלוקטים מתוך סדרת הספרים 'חשוקי חמד' בהסכמתו].

ד. מדור 'אוצר היסודות והחקירות', ובו חקירות ויסודות מרבתינו ראשי הישיבות, ושאר מעתיקי השמועה, מסודרים לפי סדר האב. מתוך הספר 'דרישה וחקירה' [ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות, הפצה ראשית: 'יפה נוף'].

ה. מדור 'מרגליות שאול', ובו חידושים והתכתבויות מגדולי הדור, מכתבי הרה"ג רבי שאול מרגליות זצ"ל. ישר כח לבני משפחתו שיבדלחט"א, ולרה"ג רבי מרדכי שמחה ברנט שליט"א.

מדורי הפרשה: ו. מדור 'פניני פרשת השבוע', מאת מגיד השיעור הרה"ג רבי אשר קובלסקי שליט"א [מתוך הספר 'פניני פרשת השבוע' ב' חלקים].

ז. מדור 'שמחת התורה', ובו שו"ת בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי יהודה שמחה סטורץ שליט"א.

ח. מדור 'שלום לאוהבי תורתך', ובו שו"ת נוסף בעניני הפרשה, מתוך כתבי הרה"ג רבי שלום חזקיה שליט"א.

ט. מדור 'ליקוטים וסיפורים נפלאים', בעריכת הרה"ג רבי ברוך רובין שליט"א.

י. מדור 'סיפור ושאלה בציודו', לעורר את בני המשפחה ללימוד הפרשה עם פירוש רש"י, מתוך העלון 'האיחוד בחידוד'. פתרון החידה יובא בשבוע שלאחר מכן.

יא. מדור 'מחודדים בפוך', ובו חידות לפרשת השבוע לפי סדר הא-ב, מאת הרה"ג רבי מנחם אלינגר שליט"א.

יב. מדור 'שביבי חיים', ובו וארטים נפלאים לפרשת השבוע, מאת הרה"ג רבי חיים אייזנבאך שליט"א.

מדורים שונים: יג. מדור 'מתיקות שבת הארץ', דרשות, פנינים, משלים וסיפורים, בענייני השמיטה, מתוך סדרת הספרים הנפלאה 'מתוק האור', מאוצרו הגדול של הרה"ג רבי שלמה לוינשטיין שליט"א.

יד. מדור 'שתולים בבית ה', ובו עניני חינוך, מהרה"ג רבי יחיאל פליסקין שליט"א.

טו. מדור 'נפלאים מעשיך', ובו עובדות נפלאות ומחזקות, בתורה ויראת שמים, בדרך כלל מהרה"ג רבי שלמה קולדצקי שליט"א.

טז. מדור 'אכסוף נועם שבת', ליקוט נפלא בענין השבת וקדושתה, בהוצאת 'קול האמונה'. לפרטים נוספים: 0795422643 A0795422643@gmail.com

יז. מדור 'ביאורי תפילה', ובו כוונות ופירושים על דרך הפשט בתפילה, מתוך הספר 'תפילת כל לב', מאת הרה"ג רבי אריה יהודה פרידנר שליט"א.

יח. מדור 'עובדות דרבי לוי', על הגאון הצדיק רבי לוי הכהן רבינוביץ זיע"א, בעל 'מעדני השלחן', שו"ת 'מעדני מלכים', 'וללוי אמר', וש"ס. כתב וערך בנו הגאון רבי אלחנן יעקב דוד הכהן רבינוביץ שליט"א, ראש כולל 'מעדני השלחן', מח"ס 'מועדי קדשיך' וש"ס. באדיבות מכון 'גם אני אודך', בראשות הרה"ג רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א.

הקובץ מעוטר באיורי המאיר התורני הנודע הרב יוני גרשטיין שליט"א, תשואות חן לו.

© כל הזכויות שמורות לעורך, ולשאר המחברים לפי הענין. אסור להעתיק חלקים מקובץ זה ללא רשות מפורשת בכתב [ניתן להעתיק הקובץ בשלימותו].

הקובץ לעילוי נשמת

מרן רשכבה"ג רבי אהרן יהודה ליב שטינמן ב"ר נח צבי זצ"ל מרן רשכבה"ג רבי שמריהו יוסף חיים ב"ר יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל מו"ר הגאון רבי אברהם סטפנסקי ב"ר מיכאל זצ"ל הרה"ג ר' שאול חיים דב מרגליות ב"ר ישראל שלמה פייבל זצ"ל הרה"ג ר' משה רייך ב"ר לייב זצ"ל סבי הרה"ג ר' דב יצחק הכהן לינטופ ב"ר שמואל פרץ זצ"ל סבתי מרת יוכבד ע"ה ב"ר אריה זצ"ל סבי הרה"ג ר' אהרן דוד הכהן מלאכי ב"ר חיים יצחק זצ"ל סבתי מרת רבקה ע"ה ב"ר אברהם יששכר זצ"ל סבי הרה"ג ר' יעקב אריה הלוי הורן ב"ר שלום זצ"ל סבתי מרת מרים ע"ה ב"ר משה זצ"ל סבי הרה"ג ר' עמנואל פילץ ב"ר יצחק מרדכי זצ"ל סבתי מרת מלכה פילץ ע"ה ב"ר אברהם זצ"ל מרת אינא רבקה ולדנברג ע"ה ב"ר משה זצ"ל הרבנית רחל גנס ע"ה בת הר"ר יוסף זצ"ל הרה"ג ר' משה מונק ב"ר אליקים ישראל זצ"ל מרת אלישבע מונק ע"ה ב"ר נפתלי הלוי זצ"ל מרת רוחמה צפורה שושנה דוידוביץ ע"ה, ב"ר אלכסנדר זושא זצ"ל מרת רבקה בת דניאל ומלכה ע"ה מרת גיטל ע"ה ב"ר שניאור זלמן זצ"ל, ומרת זיוה ע"ה ב"ר אליעזר זצ"ל.